

Diagnosi Sociocultural de les Persones Grans a Santa Coloma de Gramenet

**Diputació
Barcelona**

Novembre 2021

Document elaborat en el marc dels contractes basats del Lot número 2 (Desenvolupament de projectes estratègics en l'àmbit de l'envelliment actiu, la discapacitat i la salut mental) de l'Acord Marc per a la prestació de suport tècnic als ens locals de la província de Barcelona en matèria de serveis socials per al desenvolupament del programa de Ciutats Amigues de les persones grans i per al desenvolupament de projectes estratègics en l'àmbit de l'envelliment actiu, la discapacitat i la salut mental, adjudicat a la Fundació Salut i Envel·liment UAB (Núm. d'expedient: 2018/0003165)”

Direcció tècnica

Pilar Martínez Rodríguez
Directora del Programa d'Envel·liment Actiu i Autonomia Personal
Servei de Suport de Programes Socials
Gerència de Serveis de Benestar Social
Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social
Diputació de Barcelona

Equip de treball

Toni Rivero Fernández
Cap de consultoria i projectes d'envelliment

Marta Roqué
Aleixandre Domingo
Helena Garrigós
Sara Domènech

Taula de continguts

Introducció.....	9
1. Marc conceptual.....	10
1.1. L'envelliment actiu de l'OMS com a punt de partida	10
1.2. La participació sociocultural com a eina de l'envelliment actiu	11
1.3. Les noves generacions de persones grans	13
1.4. Les polítiques públiques de promoció de la participació sociocultural de les persones grans	14
1.5. Els reptes de les persones grans en risc de soledat	15
2. L'envelliment en context local	17
2.1. Característiques i condicionants del territori.....	17
2.2. Característiques i evolució de la població	20
2.3. Característiques i tendències de l'envelliment demogràfic.....	25
3. La promoció de la participació sociocultural de les persones grans	31
3.1. La promoció municipal.....	31
3.2. L'associacionisme de les persones grans	35
3.3. Els equipaments per a la promoció de la participació sociocultural de les persones grans	38
4. Visions dels agents clau del territori.....	49
4.1. Ajuntament	49
4.2. Associacions de gent gran	52
4.3. Associacions adreçades a tota la població.....	54
4.4. Entitats amb projectes de voluntariat per a persones grans en situació de soledat i/o dependència	57
4.5. Persones grans	60
5. Diagnosi	65
5.1. Fortaleses.....	66
5.2. Oportunitats	67
5.3. Debilitats.....	69
5.4. Amenaces.....	70
6. Línies estratègiques a desenvolupar	73
6.1. Plantejament de les línies i objectius estratègics	73
6.2. Indicadors bàsics dels objectius estratègics.....	78
7. Mecanismes d'implementació i seguiment.....	81
7.1. Estratègia de treball transversal interdepartamental	82
7.2. Estratègia de participació comunitària.....	82
7.3. Estratègia de seguiment i avaluació continua	83
8. Procés d'elaboració.....	85
Annex A.....	87
Annex B.....	95

Introducció

Les persones de 60 i més anys representen actualment una de cada quatre persones que viuen a Santa Coloma de Gramenet. D'aquí fins al 2030, les projeccions demogràfiques apunten a un creixement notable d'aquesta població, especialment en la població de 80 i més anys. No obstant això, els canvis més significatius que s'esperen en la gent gran són de caràcter sociològic per la irrupció de les generacions que van néixer al llarg de la dècada de 1960 i 1970.

L'Ajuntament ha d'adaptar-se a tots aquests canvis, anticipant-se a les necessitats futures sense descuidar aquelles que són presents, encara que algunes d'elles pugin estar socialment en retrocés. Aquest document presenta la diagnosi de la participació sociocultural de les persones grans de Santa Coloma de Gramenet amb la finalitat de proporcionar les coordenades més importants per planificar la intervenció municipal en aquest àmbit per als propers anys.

Aquesta diagnosi s'estructura en vuit capítols. Els primers quatre capítols aborden la caracterització dels factors que determinen la situació actual de la participació sociocultural de les persones grans en el municipi, així com de les polítiques municipals de promoció. El Capítol 5 resumeix la diagnosi mitjançant una anàlisi de fortaleces, oportunitats, debilitats i amenaces des de la perspectiva de l'Ajuntament. En canvi, els darrers dos capítols presenten la proposta tècnica de partida sobre les línies i objectius estratègics per a una futura planificació de la intervenció municipal, així com dels mecanismes d'implementació i seguiment a tenir-ne en compte.

L'elaboració de la diagnosi ha comptat amb les opinions i reflexions dels agents clau del territori, especialment les persones grans com a destinatàries i, més enllà, protagonistes de la futura intervenció municipal. Les seves aportacions han estat canalitzades, tal com s'explica al Capítol 4, a través d'entrevistes i grups de reflexió, presencials i online, així com una trentena d'entrevistes a persones grans realitzades de forma espontània a peu de carrer. La coincidència en el temps del treball de camp amb les restriccions de la COVID19 ha dificultat molt la seva realització i ha limitat en part el seu abast. L'abordatge del futur pla d'acció en aquest àmbit haurà de tenir present aquesta situació i, en conseqüència, reforçar la participació.

1. Marc conceptual

1.1. L'envelliment actiu de l'OMS com a punt de partida

El marc conceptual d'aquesta diagnosi parteix del paradigma de l'envelliment actiu proposat per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) a la II Assemblea Mundial de les Nacions Unides sobre l'Envelliment, celebrada a Madrid a l'any 2002, i que tenia com a lema "una societat per a totes les edats". D'ençà, l'envelliment actiu ha estat la principal referència internacional en el desenvolupament de les polítiques de gent gran arreu del món i, en particular, de les iniciatives en aquest àmbit de la Diputació de Barcelona.

L'OMS (2002) defineix l'envelliment actiu com "el procés d'optimització de les oportunitats de salut, participació i seguretat amb la finalitat de millorar la qualitat de vida a mesura que les persones envelleixen"¹. El seu enfocament emfatitza la importància de la perspectiva de cicle de vida alhora d'aproximar-nos a les necessitats, aspiracions i interessos de les persones grans. A més, apunta diferents transicions que es poden produir a la vellesa amb un fort impacte sobre les persones, com ara la jubilació del mercat de treball, el desenvolupament de situacions de dependència o de cura d'altres persones en aquesta situació, així com la viduïtat. D'acord amb la teoria de cicle de vida (Elder, 1994), les transicions comporten un canvi de rol i de l'estatus que prèviament tenien les persones per iniciar altres, amb nous drets, obligacions i responsabilitats i, a vegades, capacitats i, fins i tot, una nova identitat social². Aquestes transicions i, sobretot, les maneres com són abordades per les persones esdevenen crucials pel seu envelliment actiu.

L'OMS (2002) també planteja un ampli ventall de factors determinants de l'envelliment actiu des d'una perspectiva multidisciplinària, tot i que predominen les aportacions des de la salut pública. En primer terme, situa la cultura i el gènere com a determinants transversals, amb capacitat per influir sobre tots els altres determinants. Aquí es destaquen els estereotips derivats tant de l'edadisme com del masclisme i, especialment, la combinació d'ambdós fenòmens. A continuació, distingeix fins a sis grups de determinants, tal com il·lustra la figura 1. En els determinants conductuals destaca la pràctica habitual d'activitats físiques moderades i, en general, els hàbits i estils de vida saludables. En els determinants personals posa èmfasi en l'experiència personal, els coneixements adquirits i la capacitat d'aprenentatge, així com l'autoeficàcia i la resiliència. En els determinants socials assenyalava el suport i les relacions socials front la soledat i l'aïllament social; l'analfabetisme front el nivell d'estudis i les oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida, entre d'altres factors

¹ OMS (2002): Envejecimiento activo: un marco político. *Rev Esp Geriatr Gerontol* 37(S2): 74-105.

² Elder, G. (1994): Time, human agency, and social change: perspectives on the life course. *Soc Psychol Quarterly* 57: 4-15.

rellevants. Actualment, podem afegir l'accés i el nivell d'ús d'Internet.

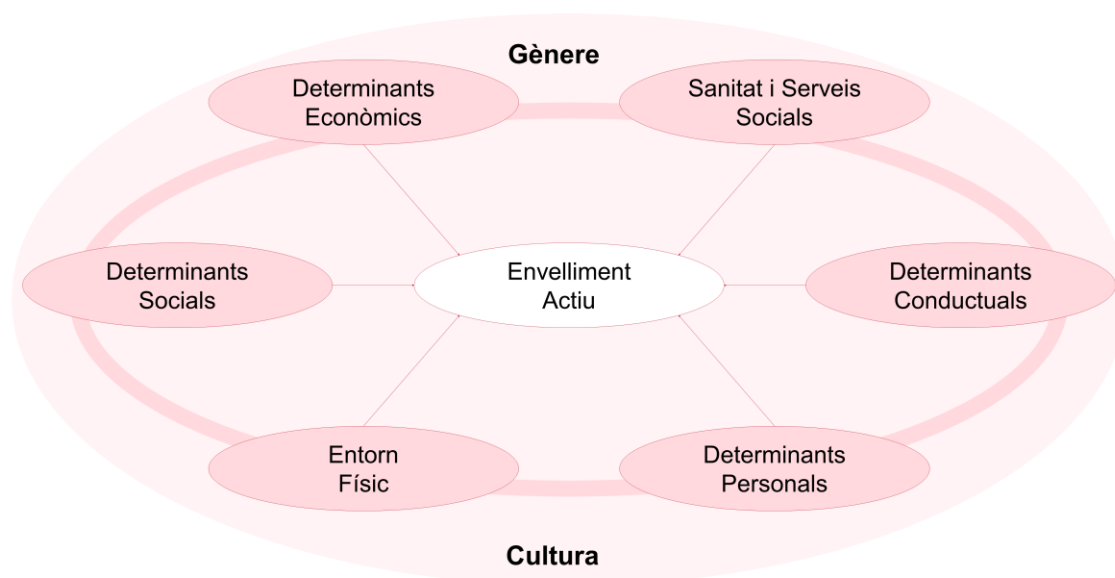

Figura 1. Els determinants de l'envelliment actiu de l'OMS

Font: Adaptat d'OMS, 2002, pàg. 82.

Segons l'OMS (2002), les polítiques adreçades a les persones grans han de cobrir tres pilars fonamentals per millorar la seva qualitat de vida com són la salut, la participació social i la seguretat. A més, tot i la importància de concentrar esforços en la vellesa, anima a desplegar les polítiques d'envelliment actiu al llarg de tota la vida. D'aquesta manera pretén que, a l'arribar a edats més avançades, les persones tinguin més fàcil continuar amb les bones pràctiques; i que, a més, es gaudeixi dels seus efectes acumulats prèviament. D'altra banda, la promoció de l'envelliment actiu en totes les edats facilita les relacions de caire intergeneracional, que són crucials per a la cohesió social.

1.2. La participació sociocultural com a eina de l'envelliment actiu

La participació sociocultural apareix freqüentment quan es parla d'envelliment actiu de les persones grans, sent un marc d'intervenció específic i diferenciat d'altres per la seva capacitat única per evitar, prevenir i fomentar simultàniament en aquest àmbit. En general, la participació sociocultural fa referència a la realització d'un conjunt d'activitats per part de les persones grans en el seu temps lliure.

Les activitats vinculades a la participació sociocultural són molt diverses i varien al llarg del temps. A les darreres dècades hem observat una tendència cap a la incorporació de noves activitats en resposta a les noves aspiracions, interessos i capacitats que demostren les noves generacions de persones grans. Així, per exemple, les activitats de voluntariat i de

treball comunitari s'han afegit a les activitats més tradicionals de lleure recreatiu i d'associacionisme. Aquest fet no és més que l'adaptació de la recerca aplicada i de les polítiques públiques als canvis que es van produint en la forma de viure i aprofitar el temps lliure en les successives generacions de persones grans. En aquesta diagnosi distingim les següents categories dins de la participació sociocultural:

- Temps lliure destinat a la família i a les amistats.
- Associacionisme, voluntariat i treball comunitari.
- Participació política i ciutadana.
- Promoció de la salut.
- Formació.
- Cultura i expressions artístiques.
- Lleure recreatiu.

A la pràctica, però, constatem que la participació sociocultural no equival a unes activitats per si mateixes, sinó més aviat amb l'actitud de les persones que les fan i amb el context social on aquestes les fan. Això pot dificultar la classificació operativa, però resulta crucial en el plantejament d'accions de millora en aquest àmbit. Així, la participació sociocultural requereix necessàriament dues condicions simultànies. D'una banda, la voluntarietat i lliure elecció de la persona interessada, al marge de les obligacions de la vida quotidiana, que responen a la seva satisfacció personal, la qual pot provenir de diferents fonts. D'altra banda, la relació i la connexió amb altres persones, així com el sentiment de pertinença a una comunitat al llarg del desenvolupament de l'activitat.

En conseqüència, la realització d'una mateixa activitat pot ser considerada participació sociocultural en alguns casos i no en altres. Per exemple, caminar en grup al llarg d'una excursió en un entorn natural és participació sociocultural, mentre que fer-ho per anar a comprar no ho és. Aquí cal afegir una reflexió especial sobre la cura d'altres persones, perquè la seva consideració com a participació sociocultural també resulta variable. Així, quan la cura dels altres parteix d'una obligació, llavors no és participació sociocultural. Però quan es tracta d'una activitat que es fa lliurement i per satisfacció personal, llavors ho és. Per exemple, l'avia que porta els nets a l'escola tots els dies perquè els seus pares treballen no és participació sociocultural, front a l'avia que decideix anar uns dies al parc amb els nets i passar-hi una estona junts.

A més, la participació sociocultural pot representar diferents nivells d'implicació i d'impacte sobre les persones i sobre el seu envelliment actiu. No és el mateix l'assistència a una passejada, que la participació en l'organització i realització de la mateixa. Com tampoc és el mateix ser una persona usuària d'un casal de gent gran que ser una persona voluntària del seu funcionament. En particular, observem que la participació com a productors o coproductors genera impactes superiors en l'envelliment actiu que la participació com a consumidors.

En qualsevol cas la participació sociocultural és clau en les relacions socials i en els processos d'inclusió social de les persones grans. Ho és en qualsevol de les situacions vitals

en què aquestes es trobin i per a qualsevol perfil de persona gran. Per aquest motiu, ho considerem una eina fonamental per a la promoció de l'envelliment actiu.

1.3. Les noves generacions de persones grans

A la nostra societat estem ja davant de les primeres generacions de persones grans on la participació sociocultural té un paper fonamental en la vida quotidiana i en les aspiracions personals de bona part d'elles. L'estudi de Rodríguez et al (2013)³, mitjançant una enquesta telefònica amb 1.001 participants de 50 a 69 anys, permet anticipar que el valor social que les persones grans atorguen a la participació sociocultural anirà en augment durant els propers anys, amb la incorporació de les diferents cohorts generacionals del baby-boom al nostre país.

La generació del baby-boom ha comportat, entre d'altres canvis, la incorporació de les classes treballadores a la universitat i de les dones al mercat laboral. En general, mostra un major interès per la seva salut i benestar personal. A més, presenta un patró de consum més hedonista que les generacions precedents. Per últim, tot i que l'esclat d'Internet i les xarxes digitals ha irromput a la seva maduresa, les noves tecnologies – especialment els mòbils intel·ligents – formen part del seu dia a dia.

Com a conseqüència, la diversitat de les necessitats, aspiracions i interessos de la gent gran augmentarà encara més respecte a la situació actual, que ja és notable. A més, s'intensificarà el fenomen de dilució sociològica entre les persones grans i els grups de població més joves (Guérin, 2009)⁴. D'aquesta manera, les persones grans deixen de tenir una identitat social clarament distintiva de la resta de la població, tal com històricament ha succeït.

Tanmateix, l'edat cronològica deixarà de ser un mètode útil per identificar i adreçar-se a la gent gran. Les persones grans no es reconeixen amb la seva edat (Bowling et al., 2005)⁵. Bona part d'elles rebutgen ser classificades dins de la gent gran, així com participar a les activitats que són denominades per a gent gran. Les polítiques adreçades a les persones grans hauran de programar activitats socioculturals més enllà dels casals de gent gran, tenint en compte els equipaments socioculturals de caràcter generalista com les biblioteques, els centres cívics o culturals i els equipaments esportius.

D'altra banda, els estils de vida alineats amb les recomanacions de l'envelliment actiu es consolidaran definitivament entre les persones grans. Aquest fet, juntament amb una cultura més inclinada a l'hedonisme i al benestar personal, comportarà una major i més diversa demanda de participació sociocultural, així com unes expectatives de qualitat acurada en la gestió dels equipaments socioculturals.

Tots aquests canvis tindran un gran impacte social, perquè les generacions del baby-boom

³ Rodríguez et al (2013): Las personas mayores que vienen. Autonomía, Solidaridad y Participación Social. *Estudios de la Fundación 1*. Fundación Pilares.

⁴ Guérin, S. La société des seniors. Paris: Éditions Michalon, 2009.

⁵ Bowling A., et al. 2005. Attributes of age-identity, *Ageing and Society* 25 (4): 479-500.

configuren les cohorts generacionals més nombroses a la història del nostre país, fet que s'afegirà a l'increment de la longevitat que experimenten totes les cohorts – al marge de l'impacte de la COVID19 –. Així, a l'any 2030 gairebé una de cada tres persones tindrà 60 anys (Idescat, 2016)⁶. A partir de llavors serà molt habitual que convisquin dues generacions de persones grans i deixarà de ser extraordinari que convisquin tres.

Per tot plegat, considerem que les noves generacions de persones grans culminaran un canvi d'època sense precedents a la nostra societat, en general, i en la participació sociocultural, en particular. Aquests canvis s'expressaran fonamentalment en tres tendències de la participació sociocultural que ja hi són presents avui en dia:

- Augment de la valoració social de la participació sociocultural.
- Diversificació i sofisticació de la participació sociocultural.
- Increment de l'interès pels espais i activitats intergeneracionals.

1.4. Les polítiques públiques de promoció de la participació sociocultural de les persones grans

Però, la participació sociocultural de les persones grans es troba amenaçada pel creixent individualisme i consumisme de la societat postmoderna. Molts centres cívics i casals de gent gran han esdevingut bàsicament espais de consum d'activitats socioculturals, com si es tractessin de cinemes o centres comercials, arraconant la coproducció d'activitats socioculturals o altres formes de participació sociocultural, fet que redueix el seu impacte sobre l'envelliment i fa insostenible el seu creixement.

Les noves tecnologies poden comportar tant noves amenaces com noves oportunitats per a la participació sociocultural. El consum de cultura i entreteniment a través de les plataformes digitals pot reduir el temps que les persones grans destinen a la participació sociocultural, més enllà del que la televisió ja ha fet fins ara. Però també poden facilitar la relació amb els altres i la participació sociocultural a distància, mitjançant la videoconferència. Durant la crisi de la COVID19 hem estat testimonis d'ambdós fenòmens. De moment, sembla que les amenaces superen a les oportunitats.

La crisi de la COVID19 ha impactat directament sobre la participació sociocultural de les persones grans, esdevenint en un factor determinant transversal que afecta al comportament de tots els agents implicats. Els equipaments socioculturals han estat tancats per més d'un any, la reobertura s'ha tingut que fer amb restriccions importants d'aforament i amb noves normes internes que limiten les relacions entre les persones. Bona part de les entitats del teixit comunitari han cancel·lat les seves activitats. Les persones grans han estat identificades com un grup d'elevat risc davant la COVID19 i, en general, s'ha generalitzat una certa por davant les trobades en grup en espais tancats. En clau positiva, cal destacar que moltes persones grans han descobert el valor de la participació sociocultural per a les

⁶ Idescat. Projeccions de població, 2013-2051. Disponible a <https://www.idescat.cat/pub/?id=proj>

seves vides.

En aquesta línia és crucial que les administracions públiques garanteixin oportunitats atractives de participació sociocultural i que facilitin l'acompanyament a qui tingui dificultats per incorporar-se; així com el suport necessari a les persones grans amb iniciatives socioculturals pròpies. Tanmateix, és molt important el paper de la família en la creació de valors i contravalors en aquells casos en que les persones grans no s'interessen per si mateixes o no donen el pas en la participació sociocultural.

Més enllà, les administracions tenen la responsabilitat de promocionar oportunitats de participació sociocultural que siguin veritables eines de promoció de l'envelliment actiu. Atès que no totes les activitats socioculturals i, en general, de temps lliure ho són. De fet, algunes poden generar dinàmiques contraproductives, com ara el sedentarisme o la manca d'interès pel seu entorn, com per exemple es pot observar en molts grups de persones grans – no en tots – que passen el dia jugant a jocs de taula.

1.5. Els reptes de les persones grans en risc de soledat

En els darrers anys, la diferenciació entre la soledat i l'aïllament social ha emfatitzat la importància d'ajudar a les persones a construir relacions personals significatives i a tenir cura d'elles al llarg de la vida; més enllà de generar oportunitats de relacionar-se amb moltes persones⁷. A més, ha posat de manifest que disposar d'una ampla xarxa social i mantenir freqüents contactes socials no és suficient per evitar la soledat i/o l'aïllament social, perquè la qualitat de les relacions resulta crucial⁸.

La COVID19 ha comportat que tothom, en un grau o en un altre, hagi experimentat algun grau de soledat i aïllament social, especialment durant el període de confinament domiciliari. Aquesta experiència negativa s'espera que, al menys, contribueixi a reconèixer socialment la importància d'aquest tema i a prioritzar-lo, encara més, dins de les agendes de les polítiques públiques.

En el cas de les persones grans usuàries dels equipaments de proximitat, especialment casals de gent gran, centres i casals cívics, ha fet que moltes d'elles es donin compte fins a quin punt aquests equipaments ocupen un lloc central a les seves vides. A més, els ha demostrat com de fonamentals són pel manteniment dels seus hàbits d'envelliment actiu i saludable.

Però, moltes persones grans en risc de soledat es mantenen al marge dels equipaments de proximitat, desaprofitant les oportunitats de participació sociocultural que els hi aportarien relacions personals i una comunitat de pertinença complementària. Aquí és important destacar que l'envelliment no és causa, per si mateix, d'aquestes situacions. Segons la nostra experiència, les seves causes són de naturalesa molt diversa i, en alguns casos

⁷ <https://www.ageuk.org.uk/our-impact/policy-research/loneliness-research-and-resources/loneliness-isolation-understanding-the-difference-why-it-matters/>

⁸ Rocío Fernández-Ballesteros, «Social Support and Quality of Life Among Older People in Spain», *Journal of Social Issues* 58, núm. 4 (2002): 645-59; Nicole K Valtorta et al., «Loneliness, social isolation and social relationships: what are we measuring? A novel framework for classifying and comparing tools», *BMJ Open* 6, núm. 4 (2016): e010799.

individuals, molt complexa.

D'una banda, poden operar diferents processos d'exclusió social a partir de la manca de recursos econòmics, per exemple alhora de participar en activitats socioculturals o, en situacions més precàries, d'assegurar la pròpia subsistència. Altres processos d'exclusió social, que poden succeir simultàniament amb els altres, tenen lloc a partir de la discriminació real o percebuda basada en l'ètnia, origen, discapacitat, orientació sexual, gènere, la pròpia edat i d'altres.

D'altra banda, poden influir les competències individuals en les habilitats socials, la gestió emocional i la direcció del propi projecte vital. A més, sobretot en les dones, poden interferir les responsabilitats de cura dels nets o netes, així com de persones amb situació de dependència a càrrec. En els homes trobem que, sovint, influeixen alguns dels mites de la masculinitat hegemònica⁹, com ara el menyspreu pels sentiments, el rebuig a les activitats socioculturals o l'evitació de situacions socials incòmodes.

Altrament, les característiques de l'entorn on es viu poden contribuir a la reducció o a l'augment de soledat i/o l'aïllament social, mitjançant la promoció o no d'oportunitats diverses per a les relacions personals que estiguin adaptades a les capacitats, aspiracions i interessos de cadascú. En els darrers anys, l'extensió d'Internet a totes les facetes de la nostra societat pot contribuir, mitjançant processos d'exclusió digital, a la soledat i/o l'aïllament social de les persones grans que no són usuàries de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

Tanmateix, està força assentat que la mala salut autopercebuda, la dependència, així com altres problemes de salut són factors de risc per a la soledat i/o l'aïllament social. Aquí, tanmateix, es podrien afegir les pèrdues d'essers estimats. Cal tenir present que, tot i que la soledat i/o l'aïllament social poden experimentar-se a qualsevol edat, és excepcional que una persona gran s'hagi trobat així tota la seva vida. En algun moment anterior, més o menys llunyà en el temps, es sentia acompanyada pels altres i en contacte amb els demés.

⁹ R W Connell, «Theorising Gender», *Sociology* 19, núm. 2 (1985): 260-72.

2. L'envelliment en context local

2.1. Característiques i condicionants del territori

Santa Coloma de Gramenet és un municipi que pertany a la comarca del Barcelonès i que, a més, forma part de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Com s'il·lustra a la figura 2, limita, a l'est, amb Badalona; al nord, amb Montcada i Reixac; a l'oest, amb el riu Besòs que fa de frontera amb Barcelona; i, al sud, amb Sant Adrià de Besòs. La B-20 al seu pas pel municipi, en part de forma soterrada, separa la part nord de la que queda situada al sud.

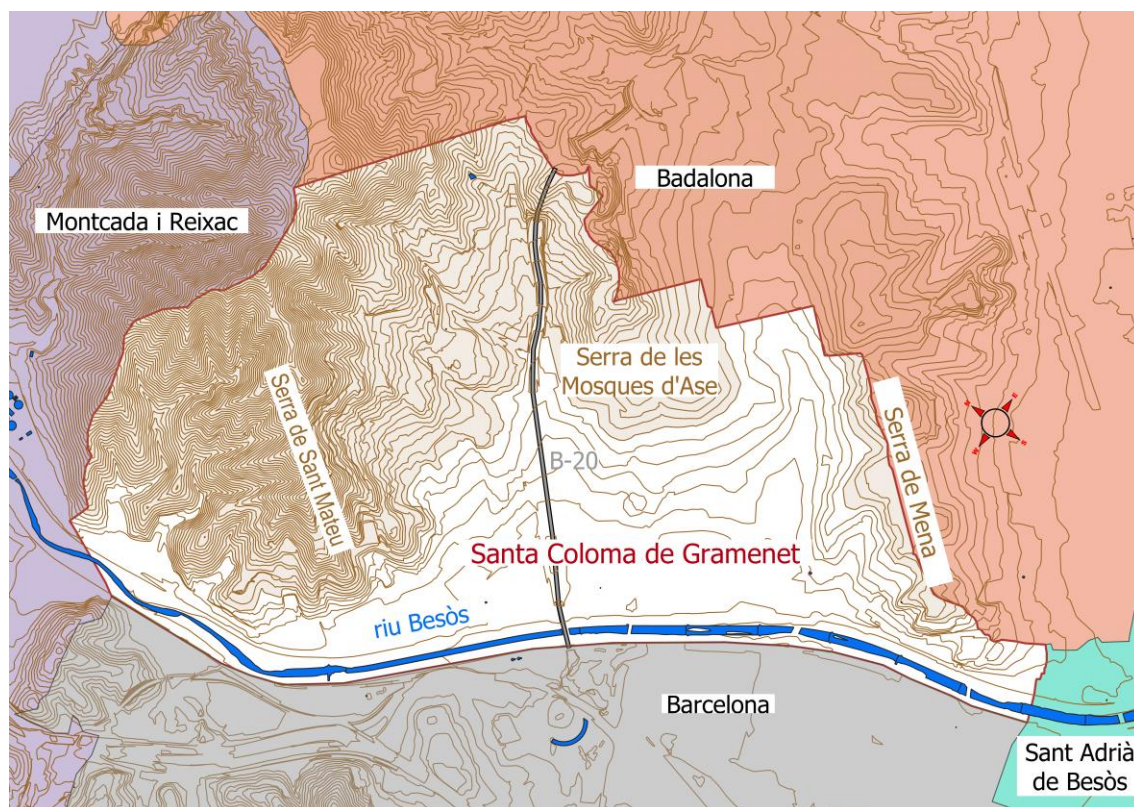

Figura 2. Delimitació geogràfica de Santa Coloma de Gramenet

Santa Coloma de Gramenet presenta una topografia força accidentada a causa de les tres serres que la travessen en sentit perpendicular al riu Besòs (veure figura 2). Al nord, la Serra de Sant Mateu, que forma part de la Serralada de la Marina, s'estén des del riu Besòs,

ocupant tot el límit amb Montcada i Reixac i donant lloc a forts desnivells fins a l'alçada pràcticament de la B-20. A continuació, passant la B-20, la Serra de Mosques d'Ase s'endinsa des de l'est fins a pràcticament el centre del terme municipal. Per últim, al sud-est, la Serra d'en Mena s'estira al llarg de la franja entre Santa Coloma de Gramenet i Badalona.

La superfície total del terme municipal és de poc més de 7 km². D'aquesta superfície, el 60% està classificada urbanísticament com a sòl urbà; el 2% com a sòl urbanitzable; i, per últim, el 38% com a sòl no urbanitzable¹⁰, el qual es concentra bàsicament al peu de la Serra de Sant Mateu i de la Serralada de la Marina. Més en particular, el sòl residencial representa gairebé el 40% del sòl urbà i el 24% de tot el terme municipal, amb una superfície de 1,7 km². La densitat residencial de població (habitants/km² de sòl residencial) és de 70.441 front a 66.738 del Barcelonès i 13.034 de Catalunya. La densitat residencial d'habitatges (habitatges/km² de sòl residencial) és de 28.750 front a 31.611 del Barcelonès i 6.797 de Catalunya.

Des de 1950 fins després de 1970, el creixement urbanístic de Santa Coloma de Gramenet va ser desaforat. Com a conseqüència, la urbanització i la dotació de serveis i equipaments del municipi han estat molt deficitàries. A més, la trama urbana va ser desenvolupada en terrenys força irregulars i accidentats, amb abundància de carrers estrets i d'àmplies zones que acumulen forts desnivells a causa de les serres que travessen el municipi. La majoria dels edificis construïts, llevat del nucli antic – al barri Centre – i la zona urbana més septentrional – Districte III i el barri de Riera Alta –, són de 3 fins a 9 plantes.

Des de l'any 2015, la divisió territorial del municipi diferencia 6 districtes i 17 barris¹¹, així com 99 seccions censals¹². La figura 3 il·lustra els límits territorials que corresponen als districtes i barris de Santa Coloma de Gramenet. El Districte III és el districte de major superfície de la ciutat, mentre que el Districte VI és el més petit. El nombre de barris per districte és bastant diferent. Així, el Districte VI inclou un front sis el Districte III. El barri de major superfície correspon a Serra de Marina i el de menor és Safaretjos. En canvi, si es considera només el sòl urbà, el major és Singuerlín i el més petit continua sent Safaretjos (veure taula 1).

Cal tenir present que, segons l'Observatorio de la Vulnerabilidad Urbana del Ministerio de Fomento, la major part de Santa Coloma de Gramenet es troba en una situació de vulnerabilitat urbana. Així, es consideren vulnerables tots els barris de la ciutat, llevat d'Oliveres i Riu Nord, així com una part petita del Centre, Singuerlín i Riu Sud¹³. A més, l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona situa a Safaretjos, Raval, Fondo i Santa Rosa entre els barris amb major vulnerabilitat urbana de l'Àrea Metropolitana de Barcelona¹⁴.

¹⁰ Veure Departament de Territori i Sostenibilitat (2020): Mapa urbanístic de Catalunya. Dades bàsiques municipal i comarcals. Barcelonès.

¹¹ Veure <https://www.gramenet.cat/ajuntament/districtes/>

¹² Veure <http://www.idescat.cat/codis/?id=50&n=9&c=082457&t=5-9-2010>

¹³ Veure <https://portalweb.mitma.es/aplicaciones/portalweb/BarriosVulnerables>

¹⁴ Veure Antón F, Cónsola A, Donat C, Porcel S, Coll F. (2016). Elaboració del mapa de barris i de les àrees estadístiques de referència. Barcelona: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB).

Al llarg de les darreres dècades s'han desplegat diferents plans i projectes de regeneració urbana. En particular, destaca la recuperació de la llera del riu Besòs com a espai públic, la construcció de diferents parcs, com el Parc Europa, el Parc de la Bastida i el Parc de Can Zam. Actualment, s'està desplegant el Pla Pinta Verda 2015-2025, que pretén la millora de la interconnexió dels espais públics de la ciutat, especialment amb el Parc Fluvial del Besòs i la Serralada de la Marina. Tanmateix, s'estan portant a terme diferents projectes de millora urbanística dels barris que encara acumulen els majors dèficits de serveis i equipaments.

La connexió interna entre els barris, com també amb la ciutat de Barcelona, Badalona i Sant Adrià del Besòs, està garantida mitjançant la xarxa de transport públic de metro i d'autobús que cobreix el 100% de les àrees urbanes de Santa Coloma de Gramenet. En total, hi ha 7 estacions de metro i fins a 200 de bus diürn metropolità¹⁵. No obstant això, l'ús de la xarxa de transport públic per part de les persones amb mobilitat personal reduïda pot estar limitat en aquelles zones de la ciutat que presenten forts pendents en els seus carrers.

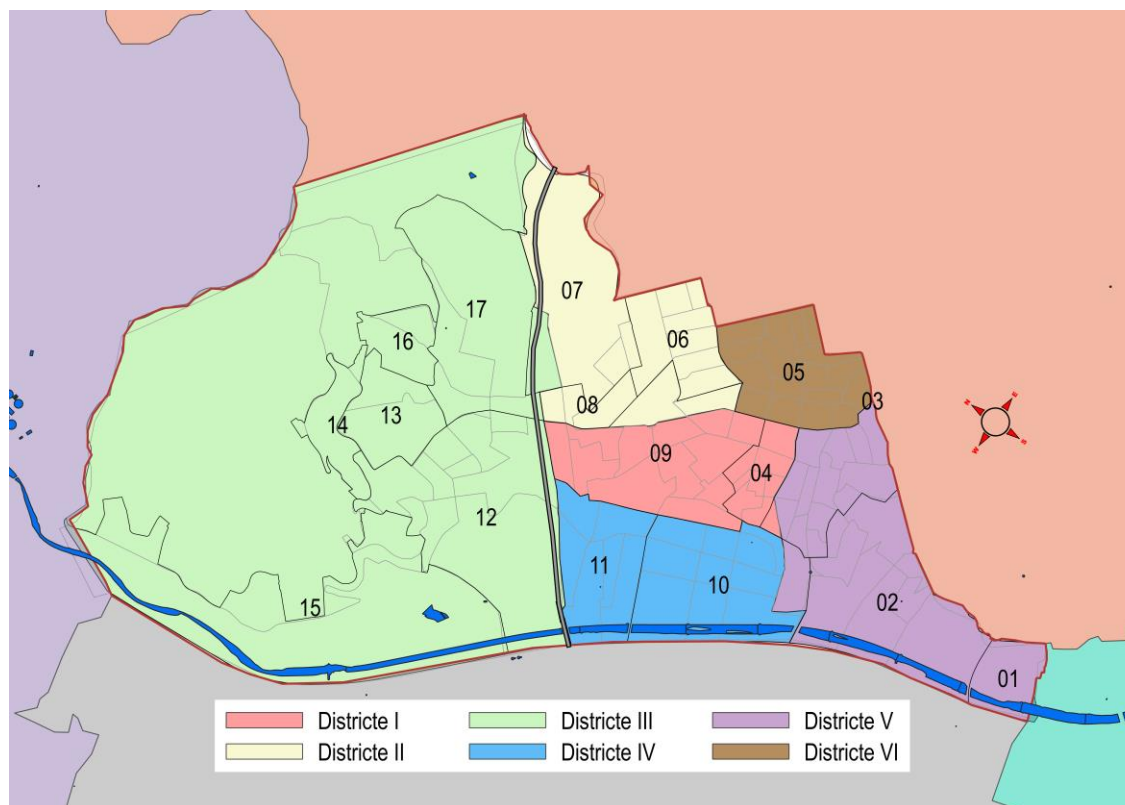

Figura 3. Divisió territorial de Santa Coloma de Gramenet. 2021

Notes. 01, Safaretjos. 02, El Raval. 03, Santa Rosa. 04, Can Mariner. 05, Fondo. 06, Llatí. 07, Riera Alta. 08, Cementiri Vell. 09, Centre. 10, Riu Sud. 11, Riu Nord. 12, Singuerlín. 13, Guinardera. 14, Can Franquesa. 15, Oliveres. 16, Serra de Marina. 17, Can Calvet.

¹⁵ Les estacions de metro són Fondo (L1- L9), Santa Coloma (L1), Can Peixauet (L9), Santa Rosa (L9), Església Major (L9), Passatge de Salvatella (L9) i Francesc Macià (L9). Les línies de bus diürn metropolità que tenen parades al municipi són V33, B5, B14, B15, B18, B20, B21, B24, B80, B81, B82, B84, M1, M19, M27, M28, M30 i M33.

Taula 1: Superfície i densitat dels districtes i barris de Santa Coloma de Gramenet. 2020

Divisions territorials	sòl urbà	densitat
<i>Districte I</i>	0,54	45.474
Centre	0,44	37.670
Can Mariner	0,10	79.810
<i>Districte II</i>	0,39	33.251
Llatí	0,18	54.300
Riera Alta	0,12	15.400
Cementiri Vell	0,09	14.956
<i>Districte III</i>	1,55	12.575
Singuerlín	0,90	14.371
Oliveres	0,38	8.532
Can Franquesa	0,11	12.200
Guinardera	0,16	12.331
Can Calvet	No disponible	No disponible
Serra de Marina	No disponible	No disponible
<i>Districte IV</i>	0,52	42.488
Riu Nord	0,19	41.637
Riu Sud	0,33	42.979
<i>Districte V</i>	0,65	37.703
El Raval	0,34	24.829
Santa Rosa	0,23	64.439
Safaretjos	0,08	15.550
<i>Districte VI</i>	0,29	58.531
Fondo	0,29	58.531

Notes. El sòl urbà s'indica en km² i la densitat en habitants / km² de sòl urbà
Font: Anuari 2019 de Santa Coloma de Gramenet.

2.2. Característiques i evolució de la població

Segons el Padró Municipal d'Habitants del 2021, la població de Santa Coloma de Gramenet és de 120.443 persones, de les quals són dones el 51% i homes el 49%. La piràmide d'edats del municipi, que s'il·lustra a la figura 4, planteja tres determinants demogràfics importants. Primer, que els grups d'edat entre els 35 i 54 anys són els més nombrosos. Segon, que la base tendeix a ser més estreta per sota dels 25 anys. Tercer, i últim, que la proporció de la població de 70 a 79 anys és força elevada, bastant més que els grups d'edat immediatament més joves o més grans.

D'altra banda, un dels trets que caracteritza la demografia de Santa Coloma de Gramenet consisteix en la diversitat de la procedència de la seva població. En aquest sentit, cal tenir present que el 27% de la seva població ha nascut a l'estranger, mentre que el 50% ho ha fet a Catalunya i el 23% a la resta d'Espanya. Com es pot constatar a la figura 5, no hi ha diferències rellevants entre homes i dones en aquest sentit. A més, tot i que no és una dada

recent, cal destacar només el 24% de la seva població ha nascut al mateix municipi, d'acord amb el Cens de Població i Habitatges del 2011.

El nivell d'estudis de les persones de 30 i més anys es caracteritza per l'elevada presència de població amb estudis primaris, que representa el 69% (veure figura 6). La població amb estudis secundaris es correspon al 21% i amb estudis universitaris al 8%, sent més elevada en dones (9%) que en homes (6%). Finalment, les persones de 30 i més anys sense estudis es situen al voltant del 2%.

D'altra banda, la distribució territorial de la població resulta força desigual entre els districtes i els barris de la ciutat, tal com es pot comprovar a la taula 2. La major part de la població (84%) resideix a la zona sud del municipi, just per sota de la B-20, la qual està completament urbanitzada. Aquí es concentren cinc dels sis districtes existents. Els barris més poblats són Fondo (17.080) i Centre (16.471) front a Guinardera, Can Franquesa, Cementiri Vell, Safaretjos i Riera Alta, els quals no arriben als 2.000 habitants.

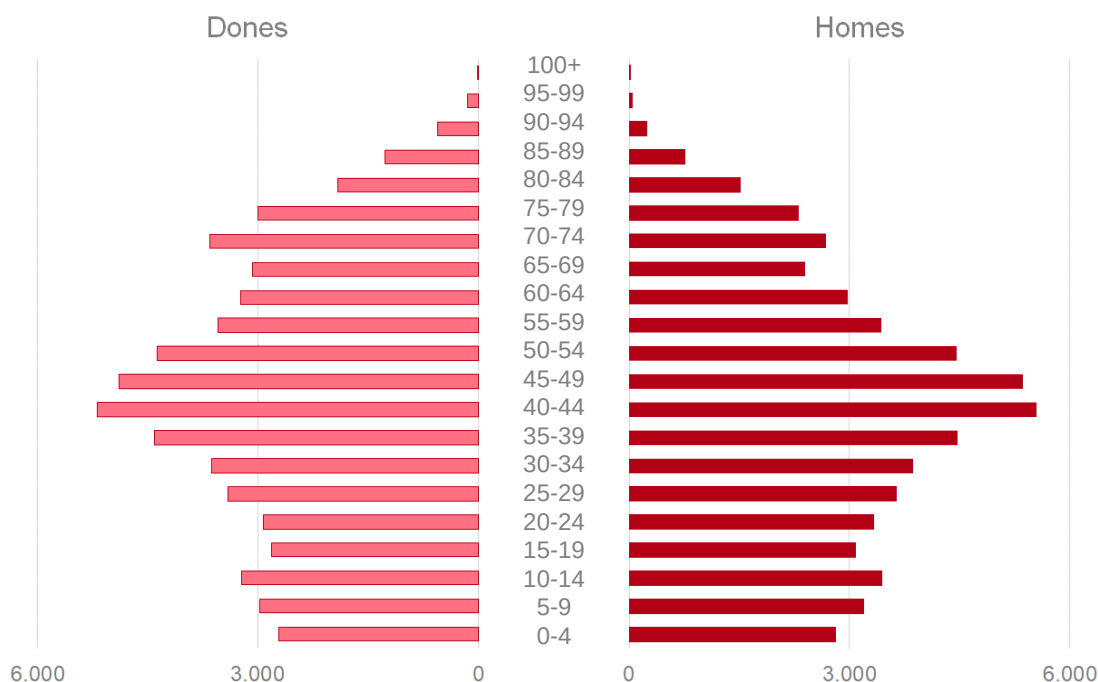

Figura 4. Piràmide d'edats de la població. 2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants

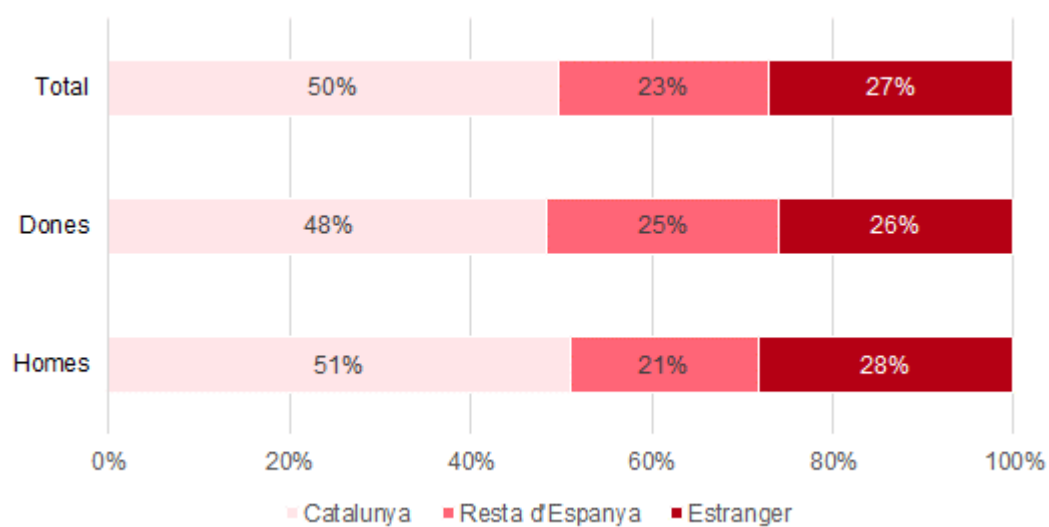

Figura 5. Població. Per sexe i lloc de naixement. 2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants.

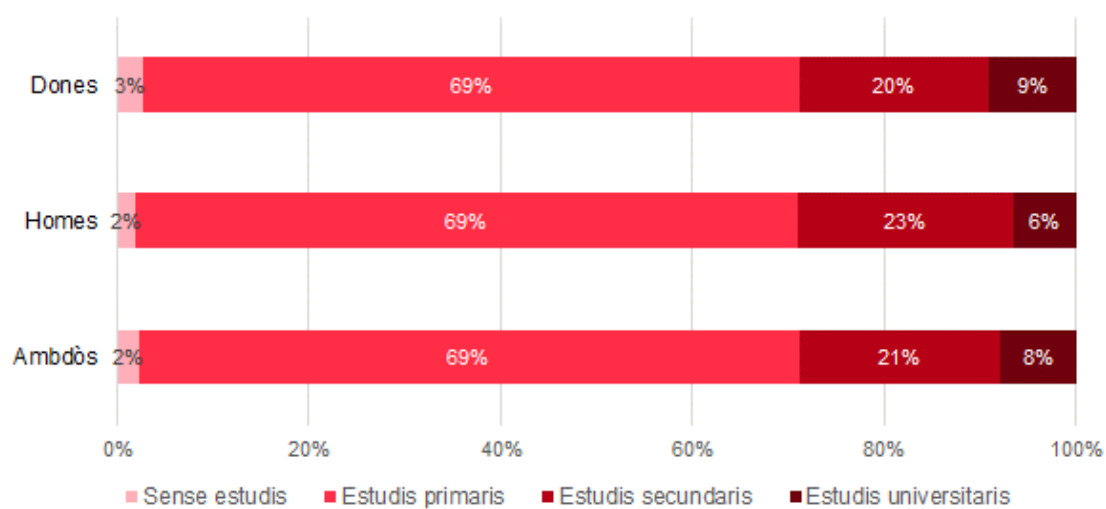

Figura 6. Persones de 30 i més anys. Per sexe i nivell d'estudis assolit. 2020

Font: Dades subministrades pel Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

Taula 2: Població. Per sexe i barris. 2020

Divisions territorials	Homes	Dones	Ambdós	% Població
<i>Districte I</i>	11.969	12.572	24.541	20,4%
Centre	7.947	8.524	16.471	13,7%
Can Mariner	4.023	4.047	8.070	6,7%
<i>Districte II</i>	6.432	6.475	12.907	10,7%
Llatí	4.876	4.857	9.733	8,1%
Riera Alta	912	911	1.823	1,5%
Cementiri Vell	643	708	1.351	1,1%
<i>Districte III</i>	9.594	9.612	19.206	15,9%
Singuerlín	6.358	6.293	12.651	10,5%
Oliveres	1.596	1.665	3.261	2,7%
Can Franquesa	675	644	1.319	1,1%
Guinardera	963	1.012	1.975	1,6%
Can Calvet	no disponible	no disponible	no disponible	no disponible
Serra de la Marina	no disponible	no disponible	no disponible	no disponible
<i>Districte IV</i>	10.606	11.417	22.023	18,3%
Riu Nord	3.805	4.058	7.863	6,5%
Riu Sud	6.801	7.359	14.160	11,8%
<i>Districte V</i>	12.514	12.123	24.637	20,5%
El Raval	4.433	4.160	8.593	7,1%
Santa Rosa	7.441	7.300	14.741	12,2%
Safarejos	641	662	1.303	1,1%
<i>Districte VI</i>	8.412	8.717	17.129	14,2%
Fondo	8.412	8.717	17.129	14,2%

Font: Dades subministrades pel Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

Des de la dècada de 1950, l'evolució històrica de la població presenta tres fases molt diferenciades, tal com mostra la figura 7. Entre 1950 i 1975 es produeix una veritable explosió demogràfica, quan es passa de 15.281 a 137.579 habitants, multiplicant per nou la població. Les bases d'aquest creixement són l'acumulació d'enormes saldos migratoris positius amb la resta d'Espanya – principalment d'Andalusia i Múrcia-.

En canvi, a partir de 1975 es viu una fase de pèrdua important de pes demogràfic, la qual s'allarga fins al 2000, deixant la població en 117.127 habitants. Des de llavors, la població està experimentant una fase d'evolució inestable, amb pujades i baixades, dins d'un rang de població de 117-121 mil habitants.

L'evolució demogràfica del municipi està molt condicionada pels moviments migratoris, sobretot els interns. Així, entre els anys 2012 i 2019, la mitjana anual d'immigracions i emigracions internes va ser de 5.223 i 5.873 persones, respectivament, amb un creixement migratori intern anual mig de -650 persones. En canvi, la mitjana anual d'immigracions i emigracions amb l'estranger va ser de 2.847 i 2.672 persones, respectivament, amb un creixement migratori intern anual mig de 175 persones. No obstant això, en aquest període cal destacar que s'ha passat de saldos migratoris molt negatius a la situació contrària. D'altra banda, la mitjana anual de naixements i de defuncions va ser de 1.158 i 930 persones, respectivament, donant lloc a un creixement natural anual mig de 228 persones.

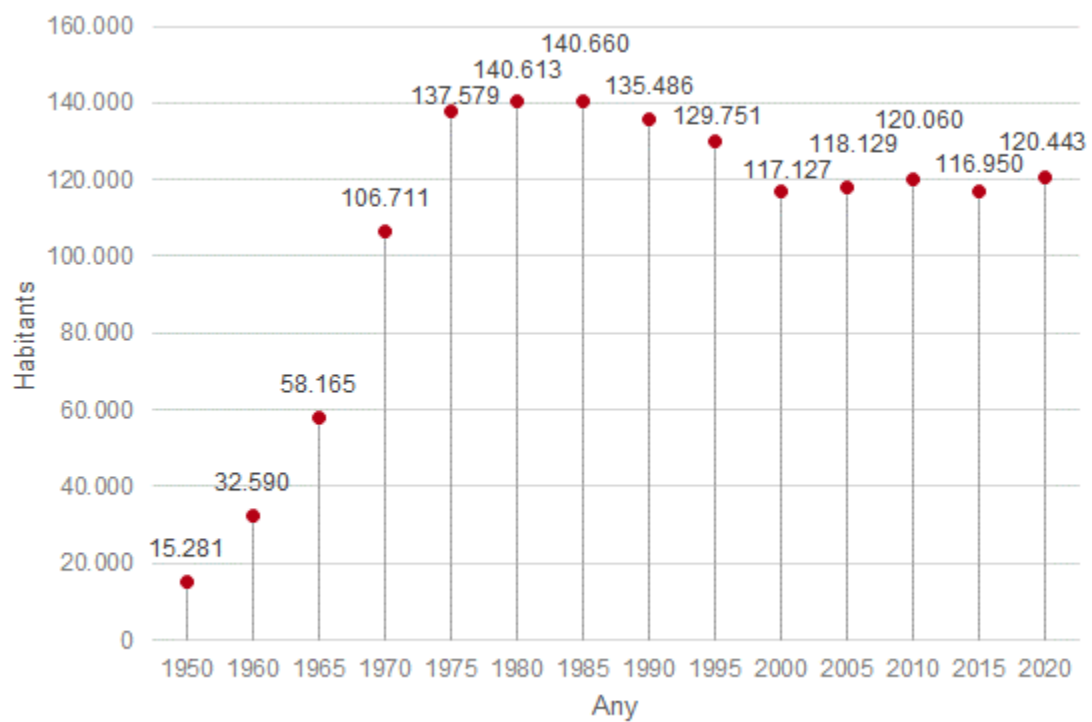

Figura 7. Evolució de la població. 1960-2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants.

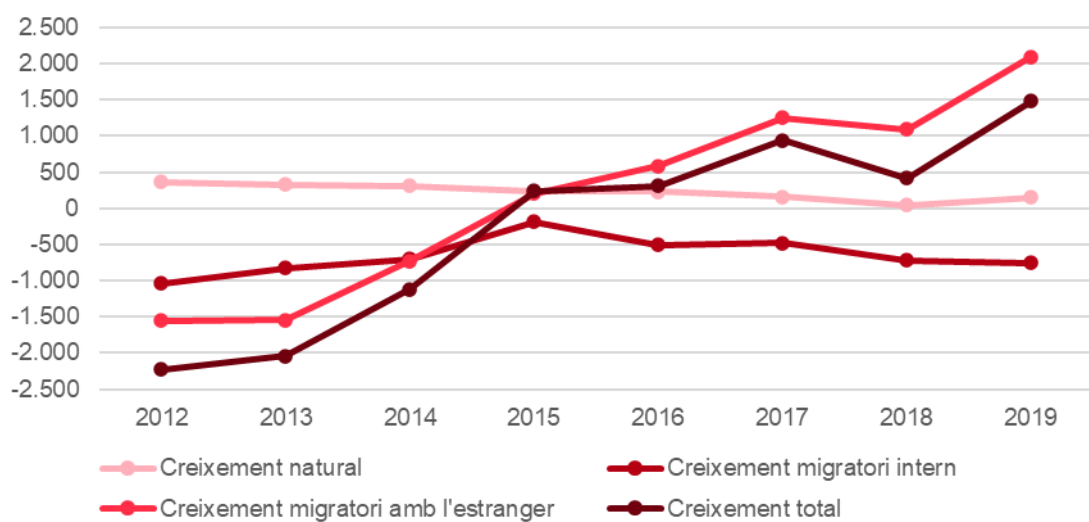

Figura 8. Moviments demogràfics. 2012-2019

Font: Dades d'Idescat. Estimacions de població.

2.3. Característiques i tendències de l'envelliment demogràfic

Segons el Padró Municipal d'Habitants del 2020, a Santa Coloma de Gramenet hi ha 29.759 persones de 60 i més anys. La majoria d'aquestes persones són dones (57%) i tenen entre 60 i 79 anys (79%). Les persones de 60 i més anys representen aproximadament el 25% de la població front el 5% les persones de 80 i més anys, tal com il·lustra figura 9.

Figura 9. Pes demogràfic de les persones grans. 2020

Actualment, els grups d'edat més nombrosos són els més joves, per sota dels 80 anys, amb algunes diferències entre homes i dones, tal com es pot veure a la figura 10. En particular, a les dones correspon a 70-74 anys, mentre que als homes a 60-64 anys. A més, es pot observar que hi ha major nombre de dones grans que d'homes grans en tots els grups d'edat. L'índex de feminització, que equival a la relació del nombre de dones per homes, és del 130% abans dels 80 anys front el 165% als 80-84 anys, el 232% als 85-89 anys i el 246% als 90 i més anys.

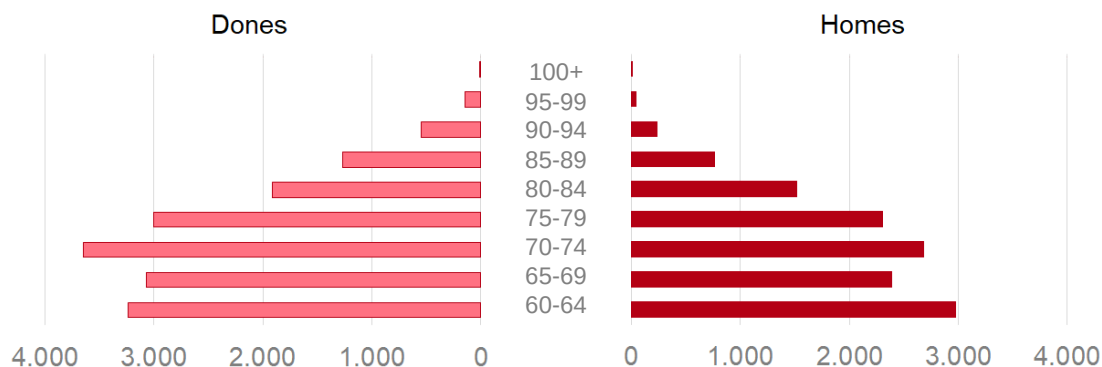

Figura 10. Piràmide d'edats de les persones de 60 i més anys. 2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants

El 74% de les persones de 60 i més anys han nascut a la resta d'Espanya, mentre que només el 19% ho ha fet a Catalunya i el 7% a l'estranger. En aquestes edats la proporció de persones nascudes a la resta d'Espanya supera amb escreix a la de la població, que és del 23%. No obstant això, la figura 11 evidencia que hi ha diferències molt importants entre els grups d'edat. Així, la població nascuda a la resta d'Espanya és més del 80% entre les persones de 70 i més anys, però baixa al 61% en el grup de 60-69 anys i cau al 23% en el grup de 50-59 anys. Aquesta pèrdua de pes relatiu és guanyada per les persones que han nascut a Catalunya i a l'estranger, les quals són, respectivament, el 26% i 13% del grup de 60-69 anys, així com el 48% i 29% del grup de 50-59 anys. Aquestes diferències apunten cap a una progressiva tendència futura de major pes de les persones nascudes a Catalunya i a l'estranger entre les persones de 60 i més anys, especialment en els grups d'edat les més joves.

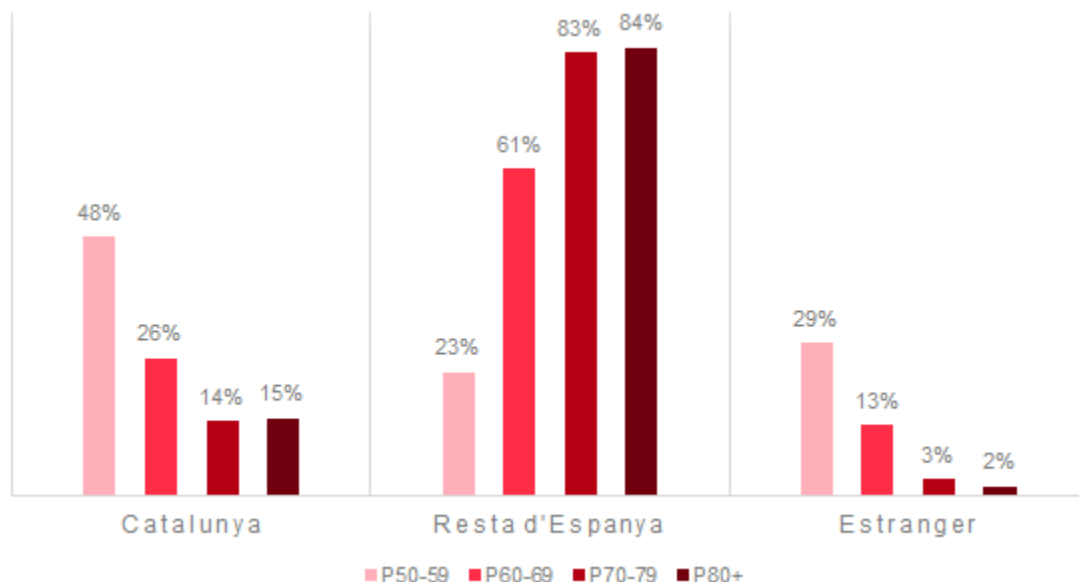

Figura 11. Persones de 50 i més anys. Per grups d'edat i lloc de naixement. 2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants

El 87% de les persones de 60 i més anys tenen estudis primaris, sense diferències rellevants entre homes (86%) i dones (89%). A continuació, el 8% té estudis secundaris i un 2% estudis superiors. A més, el 3% no té estudis. A la figura 12 es mostra la distribució dels nivells d'estudis de les persones de 50 i més anys per grups d'edat i sexe. Aquí es pot observar que, novament, els grups d'edat més joves presenten diferències importants respecte els de més edat. En particular, el 16% i el 3% de les persones de 60 a 69 anys tenen estudis secundaris i universitaris front el 3% i 1% de les persones de 80 i més anys. Aquesta diferència s'intensifica en les persones de 50 a 59 anys, el 29% i el 6% de les quals tenen estudis secundaris i universitaris. En general, les diferències entre homes i dones en el nivell d'estudis són poc importants. Per tant, també es pot apuntar una millora del nivell educatiu en el futur, tot i que serà lenta pel menor pes demogràfic de les cohorts més joves.

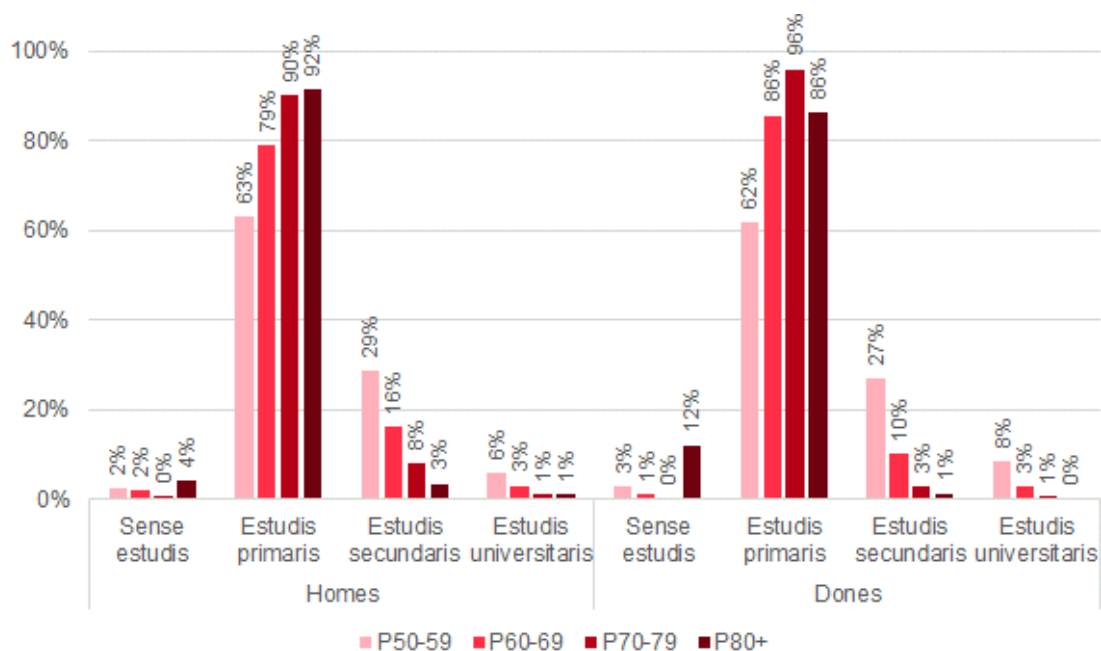

Figura 12. Persones de 50 i més anys. Per grups d'edat i nivell d'estudis. 2020

Font: Dades subministrades pel Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

El 20% de les persones de 60 i més anys viu sola. La figura 13 il·lustra la proporció de les persones de 50 i més anys que viuen soles per grup d'edat i sexe. Es pot observar com el fet de viure una persona sola no és un fenomen exclusiu de les persones grans, però és una situació que és més freqüent en les edats més avançades, sobre tot en les dones. A partir dels 80 anys, el 32% dels homes i el 42% de les dones viuen soles.

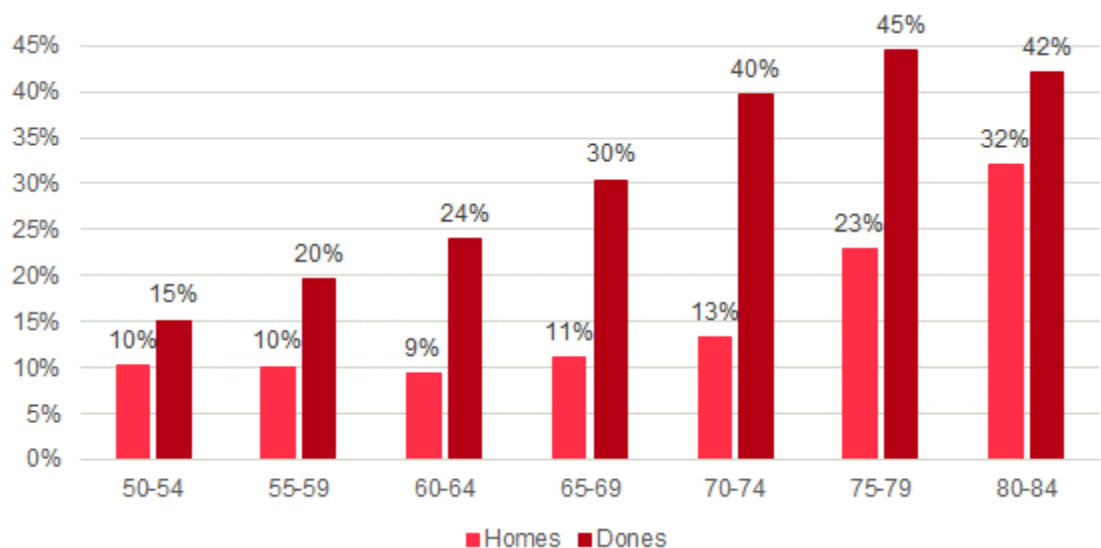

Figura 13. Proporció de persones de 50 i més anys que viuen soles per grups d'edat i sexe. 2020

Font: Dades subministrades pel Padró d'Habitants de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

La distribució per barris de les persones de 60 i més anys resulta força desigual, tal com es pot comprovar a la figura 14. En part, perquè la distribució de la població també ho és; i, en part, perquè hi ha barris més envellits que d'altres. El Centre, amb el 16%, i Riu Sud, amb el 14%, són els que concentren una major proporció de persones de 60 i més anys. En canvi, hi ha barris com Cementiri Vell, Can Franquesa, Riera Alta i Safarells, on només hi viu al voltant de l'1%. Però, cal tenir present que els barris que concentren major nombre de persones de 60 i més anys de la ciutat no sempre són els més envellits. Així, Riu Nord, amb el 30% de persones de 60 i més anys sobre la població total és el més envellit, seguit de Riu Sud, amb el 29%; així com Cementiri Vell, Centre i la Guinardera, amb el 28%. El quadrant superior dret de la figura 14, que apareix en fons vermell, permet identificar com Riu Sud, Centre i Singuerlín són els barris que tenen major pes dins de la població de 60 i més anys de la ciutat i, alhora, tenen major proporció de persones de 60 i més anys.

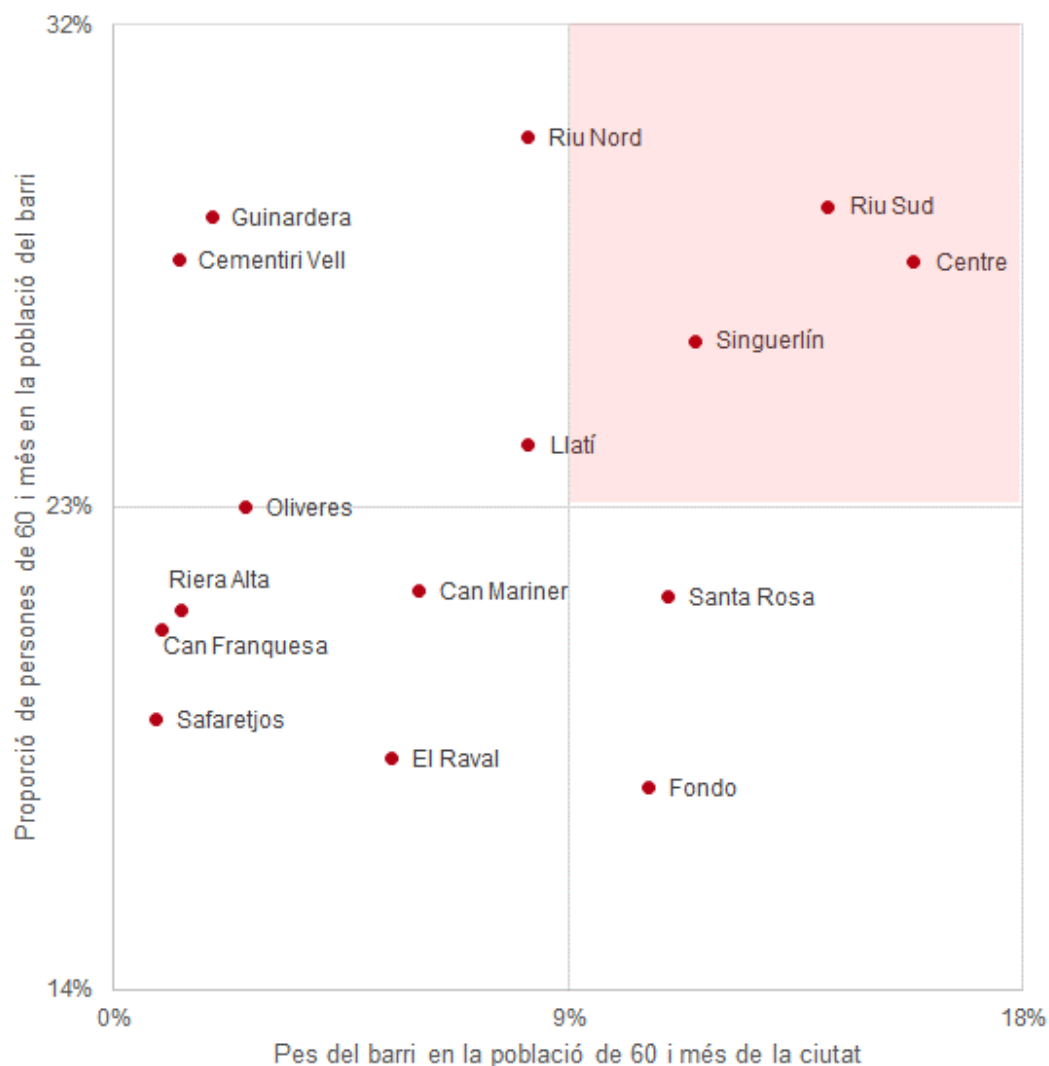

Figura 14. Relació entre la taxa d'envelliment i concentració de les persones 60 i més anys entre els barris. 2020

Font: Dades d'Idescat. Padró Municipal d'Habitants

Al llarg de les dues darreres dècades, l'evolució demogràfica de les persones de 60 i més anys ha estat caracteritzada pel seu creixement en termes absoluts i relatius. Així, les persones de 60 i més anys han passat de 22.618, a l'any 2000, a 29.759, a l'any 2020, augmentant el seu pes demogràfic del 19% fins al 25%. Per la seva banda, les persones de 80 i més anys, encara que romanguin en el 5% de la població, han doblat el seu nombre des de l'any 2000, fins assolir les 6.456 persones que hi ha actualment.

L'impacte de la COVID19 sobre la mortalitat de les persones grans, incrementant-la especialment en la població d'edat més avançada en el 2020, introdueix un element d'incertesa que s'afegeix als impactes dels moviments migratoris en les projeccions d'aquest grup de població. Per tant, qualsevol projecció demogràfica ha de ser presa amb molta cautela. El seu valor ha de ser considerat més com a un element de contextualització que com una veritable predicció.

Dit això, en aquest treball s'han realitzat dues projeccions del nombre de persones grans. La projecció de l'Escenari A, que és la més elevada, es calcula aplicant les taxes de mortalitat del 2018 per grups d'edat quinquennal en homes i dones a Catalunya¹⁶ i assumint que no hi ha saldos migratoris a partir dels 50 anys i més. En canvi, la projecció de l'Escenari B considera la taxa de canvi observada en cada grup d'edat quinquennal entre 2015 i 2020, el que inclou la mortalitat i el saldo migratori.

La figura 15 il·lustra els dos escenaris projectats. Els resultats apunten cap a la continuïtat del creixement del nombre de persones de 60 i més anys, situant-les dins d'una forquilla de 32.945 a 36.732 persones cap a l'any 2030, el que representa un 10%-23% més que actualment. En aquests escenaris de creixement de la gent gran destaca, sobretot, la intensificació del sobreenvelliment demogràfic. D'acord amb les projeccions, les persones de 80 i més augmentaran bastant, entre un 33%-71% respecte a la situació actual, acumulant entre 8.630 i 11.064 persones més que ara. Aquesta tendència seria un dels impactes del passat demogràfic de la ciutat, que al voltant de 1975 va passar d'una explosió demogràfica a una etapa de decreixement fins al 2000.

¹⁶ <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=292>

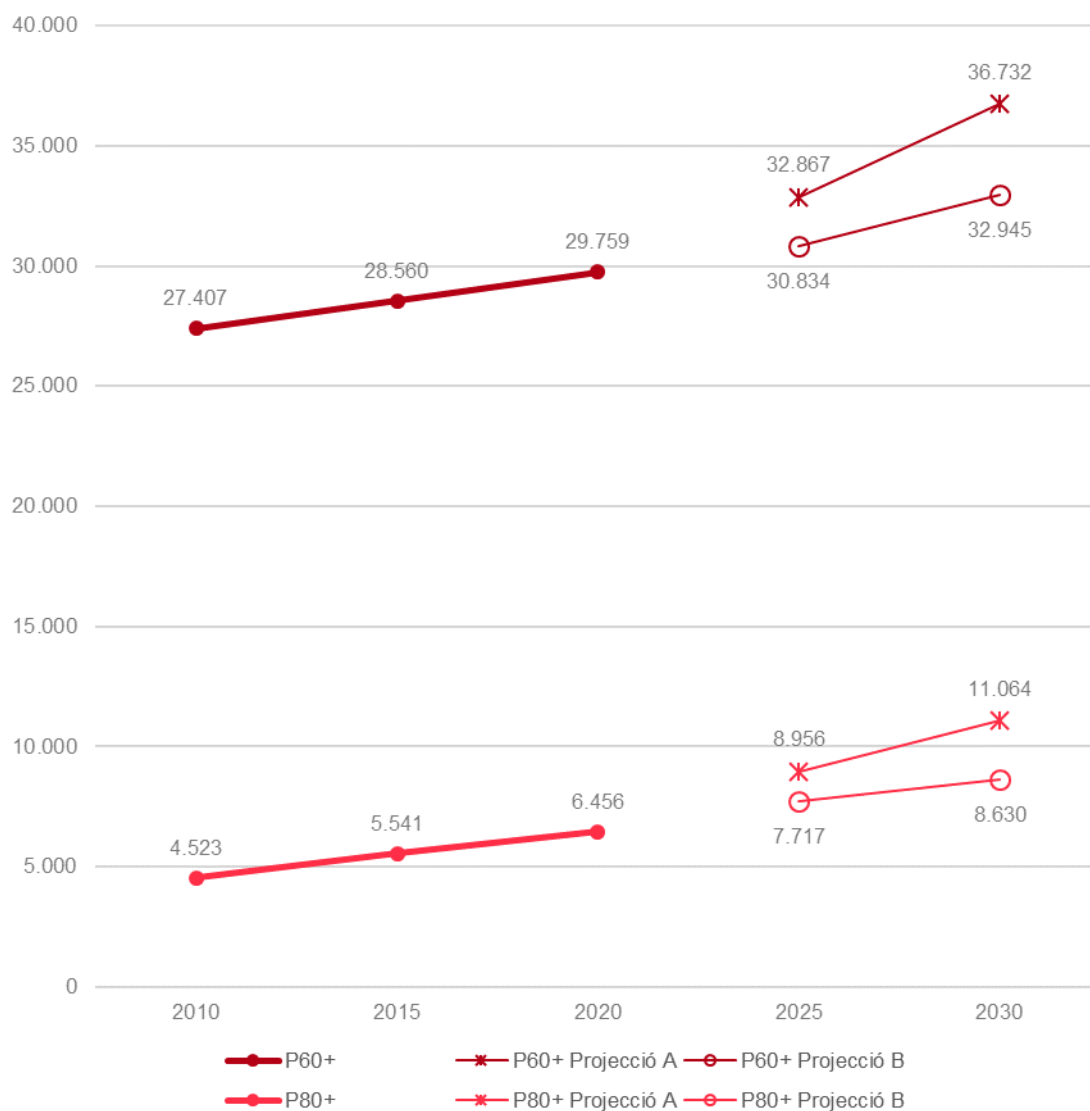

Figura 15. Evolució (2010-2020) i projeccions (2025-2030) de les persones de 60 i de 80 anys i més. Santa Coloma de Gramenet

Notes. Les dades de 2010, 2015 i 2020 són del Padró Municipal d'Habitants. La projecció A correspon a la projecció de la població del 2020 a partir de l'aplicació de la taxa de mortalitat anual del 2018 d'homes i dones en cada grup d'edat quinquennal. La projecció B correspon a la projecció de la població del 2020 a partir de la taxa de canvi entre 2015 i 2020 observada en cada grup d'edat quinquennal.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'Idescat: Padró Municipal d'Habitants i Departament de Salut: Anàlisi de la mortalitat a Catalunya 2018.

3. La promoció de la participació sociocultural de les persones grans

3.1. La promoció municipal

Les polítiques locals de gent gran s'impulsen des de la Regidoria de Salut, Consum i Gent Gran dins de l'Àrea de Drets Socials, Salut i Gent Gran. El seu desenvolupament tècnic depèn de la Direcció de Drets Socials, Gent Gran, Salut i Consum, de la qual depèn directament un responsable tècnic de programes de gent gran, que compta amb el suport d'una tècnica de dinamització sociocultural.

Els programes de gent gran tenen com a missió la promoció de l'envelliment actiu entre les persones grans del municipi, en el marc del paradigma de l'OMS (2002). Contempla els següents grans objectius estratègics:

- Reconèixer i posar en valia l'experiència i la important contribució social de les persones grans a la societat.
- Treballar per la independència, autonomia i capacitat de les persones grans de manera holística per la pròpia persona (cos, ment i cor), amb un mateix i amb la resta.
- Sensibilitzar a la ciutadania sobre la importància de l'envelliment actiu.
- Promoure una ciutat inclusiva per a totes les edats, fomentant les accions intergeneracionals.

Les activitats adreçades a les persones grans durant els darrers anys han estat principalment les següents: Balls per a la gent gran, tallers de memòria, activitats culturals específiques, tornejos de petanca, homenatges a les persones grans, actes específics de la Festa Major i Sant Joan, Dia Internacional de les Persones Grans i assistència tècnica a les associacions de gent gran. Les despeses municipals generades, complementàries a la partida de Capítol 1, han estat de 55.741 € anuals de mitjana entre 2017 i 2019, el 95% de les quals corresponen a despeses de bens i serveis i el 5% a subvencions a entitats socials. Aquestes despeses han estat destinades a balls, celebracions del calendari festiu i a l'homenatge anual a la gent gran. Arran la COVID19, només s'han continuat realitzant aquelles activitats que s'han pogut oferir de forma online, com alguns tallers i conferències, així com el Dia Internacional de les Persones Grans.

D'altra banda, l'Ajuntament planteja tot un seguit de polítiques sectorials adreçades a tota la

població, independentment de la seva edat, que estan vinculades a la promoció de la participació sociocultural de les persones grans. Aquestes polítiques s'enquadren fonamentalment en les àrees polítiques i direccions tècniques de l'estructura organitzativa municipal que s'il·lustren a la Figura 16.

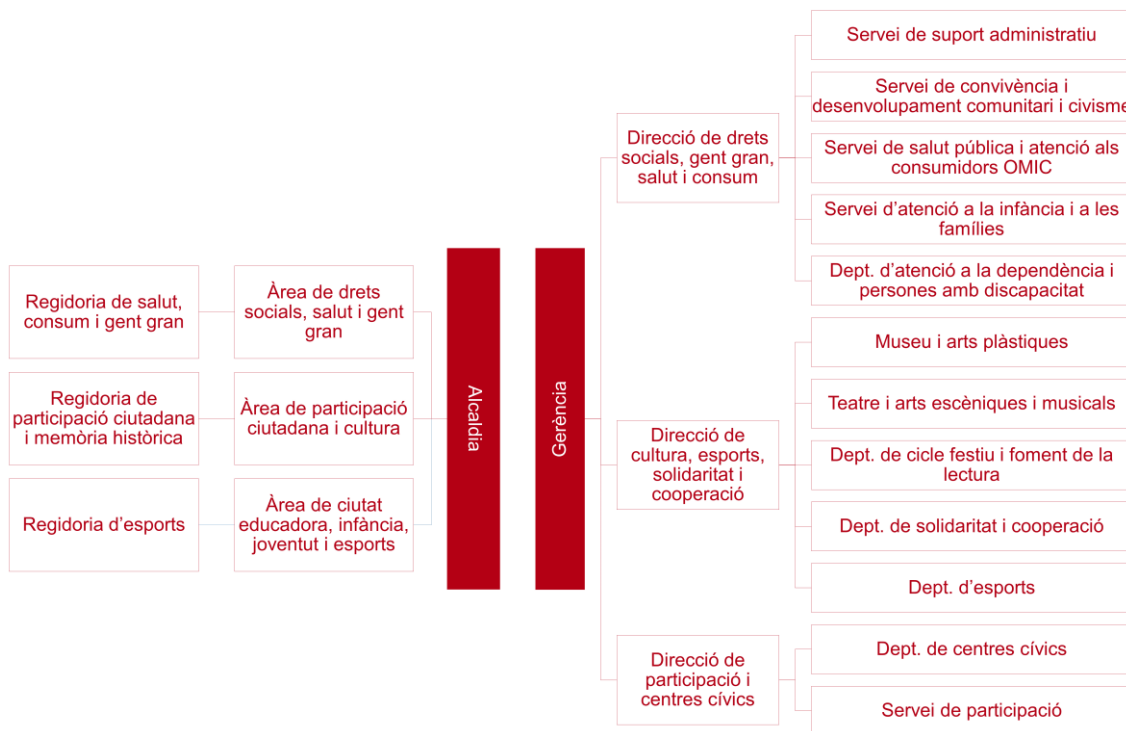

Figura 16. Estructura organitzativa municipal vinculada a la participació sociocultural de les persones grans

Font: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

En primer lloc, disposa de diferents equipaments socioculturals generalistes, amb activitats de participació sociocultural, que està formada per centres cívics, casals cívics i la iniciativa singular del Pompeu Lab. Tota aquesta oferta és impulsada políticament per l'Àrea de Participació Ciutadana i Cultura; i tècnicament per la Direcció de Participació i Centres Cívics, que compta amb el Departament de Centres Cívics i el Servei de Participació.

Els centres cívics i els casals cívics són espais de convivència i de foment de la vida comunitària a càrrec del Departament de Centres Cívics. A més, ofereixen oportunitats a la població, independentment de la seva edat, per a participar en accions cíviques, socials, culturals, de lleure i d'altres tipus. Tanmateix, són la seu social de diferents entitats del teixit comunitari del seu entorn territorial. En aquest sentit, cal destacar que set equipaments són la seu d'una associació de persones grans. En canvi, el Pompeu Lab és un espai de cocreació i de reflexió ciutadana, així com de superació de l'escletxa digital per a totes les edats, gestionat des del Servei de Participació. L'orientació del seu funcionament destaca per l'aplicació extensiva de les noves tècniques de dinamització grupal i de foment del treball en equip. A més, compta amb el "Club Sènior" que consisteix en un programa de tallers i

altres iniciatives per a l'alfabetització digital que es dirigeix específicament a les persones grans.

Durant el 2020 i el primer semestre del 2021 tots els equipaments cívics van tancar les seves instal·lacions i van mantenir una oferta mínima de tallers online. A partir de la tardor del 2021, han recuperat, més o menys, la seva programació habitual. Actualment ofereixen 28 tallers a sis centres cívics (Can Franquesa, Riu, Singuerlín, Fondo, Raval i Llatí) sobre diferents àrees com ara la cuina, el cos i la ment, la dansa i el moviment, la plàstica creativa, els idiomes i les diferents tècniques i creacions. El preu per cada taller que abonon les persones usuàries és de 12 € o 32 € en funció del nombre total d'hores del curs (entre 6 i 16 hores, que es distribueixen en 1,5 o 2 hores per setmana). Els centres cívics de Riu, Can Mariner, Llatí i Fondo compten, a més, amb la iniciativa Aulesclick, que són espais dotats d'equipament informàtic amb connexió gratuïta a Internet i suport tècnic davant dubtes i problemes. Les Aulesclick també ofereixen cursos d'alfabetització digital i càpsules formatives, juntament amb videotutorials en xarxes socials. Per la seva banda, el Pompeu Lab reprèn la seva programació habitual amb la II Mostra de Cinema de Terror, un homenatge especial i multidisciplinari al cantautor Joan Manuel Serrat, sortides culturals i els tallers TIC presencials del "Club Sènior".

Per últim, la Direcció de Participació i Centres Cívics també s'encarrega de la gestió del Punt de voluntariat, difonent i posant en contacte a les entitats socials amb projectes de voluntariat amb les persones interessades, bona part de les quals tenen 60 i més anys.

En segon lloc, l'Ajuntament de Santa Coloma posa a disposició de tota la població els equipaments culturals municipals. Dins d'aquesta oferta d'equipaments destaquen les biblioteques municipals. Entre els serveis que ofereixen, més enllà de la promoció de la lectura i el préstec documental, destaca l'accés i formació en els usos d'Internet, la cessió d'espais, les visites guiades; així com el préstec i la cessió documental a entitats. L'oferta d'equipaments culturals municipals es complementa amb espais d'arts escèniques i visuals, centres d'exposicions i auditori. Les polítiques culturals són impulsades per l'Àrea de Participació Ciutadana i Cultura, mentre que són gestionades per la Direcció de Cultura, Esports, Solidaritat i Cooperació, mitjançant el Departament de Cicle Festiu i Foment de la Lectura, el Servei de Museu i Arts Plàstiques i el Servei de Teatre, Arts Escèniques i Musicals.

Durant la pandèmia de la COVID19 les biblioteques van limitar molt les seves activitats obertes al públic, tot i que van mantenir el servei de préstec a domicili per a les persones amb problemes de mobilitat. Des de la tardor del 2021 s'ha recuperat el seu funcionament habitual i les activitats complementàries on destaquen els clubs de lectura de la gent gran, el club de lectura narrativa, els cursos d'iniciació a l'ofimàtica i Internet i, en el cas de la Biblioteca Fondo els tallers de cuina i hàbits saludables, amb el suport del CAP Fondo. La resta d'equipaments culturals han recuperat la seva programació habitual, que està adreçada a tota la població, a partir de temàtiques o interessos específics.

En tercer lloc, l'Ajuntament de Santa Coloma desplega polítiques locals de promoció de l'activitat física i esportiva per a tota la població i manté una oferta d'equipaments esportius municipals. Totes aquestes accions són impulsades políticament per la Regidoria d'Esports dins de l'Àrea de Ciutat Educadora, Infància, Joventut i Esports, mentre que són desplegades tècnicament pel Departament d'Esports de la Direcció de Cultura, Esports,

Solidaritat i Cooperació.

El Departament d'Esports compta amb una oferta diversificada d'equipaments esportius, on destaquen els quatre complexos poliesportius municipals (Can Zam, Torribera, Raval i Rambla del Fondo). En aquests complexos es pot trobar una ampla programació d'activitats físiques i esportives adreçada a tota la població, en funció del seu nivell de condició física, juntament amb els programes de natació adreçats específicament a les persones de 65 i més anys. Les persones usuàries han de pagar una matrícula inicial i unes quotes mensuals d'accés general. Algunes activitats, com les aquàtiques, tenen una quota addicional – que és inferior en el cas de les persones grans-. En tots els casos s'ofereixen importants descomptes a les persones jubilades i/o en possessió del carnet rosa.

Complementàriament, el Departament d'Esports compta amb el “programa d'activitats físiques per a la gent gran” que inclou cinc activitats físiques: Marxa nòrdica, ball en línia, gimnàstica de manteniment, taitxí, ioga). Aquestes activitats es desenvolupen en poliesportius municipals (Raval, Nuevo, La Bastida, Juan del Moral), centres i casals cívics (Fondo, Can Mariner, Llatí, Riu, Oliveras i Can Franquesa) i en l'Escola Primavera, llevat de la marxa nòrdica que es fa a l'aire lliure.

Arran de la COVID19 només s'ha mantingut la marxa nòrdica, que es fa a l'aire lliure, i les activitats que es fan en els pavellons esportius i en l'Escola Primavera. A partir de la tardor del 2021, amb la reobertura dels centres i casals cívics s'ha recuperat aquest programa en totes les instal·lacions inicials. Actualment, les quotes trimestrals que satisfan les persones grans usuàries són 8,4 € i 9,1 € per dues i tres sessions a la setmana, respectivament.

Per últim, l'Ajuntament de Santa Coloma impulsa diversos programes d'intervenció psicosocial de diferents entitats socials que estan adreçats a les persones grans amb risc de soledat i/o aïllament social. En aquesta línia, el Departament d'Atenció a la Dependència i Persones amb Discapacitat s'encarrega de la identificació de les persones que es troben en aquesta situació en el municipi, la realització d'una valoració social inicial i, si s'escau, la seva derivació. Així, des de fa diversos anys, col·labora amb els programes “Dinar en companyia” de la Fundació Catalunya La Pedrera i “Compartint taula” dels centres residencials adscrits a ACRA en el municipi. Aquests programes ofereixen l'oportunitat de dinar en els menjadors socials d'aquestes entitats, de forma saludable i amb companyia d'altres persones. A més, col·labora amb el programa “Sempre acompanyats” de la Creu Roja i la fundació “la Caixa” i dona suport econòmic i tècnic a les activitats i iniciatives d'Amics de la Gent Gran i el projecte A-Porta de la CONFAVC. Tanmateix, col·labora amb les associacions del municipi que donen suport i acompanyament a persones grans amb dependència, com ara Ajuda'm Predegent i l'Associació Grupo de Maria Auxiliadora. Per últim, organitza diferents tallers de socialització i de prevenció del deteriorament cognitiu que faciliten la participació sociocultural de persones socials amb problemàtiques de dependència i/o socials.

3.2. L'associacionisme de les persones grans

A Santa Coloma de Gramenet hi ha censades 14 associacions que estan vinculades específicament a l'àmbit de la gent gran, incloent-hi una de segon nivell¹⁷, segons el registre d'entitats del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya¹⁸. No obstant això, només nou d'aquestes es poden considerar en actiu, tal com s'indica a la Taula 3¹⁹. Al llarg de la darrera dècada, cinc han cessat les seves activitats front només una que les ha iniciat.

Taula 3: Associacions de gent gran a Santa Coloma de Gramenet

Denominació social	Any*	Reg. Mun.	Seu	Coordi-nadora	Web	Subv.	Activa
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio de Lavaderos	1983	Sí	CaC	Sí	No	No	Sí
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio de Singuerlin	1984	Sí	CeC	Sí	No	Sí	Sí
Asoc. de Jubilados y Pensionistas de Oliveras de SCG	1985	Sí	CaC	Sí	No	Sí	Sí
Club de Jubilados y Pensionistas de Can Franquesa	1985	Sí	CeC	No	No	Sí	Sí
Coordinadora de Jubilats i Pensionistes de SCG	1985	Sí	CeC	Sí	No	No	Sí
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio de la Guinardera	1990	Sí	CaC	Sí	No	Sí	Sí
Assoc. de Pensionistes i Jubilats del Barri Llatí, de SCG	1992	Sí	CeC	Sí	No	Sí	Sí
Assoc. de Gent Gran Santa Coloma – Rambla	1998	Sí	CGG	Sí	No	No	Sí
Assoc. de Pensionistes i Jubilats la Marea Colomense	2018	No	No	No	Sí	No	Sí
Agrupació Cultural i Defensa de la Gent Gran de SCG	1995	Sí	No	No	No	No	No
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio Arrabal	1981	No	No	No	No	No	No
Assoc. de Gent Gran de SCG	1982	No	No	No	No	No	No
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio de Can Mariner	1987	Sí	No	No	No	No	No
Asoc. de Jubilados y Pensionistas del Barrio Fondo de SCG	1992	Sí	No	No	No	No	No

Notes: * Any d'inscripció en el registre d'associacions del Dept. de Justícia de la Generalitat de Catalunya. CaC: Casal Cívic. CeC: Centre Cívic. CGG: Casal de la Gent Gran.

Font: Explotació de la base de dades disponible a: http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats/#1. Dades del registre municipal, coordinadora i subvencions a partir de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Dades de presència a Internet (Web) de cerca en www.google.com

Les associacions de gent gran en actiu van ser constituïdes entre 1981 i 1998, llevat d'una de creació molt més recent, al 2018. Precisament aquesta darrera és la única de totes que té una certa presència a Internet, mitjançant les xarxes socials digitals, però sense que s'hagi pogut identificar un programa d'activitats socioculturals propi. D'altra banda, només cinc de les nou associacions de gent gran en actiu reben habitualment subvencions de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet per a la realització d'activitats socioculturals. Totes aquestes subvencions són assignades mitjançant concurrència competitiva, és a dir, mitjançant un

¹⁷ Són associacions que no agrupen persones, sinó que agrupen a altres entitats jurídiques.

¹⁸ Veure http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/guia_d_entitats/#1. Val a dir que al registre municipal d'entitats socials consta l'AJP Raval i l'AJP Cementiri Vell, amb la mateixa adreça que la AAVV Raval i AAVV Cementiri Vell, però que no han estat aquí incloses perquè no apareixen registrades al Dept. de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

¹⁹ Es considera que tenen activitat significativa si tenen activitat recent (darrers 6 mesos) registrada a Internet, segons cerca a www.google.com, i/o han tingut subvenció pública els darrers tres anys.

ordre de prelació de les sol·licituds presentades conformement als criteris de valoració fixats en les bases reguladores i en la convocatòria municipal corresponent. Com s'ha indicat a l'apartat anterior, les activitats subvencionades els darrers anys corresponen a celebracions del calendari festiu. Finalment, la Coordinadora de Jubilats i Pensionistes de Santa Coloma de Gramenet inclou a la majoria d'associacions de gent gran del municipi en actiu, quedant al marge només dues d'elles.

Però, l'associacionisme de les persones grans no es circumscriu a les associacions de gent gran, sent molt destacada la seva vinculació en la resta del teixit associatiu. Segons l'enquesta de l'Informe Panoràmic sobre Santa Coloma de Gramenet 2017²⁰, el 100% de les entitats socials del municipi tenen representació de "persones jubilades". Malauradament aquest informe no aporta dades sobre la distribució per edat de les persones vinculades a les entitats socials, ja sigui en la seva gestió i/o voluntariat, o com a persones associades i/o usuàries de les seves activitats.

Actualment, hi ha inscrites 738 entitats socials al registre del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, que és un requisit obligatori de funcionament, front 572 al registre municipal²¹, que és un requisit imprescindible per optar a les subvencions municipals. No obstant això, segons l'Informe Panoràmic sobre Santa Coloma de Gramenet 2017 les entitats socials actives ascendeixen a 325. La finalitat principal d'aquestes entitats són l'acció social i la cultura, amb un 23% del total en cadascú d'aquests àmbits. A continuació destaca l'esport, les AMPA i les AAVV amb un 17%, 15% i 11% del total, respectivament. Finalment, dins de l'11% restant hi ha entitats que cobreixen un ampli ventall d'interessos²².

Entre les entitats socials que es dediquen a l'acció social destaca la presència de persones grans en el voluntariat de la Asociación Grupo de Maria Auxiliadora i de l'Associació Ajuda'm-predegent. Tanmateix, aquí cal considerar els projectes de voluntariat de la Fundació Amics de la Gent Gran i de la Creu Roja que, sent entitats socials d'àmbit d'actuació supramunicipal, compten amb moltes persones grans del municipi.

En l'àmbit de la cultura, l'Associació Aula d'Extensió Universitària de Santa Coloma de Gramenet destaca especialment pel seu programa d'activitats socioculturals i el nombre de persones grans sòcies. Aquesta associació desenvolupa un programa periòdic de conferències, xerrades, així com d'itineraris i sortides culturals. Durant la COVID19 les conferències i xerrades es van fer mitjançant videoconferència, alguna de les quals va arribar a tenir més de 100 assistents, gairebé tots de 60 i més anys²³. A la tardor del 2021 ha reprès

²⁰ El Panoràmic és una enquesta adreçada a entitats socials que impulsa l'Observatori del Tercer Sector. El informe de Santa Coloma de Gramenet està disponible a:

http://www.elpanoramic.org/wp-content/uploads/2015/07/2018-06_ElPanoramic_SantaColoma.pdf

²¹ Veure https://www.seu-e.cat/ca/web/santacolomadegramenet/dades-obertes/-/dadesobertes/dataset/santacolomadegramenet-entitats-municipals/resource/646fcb6d-7c04-46c8-aeb8-4d93ca37edfe?p_auth=Td7BHrBX&aoctransparenciadadesobertes_WAR_aocrtransparenciaportlet_viewId=2816a570-33f6-4a0d-886a-f3e90f91f7d4

²² Ibídem.

²³ Font: Entrevista personal al president de l'Associació Aula d'Extensió Universitària de Santa Coloma de Gramenet

la programació presencial que té lloc majoritàriament al Museu Torre Balldovina²⁴.

A més, les associacions vinculades a les persones procedents d'altres comunitats autònomes i el seu folklore i costums destaquen pel seu nombre a la ciutat i per la notable participació de persones grans, com la Casa Regional Extremeña, la Casa d'Aragó o les diverses associacions culturals andaluses. En canvi, les entitats socials vinculades a la població nouvinguda d'altres països, que també són molt nombroses, tenen poca presència de persones de 60 i més anys²⁵.

Les expressions culturals tradicionals de Catalunya compten amb diverses entitats vinculades específicament a la seva promoció, com ara les "colles", però també altres entitats no específiques que tenen seccions específicament dedicades. Entre aquestes darrers destaca el Centre Excursionista Puigcastellar, amb una trajectòria històrica de 75 anys. La seva activitat s'organitza al voltant de diferents seccions, on la que correspon a l'esport de muntanya és la principal, però on hi ha altres com les dedicades a cultura, coral, sardanes i fotografia. Dins de la seva programació es poden trobar sortides i cursos de muntanya, però també itineraris i sortides culturals, juntament amb trobades de les seccions. La seva activitat es va aturar al llarg de la COVID19, però a la tardor del 2021 ha recuperat la seva programació habitual en les seves instal·lacions pròpies. Bona part de les persones usuàries són persones de 60 i més anys.

En l'àmbit de l'esport hi ha moltes altres entitats socials. Entre aquestes destaca el Club Ciclista Colomenc, sent el club esportiu més antic de Santa Coloma de Gramenet, fundat al 1929. Una part de les persones sòcies de l'entitat tenen 60 i més anys. Però en aquest àmbit s'ha de distingir especialment els clubs de petanca per l'elevat nombre de persones grans usuàries. A la ciutat hi ha 8 clubs de petanca i 5 seccions esportives de petanca en entitats socials, segons el registre d'entitats esportives de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya²⁶.

D'altra banda, les associacions de veïns de Santa Coloma de Gramenet han tingut un especial protagonisme en el desenvolupament de la ciutat i del seu teixit associatiu i comunitari. Actualment hi ha 24 en actiu segons l'Ajuntament²⁷, més la Federació d'Entitats Veïnals i Associatives per la millora de la Ciutat (FEVAG) i la Federación de Asociaciones de Vecinos de Santa Coloma de Gramenet (FAVGRAM). Bona part de les associacions compten amb un programa d'activitats socioculturals, on la majoria de les persones assistents tenen 60 i més anys. En aquest sentit destaca que la FAVGRAM està adherida a la Confederació d'Associacions Veïnals de Catalunya, la qual desenvolupa el projecte Aporta que, entre d'altres qüestions, fa detecció de persones en risc de soledat i/o aïllament social, amb la col·laboració de l'Ajuntament.

Finalment, destaca tot el moviment associatiu vinculat als feminismes, que compta amb 19 associacions i la Coordinadora d'Associacions de Dones de Santa Coloma. Bona part d'aquestes associacions desenvolupen el seu programa d'activitats socioculturals que inclou

²⁴ Es pot descarregar la programació del perfil de [Facebook de l'associació](#)

²⁵ D'acord amb el sondeig prospectiu entre les entitats realitzat informalment pel Servei de Convivència, Desenvolupament Comunitari i Civisme de l'Ajuntament a efectes d'aquest treball.

²⁶ Veure <https://analisi.transparenciacatalunya.cat/Esport/Registre-d-Entitats-Esportives/qrgc-u7pk>

²⁷ Veure <https://www.gramenet.cat/es/ciudad/entitats/ass-de-veins/>

conferències, xerrades, debats i activitats grupals dirigides de temàtica molt diversa. Una part important de les persones participants són dones grans del municipi.

3.3. Els equipaments per a la promoció de la participació sociocultural de les persones grans

S'inclou una àmplia varietat d'equipaments de proximitat, de titularitat pública i privada, els quals han estat seleccionats pel fet de que en molts municipis han esdevingut promotors de l'envelliment actiu de les persones grans. Aquests equipaments són els següents:

- **Casals de gent gran:** La seva missió principal consisteix en esdevenir un espai de relacions personals; facilitar oportunitats de formació, de promoció de la salut, i de coproducció d'activitats socioculturals; així com fomentar l'associacionisme, el voluntariat i el treball associatiu de les persones grans. En alguns casos esdevenen un punt d'informació i de referència social de les polítiques locals de gent gran. Tradicionalment, l'accés a les seves instal·lacions ha estat restringit a les persones grans, però la tendència actual és permetre l'accés lliure a tota la població. Segons el Departament de Drets Socials, a Catalunya hi havia 471 casals de gent gran de titularitat pública a l'any 2020²⁸, la gran majoria dels quals eren de titularitat municipal (93%)²⁹.
- **Equipaments socioculturals generalistes:** Dins d'aquesta categoria fem referència a diferents equipaments que estan adreçats a tota la ciutadania, com ara els centres cívics, casals cívics, casals de barri, cases de cultura, ateneus, hotel d'entitats o equipaments polivalents. En general, tots aquests equipaments coincideixen en tenir com a missió principal el foment de l'associacionisme, la participació ciutadana i el desenvolupament d'activitats socioculturals, especialment d'aquelles que responen a iniciatives del teixit comunitari. Segons el Departament de Drets Socials, a Catalunya hi havia prop de 2.800 equipaments d'aquestes característiques a l'any 2020, la gran majoria dels quals eren de titularitat pública municipal³⁰.
- **Equipaments culturals:** Aquests equipaments estan adreçats a tota la ciutadania. La seva missió principal consisteix en facilitar l'accés lliure a les manifestacions culturals i les expressions artístiques, contribuint al desenvolupament personal i a la inclusió social. Entre aquests equipaments destaquen les biblioteques que, segons el Departament de Cultura, n'hi ha prop de 500 de titularitat municipal a Catalunya, juntament amb les 136 biblioteques públiques especialitzades de la Generalitat de Catalunya i les prop de 90 que depenen de les universitats catalanes³¹. A més de les biblioteques, s'inclouen els cinemes, espais d'arts visuals, espais escènics i musicals, així com museus, col·leccions i centres d'interpretació que, segons el Departament de Cultura n'hi ha més de 1.200 a tota Catalunya³².

²⁸ Veure https://dretssocials.gencat.cat/ca/serveis/equipaments_civics_i_activitats/

²⁹ Aquestes dades no inclouen els casals de gent gran que han estat classificats com a equipaments polivalents.

³⁰ Aquestes dades no inclouen els equipaments cívics que han estat classificats com a equipaments polivalents.

³¹ Veure <http://cercadorbiblioteques.cultura.gencat.cat/search.do>

³² Veure <http://pect.cultura.gencat.cat/difusio>

- **Equipaments esportius:** Són instal·lacions amb un o més espais construïts o especialment adaptats per al desenvolupament d'activitats esportives. Inclou un ampli ventall d'equipaments a l'aire lliure, com ara els itineraris saludables, els parcs de salut, o les pistes de petanca; i en recintes tancats, com ara les sales de fitness i les piscines cobertes, així com els camps, les pistes i els pavellons esportius, etc. D'acord amb la Secretària General de l'Esport, n'hi ha més de 13.000 equipaments esportius a tota Catalunya³³.
- **Equipaments educatius:** Aquí es consideren tots els centres que ofereixen formació reglada, en qualsevol nivell educatiu, i formació no reglada. Segons el Departament d'Educació³⁴, hi ha gairebé 5.500 centres educatius que ofereixen formació reglada en tota Catalunya, sense comptar els centres universitaris. No hi ha informació sobre els centres educatius que imparteixen ensenyaments no reglats d'idiomes, música i altres manifestacions artístiques.

A Santa Coloma de Gramenet només hi ha un casal de gent gran pròpiament dit. Es tracta del Casal de Gent Gran Albert Francàs, que és de la Generalitat de Catalunya. Aquest equipament va ser inaugurat al 1978 i reformat al 2014. Compta amb una superfície aproximada de 400 m², el que es pot considerar una dimensió intermèdia per aquesta tipologia d'equipaments. Ofereix un programa estable d'activitats socioculturals (activitats físiques, activitats manuals i artístiques, activitats escèniques i musicals, formació i creixement personal, noves tecnologies)³⁵ i serveis de cafeteria, menjador, perruqueria i podologia. La Fundació "la Caixa" organitza activitats socioculturals, mitjançant un conveni de col·laboració. Obre de dilluns a diumenge, de 10 a 13.30 i de 15 a 20 h. Durant el 2020 i primera meitat del 2021 aquest equipament va tancar les seves instal·lacions a causa de la COVID19, però durant la tardor del 2021 ha reobert i reiniciat la seva programació d'activitats.

Actualment, l'Ajuntament no és titular de cap casal de gent gran. Fa uns anys hi havia dos casals de gent gran més al municipi. Un d'ells, que era de la Generalitat de Catalunya i es trobava en un edifici annex a la Residència Assistida per a gent gran Santa Coloma de Gramenet, ha estat reconvertit en un centre de dia. L'altre, que era de la Fundació "la Caixa", va tancar definitivament.

Tot i que no és un casal de gent gran, aquí podem incloure l'EspaiSocial Santa Coloma de Gramenet, que pertany a la Fundació Catalunya La Pedrera. Aquest equipament està obert a persones de totes les edats, però la promoció i l'atenció a les persones grans ocupa bona part de les seves activitats, mitjançant el programa REMS (Reforç i Estimulació de la Memòria i la Salut), el programa Àpats en Companyia i el programa Salut Activa³⁶.

La figura 17 il·lustra l'àrea d'influència circular de 500 metres³⁷ dels Casal de Gent Gran

³³ Veure <https://equipaments.esport.gencat.cat/ceeree/cercador>

³⁴ Veure <https://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/directoris-centres/>

³⁵ Consultable a http://sac.gencat.cat/sacgencat/AppJava/document.jsp?doc=7_15200.pdf

³⁶ Veure <https://www.fundaciocatalunya-lapedrera.com/ca/espais-socials/santa-coloma-gramenet>

³⁷ Aquesta és una distància que una persona gran, sense problemes de mobilitat, pot recórrer en menys de 10 minuts.

Albert Francàs, identificat com a cgg1, i de l'EspaiSocial Santa Coloma de Gramenet, que apareix com a cgg2. Es pot observar que la majoria dels barris de la ciutat queden fora de la seva influència, que es limita a cobrir només una part del Centre, Can Mariner i Santa Rosa.

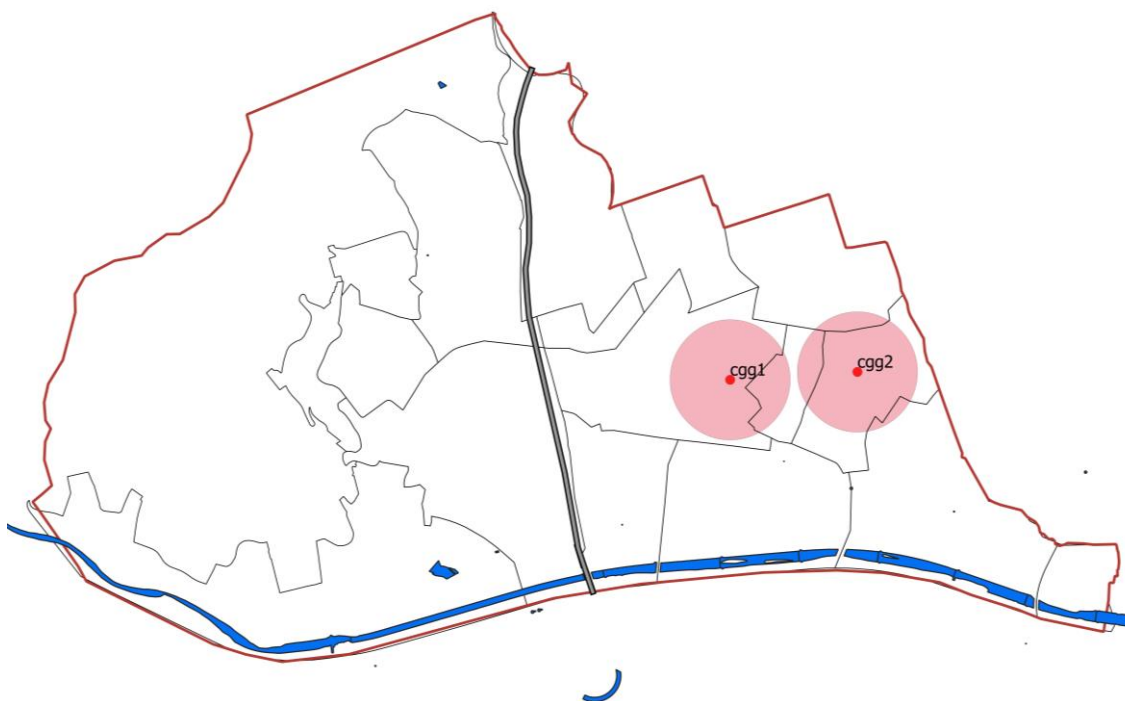

Figura 17. Àrea d'influència circular (500 m) dels casals de gent gran

Notes: cgg1: Casal de gent gran Albert Francàs; cgg2: EspaiSocial Santa Coloma de Gramenet
Font: Elaboració pròpia

A Santa Coloma de Gramenet hi ha 15 equipaments socioculturals generalistes. Tots són de titularitat municipal i estan adscrits a l'Àrea de Participació Ciutadana i Cultura. Tal com es mostra a la taula 4, aquests equipaments es poden agrupar en tres tipus: els centres cívics, que són vuit; els casals cívics, que són sis; i, finalment el Pompeu Lab.

Els equipaments socioculturals generalistes tenen una dimensió que es considera intermèdia o més aviat petita. Només cinc d'ells tenen més de 500 m², entre els quals destaca el Centre Cívic de Can Franquesa perquè supera els 1.000 m². Els altres equipaments tenen menys de 500 m². El Casal Cívic Pirineus i el Casal Cívic Guinardera són especialment petits, amb 120 i 137 m², respectivament. Tots aquests equipaments tenen un programa estable d'activitats. Cap d'ells disposa d'una Website específica, però comparteixen un espai propi a la Website municipal on hi ha la informació de contacte i es difonen les activitats programades.

La figura 18 il·lustra l'àrea d'influència circular de 500 metres dels equipaments socioculturals generalistes. Es pot observar que una quarta part de la zona residencial del municipi es troba fora d'aquestes àrees, especialment bona part dels barris de Serra de Marina, Can Calvet, Riu Sud, Cementiri Vell, Fondo i Centre. Tot i que en el cas de Centre

una part d'aquest territori estaria cobert pel Casal de Gent Gran Albert Francàs.

Taula 4. Relació d'equipaments socioculturals generalistes

Id	Nom	Titularitat	Sup. (m ²)
1	Centre Cívic Riu	Ajuntament	448
2	Centre Cívic Can Mariner	Ajuntament	346
3	Centre Cívic Fondo	Ajuntament	679
4	Centre Cívic Raval	Ajuntament	633
5	Centre Cívic Pins	Ajuntament	448
6	Centre Cívic Can Franquesa	Ajuntament	1.114
7	Centre Cívic Singuerlín	Ajuntament	580
8	Centre Cívic Llatí	Ajuntament	440
9	Casal Cívic Riu Nord	Ajuntament	342
10	Casal Cívic Riera Alta	Ajuntament	290
11	Casal Cívic Pirineus	Ajuntament	120
12	Casal Cívic Guinardera	Ajuntament	137
13	Casal Cívic Les Oliveres	Ajuntament	530
14	Casal Cívic Safaretjos	Ajuntament	300
15	Pompeu Lab	Ajuntament	656

Font: Website de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

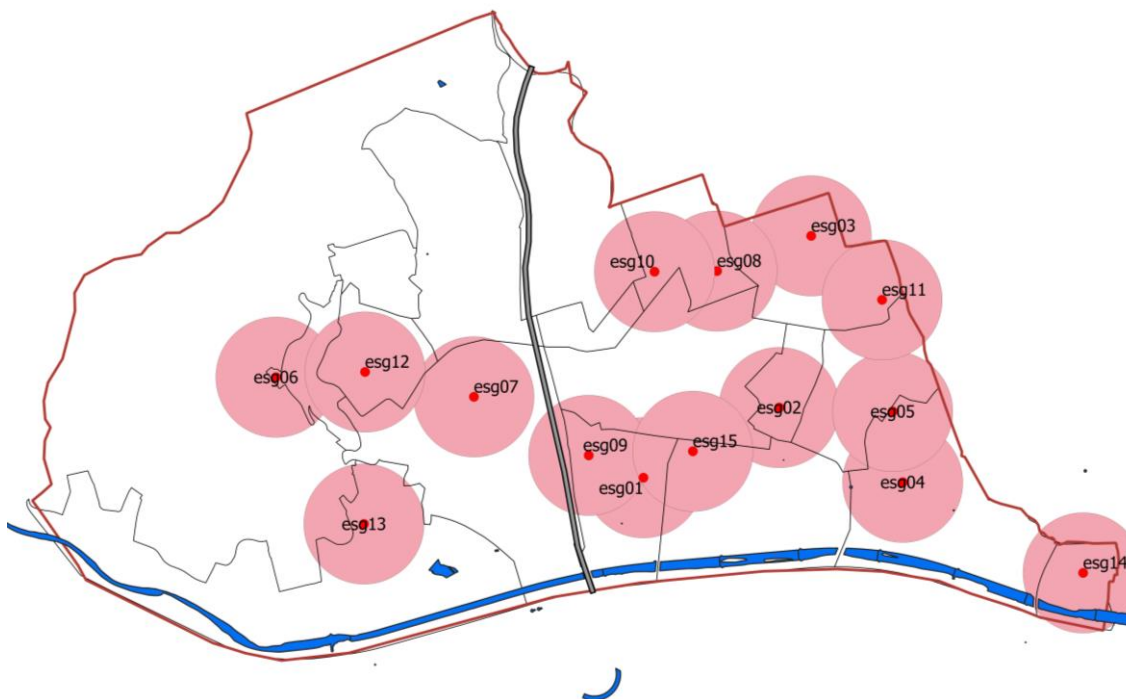

Figura 18. Àrea d'influència circular (500 m) dels equipaments socioculturals generalistes

Notes: El codi d'identificació dels equipaments es correspon amb la columna "id" de la Taula 4

Font: Elaboració pròpia

A Santa Coloma de Gramenet es disposa de 12 equipaments culturals, on destaquen les cinc biblioteques disponibles. A la taula 5 apareix la relació d'equipaments, juntament amb la seva tipologia i superfície disponible.

Totes les biblioteques municipals superen els 1.000 m² de superfície disponible. La Biblioteca Central, amb 2.120 m²; així com la Biblioteca Can Peixauet, amb 1.365 m², no satisfan els estàndards del Departament de Cultura per a biblioteques centrals, que és de 5.070 m² per a biblioteques centrals de xarxes urbanes de municipis de 100.000 a 200.000 habitants, i de 1.600 m² per a biblioteques de proximitat en àrees d'influència de 40.000 habitants³⁸. A més, aquests equipaments disposen d'un programa estable d'activitats socioculturals i una Website pròpia.

La biblioteca universitària existent al municipi és de la Universitat de Barcelona, i està situada dins del seu Campus de l'Alimentació de Torribera. Es tracta d'una biblioteca molt especialitzada i orientada al suport a la recerca. Col·labora amb la Biblioteca del Fondo en el marc del Programa Santa Coloma Ciutat Universitària i del BiblioLab Cuines del Món.

Els altres equipaments culturals del municipi responen a una ampla varietat de necessitats culturals. D'una banda, destaca el Teatre Segarra, la Central Escènica i La Colmena Espai Cultural que són equipaments destinats a les arts escèniques. D'altra banda, el Centre d'Art Contemporani Can Sisteré i el Museu Torre Balldovina dedicats a les exposicions artístiques. L'Auditori Can Roig i Torres ocupa el soterrani de l'escola municipal de música que porta el mateix nom, i que s'inclou als equipaments educatius d'ensenyaments reglats. Per últim, el Centre de Tradicions Populares Joan Peiró està dedicat a la cultura tradicional i popular catalana, acollint les seus de les colles de tradicions populars catalanes de la ciutat

La Figura 19 il·lustra l'àrea d'influència circular dels equipaments culturals. Es pot observar que aquests equipaments es concentren en els barris de Centre i de Riu Nord. Destaca que la majoria dels barris es troben a més de 10 minuts a peu de les biblioteques municipals.

Taula 5. Relació d'equipaments culturals

Id	Nom	Titularitat	Sup. (m ²)
1	Biblioteca Can Peixauet	Ajuntament	1.365
2	Biblioteca Central	Ajuntament	2.120
3	Biblioteca Singuerlín Salvador Cabré	Ajuntament	2.351
4	Biblioteca del Fondo	Ajuntament	1.921
5	Biblioteca del Campus de l'Alimentació de Torribera	Univ. de Barcelona	702
6	Centre d'Art Contemporani Can Sisteré	Ajuntament	5.605
7	Auditori Can Roig i Torres	Ajuntament	nd
8	Museu Torre Balldovina	Ajuntament	2.180
9	Teatre Sagarra	Ajuntament	1.408
10	Central Escènica	Ajuntament	1.060
11	La Colmena Espai Cultural	Ajuntament	nd

³⁸ Nieto J i Vilagrosa E (2008): Els nous estàndards de biblioteca pública de Catalunya. Generalitat de Catalunya i Diputació de Barcelona. Pàg.: 24.

Font: Website de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

Figura 19. Àrea d'influència circular (500 m) dels equipaments culturals

Notes: El codi d'identificació dels equipaments es correspon amb la columna "id" de la Taula 5.

Font: Elaboració pròpia

Hi ha 85 equipaments i 235 espais esportius a Santa Coloma de Gramenet, segons el registre d'instal·lacions esportives de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya³⁹. No obstant això, cal tenir present que en aquest registre s'inclouen com a equipaments esportius, perquè disposen d'espais especialment habilitats, tres carrils bici, un centre cívic i un centre cultural, així com 37 centres educatius. Sense comptar amb aquest tipus d'equipaments, el municipi comptaria amb 43 equipaments específicament esportius.

La Taula 6 mostra la distribució dels equipaments i espais esportius, distingint entre escolars i no escolars i el tipus de titular de les instal·lacions. Els espais esportius més freqüents són les sales especialitzades, que poden ser per gimnàstica, arts marcial, escacs, billar, etc. En total, hi ha 77 sales especialitzades a la ciutat distribuïdes en 50 equipaments esportius. Només la meitat d'aquestes sales es troba en equipaments no escolars. A continuació, les 74 pistes poliesportives a l'aire lliure són el segon tipus d'espai esportiu més freqüent a Santa Coloma de Gramenet. La major part d'aquesta oferta es troba en equipaments escolars.

³⁹ Disponible a: <https://equipaments.esport.gencat.cat/ceeree/cercador>

Taula 6: Distribució d'equipaments i espais esportius segons són escolars o no i titularitat

	Espais						Equipaments*	
	No escolars			Escolars			Total	
	Públic	Privat	Total	Públic	Privat	Total		
SAL	20	18	38	36	3	39	77	50
POL	14	0	14	54	6	60	74	46
URB	7	0	7	7	0	7	14	10
PET	24	0	24	0	0	0	24	7
PAV	5	0	5	0	0	0	5	5
BIC	4	0	4	0	0	0	4	4
CAM	5	0	5	0	0	0	5	4
PCO	7	0	7	1	0	1	8	4
FRO	1	0	1	1	0	1	2	1
PAD	8	0	8	0	0	0	8	2
PAL	4	0	4	0	0	0	4	2
ATL	5	0	5	0	0	0	5	1
ITI	1	0	1	0	0	0	1	1
TEN	4	0	4	0	0	0	4	1
Total	109	18	127	99	9	108	235	

Notes: * La suma d'equipaments és superior al nombre d'equipaments que existeixen, ja que es repeteixen per cada tipus d'espai esportiu diferent que disposen. SAL: Sales d'activitats i especialitzades. POL: Pistes poliesportives a l'aire lliure. URB: Zones d'activitat a l'entorn urbà. PET: Espais de petanca i bitlles. PAV: Pavelló. BIC: Itineraris i carrils de bicicleta. CAM - Camps poliesportius i especialitzats. PCO: Piscina coberta. FRO: Frontons i frontennis. PAD: Pistes de pàdel. PAL: Piscina a l'aire lliure. ATL: Camps, pistes i espais d'atletisme. ITI: Itineraris. TEN: Pistes de tennis i mini tennis. NAT: Zones d'activitat a l'entorn natural. Font: Explotació pròpia del registre d'instal·lacions esportives de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat de Catalunya disponible a: <https://equipaments.esport.gencat.cat/ceeree/cercador>

En l'oferta esportiva destaquen els quatre complexos o centres poliesportius de titularitat municipal (Complex Esportiu Torribera, Duet Sports Can Zam, Duet Sports Rambla Fondo i Centre Esportiu Raval) per les seves instal·lacions i el seu programa d'activitats dirigides amb monitors esportius, que està disponible en les seves Websites. La resta d'equipaments municipals són fonamentalment pavellons poliesportius i instal·lacions a l'aire lliure, on destaca el camp d'atletisme Antoni Amorós i el Parc Fluvial del Riu Besòs. En els equipaments esportius no escolars de titularitat privada destaquen vuit gimnasos repartits en diferents barris de la ciutat. La Taula A1 a l'Annex A presenta la relació completa dels equipaments esportius, identificant els espais esportius disponibles i la seva direcció postal.

La figura 20 il·lustra l'àrea d'influència circular dels equipaments esportius. Es pot observar que tota la ciutat queda coberta per algun d'aquests equipaments, llevat d'una part del barri de Fondo. A més, bona part del municipi està cobert per més d'un equipament esportiu. De fet, si s'exclouen els equipaments esportius escolars, la cobertura territorial és bastant similar, menys en una part addicional de Fondo i una altra de Santa Rosa i de Centre. Complementàriament, la Figura 21, mostra la cobertura municipal de les àrees d'influència circular dels complexos esportius municipals, així com de les instal·lacions on es realitza el

[illegible]

Font: Elaboració pròpia

45

es desenvolupa el Programa d'Esports per a Gent Gran

Font: Elaboració pròpia

A Santa Coloma de Gramenet hi ha 47 equipaments educatius d'ensenyaments reglats i 22 d'ensenyaments no reglats. Tal com mostra la Taula 7, en l'ensenyament reglat, són majoria els centres de titularitat pública, amb 21 escoles, que imparteixen educació infantil i primària; 9 instituts i 2 instituts escola, que imparteixen educació secundària, batxillerat i/o formació professional. L'oferta pública es complementa amb un centre d'educació especial, dos centres de formació d'adults, una escola oficial d'idiomes, una escola de música i dos centres d'estudis universitaris. L'oferta privada inclou vuit centres privats, que imparteixen educació primària i secundària en règim concertat amb el Departament d'Ensenyament. En canvi, en l'ensenyament no reglat la titularitat està més diversificada. Els centres que fan ensenyament preinfantil són la majoria. N'hi ha 8 escoles bressol, que són de titularitat pública municipal, i 4 llars d'infants, que són de titularitat privada. A continuació destaca, pel seu nombre, les cinc acadèmies d'idiomes, totes de titularitat privada. La resta d'equipaments són un grup heterogeni format per un centre de normalització lingüística, dues acadèmies d'arts escèniques i una acadèmia de música.

La relació d'equipaments educatius d'ensenyaments reglats apareix a la Taula A2 i la d'ensenyaments no reglats a la Taula A3 de l'Annex A. La figura 22 i la Figura 23 il·lustren la cobertura territorial dels equipaments educatius. Gairebé tot la zona residencial del municipi està coberta pels centres d'ensenyaments reglats, llevat dels barris de Raval i Safarells.

Taula 7: Distribució dels equipaments educatius per tipologia d'ensenyament i titularitat

Tipologia d'ensenyaments	Titularitat		Total
	Pública	Privada	
Ensenyaments reglats	39	8	47
Educació infantil i primària	21	0	21
Educació secundària, batxillerat i/o FP	11	8	19
Educació especial	1	0	1
Educació superior	2	0	2
Centres de Formació d'Adults	2	0	2
Escola Oficial d'Idiomes	1	0	1
Escola Municipal de Música	1	0	1
Ensenyaments no reglats	9	13	22
Ensenyament preinfantil	8	4	12
Centre Normalització Lingüística	1	0	1
Acadèmies d'idiomes	0	5	5
Acadèmies d'arts escèniques	0	2	2
Acadèmies de música	0	1	1
Altres centres no reglats	0	1	1
Total	48	21	69

Font: Website de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet i www.google.com

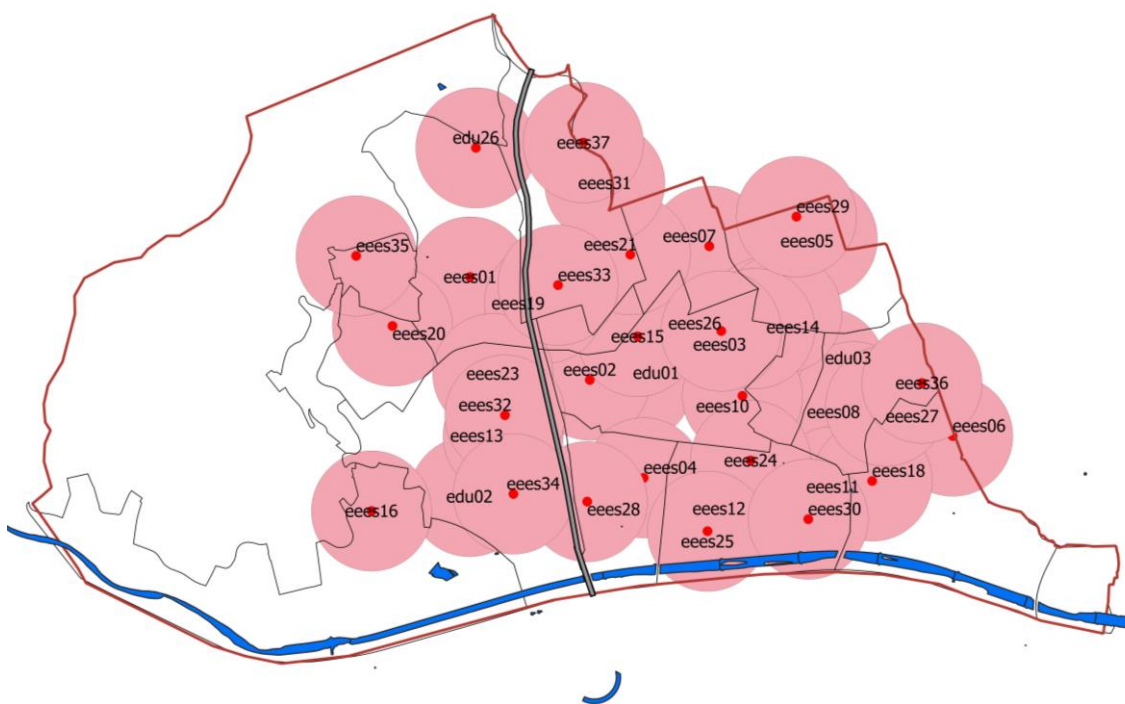

Figura 22. Àrea d'influència circular dels equipaments educatius d'ensenyaments reglats

Font: Elaboració pròpia

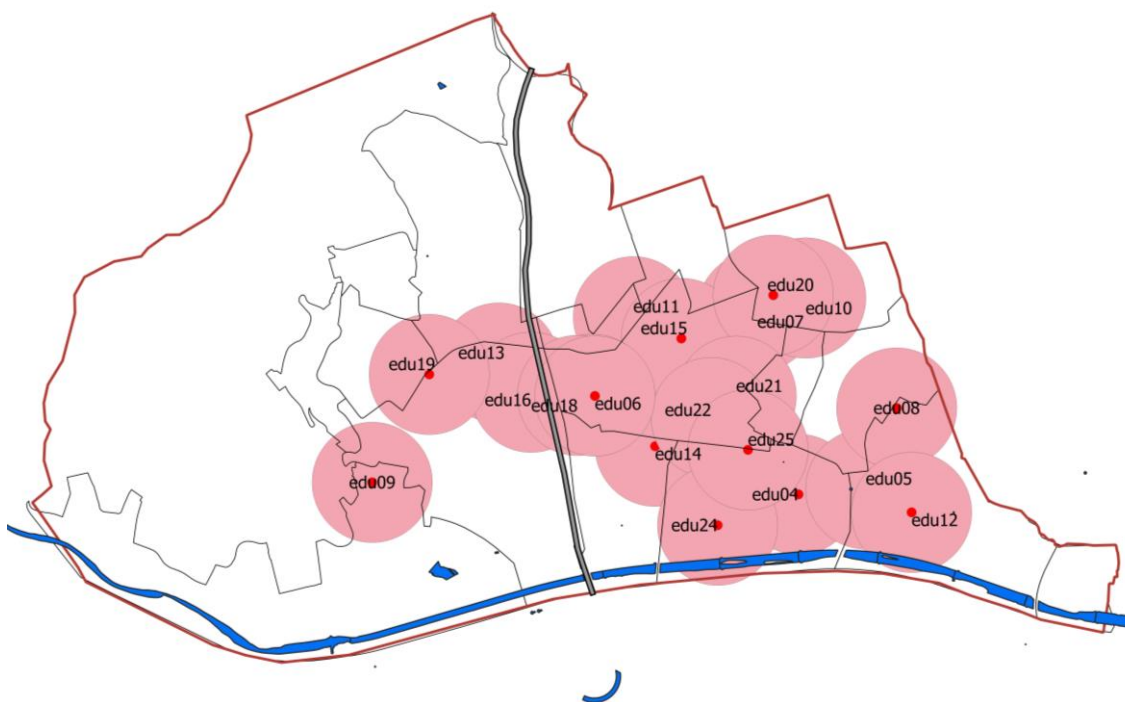

Figura 23. Àrea d'influència circular dels equipaments educatius d'ensenyaments no reglats

Font: Elaboració pròpia

4. Visions dels agents clau del territori

La COVID19 ha tingut un gran impacte negatiu sobre la participació sociocultural de les persones grans arreu del país. Així, des de principis del 2020 fins gairebé la tardor del 2021, els equipaments on es realitzen la majoria d'aquestes activitats han estat tancats com a mesura de prevenció davant del risc de contagi. Durant tot aquest temps el contacte dels diferents agents clau del territori amb les persones grans ha estat molt limitat. A més, ha estat condicionat per l'atenció a les problemàtiques socials que han aparegut o agreujat a causa de la pandèmia.

En el cas de les associacions participants, la gran majoria no havia mantingut contacte amb les seves persones usuàries o sòcies, més enllà dels ocasionals a títol personal. En algunes associacions, alguns membres de les Junes Directives, així com persones sòcies, han mort o han enviadat arran de la COVID19. Quan es van fer els grups focals i les entrevistes personals, les associacions no havien reprès encara la seva activitat normal. Quan es van fer les entrevistes a peu de carrer a persones grans, feia poques setmanes que s'havia iniciat la recuperació de la programació dels casals de gent gran i dels equipaments socioculturals generalistes del municipi.

4.1. Ajuntament

S'han realitzat 7 entrevistes per videoconferència amb la participació de 14 responsables polítics i tècnics de diferents àrees i departaments que es consideren vinculats a la promoció de la participació sociocultural de les persones grans. Les persones que han estat entrevistades apareixen en la Taula B1 de l'Annex B. Les principals idees manifestades sobre la participació sociocultural de les persones grans són les següents:

- Les persones grans són, en general, una prioritat de les polítiques locals de benestar. L'envelliment actiu de l'Organització Mundial de la Salut és el marc conceptual de referència d'aquestes polítiques. La promoció de la participació sociocultural ha de garantir oportunitats suficients per a totes les persones grans, especialment per aquelles que afronten dificultats específiques per aprofitar-les per si mateixes, com la soledat, la dependència o la pobresa.
- S'identifiquen diversos públics o perfils dins de la gent gran del municipi que estan clarament diferenciats en funció de les capacitats, interessos i aspiracions que manifesten en relació a les polítiques i programes d'intervenció municipal. Aquesta diversitat s'està ampliant progressivament amb la incorporació de les noves generacions de persones grans.
- En alguns àmbits la diversificació de la gent gran planteja, fins i tot, situacions de

polarització. Aquest és el cas d'esports, per exemple, on s'identifiquen quatre grans perfils de gent gran: Un perfil, el majoritari, està configurat per les persones grans que no realitzen programes d'activitat física que, en el millor dels casos, passegen. Els altres perfils, que són minoritaris, corresponen, d'una banda, a les persones grans que surten a caminar soles o en petits grups d'amistats pels entorns del Parc del Besòs o la Serralada Litoral. D'altra banda, estan les persones grans que són persones sòcies o usuàries de clubs esportius o de les instal·lacions esportives municipals, on mantenen una pràctica esportiva regular. Per últim, hi ha les persones grans del Programa d'Esports per a Persones Grans de l'Ajuntament, les quals necessiten una activitat especialment adaptada a les seves condicions físiques.

- En el futur es preveu una major diferenciació en les aspiracions, interessos i preferències de les noves generacions de persones grans respecte a les anteriors. Per exemple, a nivell d'interessos culturals, com ara la música, els gustos de les persones grans nascudes a la dècada de 1960, que compleixen la seixantena durant la dècada del 2020, seran molt diferents de les persones nascudes a la dècada de 1940 i 1950.
- En aquest sentit, les noves generacions de persones grans mostren una major tendència cap al individualisme i una menor disposició per l'associacionisme. Hi ha una creixent preocupació municipal per les dificultats de relleu en les direccions de bona part de les entitats socials del municipi, fruit de la manca de nous lideratges i de la connexió amb major nombre de persones de les generacions més recents. S'observa que algunes entitats, especialment dins del moviment veïnal, de les tradicions, però també de la gent gran, que tradicionalment han tingut una gran influència en el municipi, estan perdent el seu caràcter intergeneracional. Tot això fa pensar que les noves generacions de persones grans tenen una mancança de referents socials o que se senten menys atretes que abans.
- En les noves generacions de persones grans s'observa un major interès per les temàtiques concretes i una major aspiració a relacionar-se en entorns intergeneracionals. A més, s'aprecia que, en les noves generacions de persones grans, n'hi ha més persones amb preferències més "sophisticades" que en les generacions anteriors.
- El voluntariat és un tema que interessa a moltes persones grans. De fet, bona part del voluntariat de la ciutat està impulsat per persones grans. Això va generar problemes durant la COVID19, perquè tenien unes restriccions més severes que la resta de la població pel seu major risc de salut davant el contagi.
- La gran majoria del públic dels centres i casals cívics, així com del Pompeu Lab, són persones grans, malgrat que l'orientació de la majoria dels seus programes és per a tota la població. La intergeneracionalitat no es produeix per la manca de participació de les persones més joves. Totes les activitats programades cobreixen les places que s'ofereixen.
- El Programa d'Esport per a les Persones Grans, així com els descomptes per a persones grans en els complexos esportius de la ciutat han tingut una bona acceptació. El Programa d'Esport per a les Persones Grans té ocupades totes les places disponibles.
- Els programes de Biblioteques per apropar els llibres al domicili de les persones grans amb problemes de mobilitat, així com els diferents tallers del Departament d'Atenció a les Persones amb Dependència i Persones amb Discapacitat tenen una alta demanda.

- No obstant això, la major part de les persones grans, en totes les generacions i grups d'edat, està desvinculada de les oportunitats de participació sociocultural que hi ha al municipi. Les causes d'aquesta situació es consideren multifactorials:
 - La manca de participació prèvia, quan aquestes persones eren més joves, en les entitats i els equipaments socioculturals de la ciutat.
 - Les responsabilitats familiars, ja sigui de cura dels nets i netes com de cura d'altres persones en situació de dependència (pares o mares o la parella).
 - Les dificultats de mobilitat personal en un entorn poc amigable, fortament condicionat per l'orografia i, en alguns casos, la manca d'ascensors.
 - El distanciament entre els moviments associatius i les persones grans a partir de la manca de relleu generacional en les direccions, així com el creixent individualisme i la desvinculació respecte a lo comunitari.
- Les entitats i moviments associatius de la ciutat han estat tradicionalment molt importants a la comunitat, amb una notable capacitat de mobilització ciutadana, especialment entre les persones grans de 70 i més anys, quan aquestes eren joves. No obstant això, els darrers anys s'observa una tendència cap a la desvinculació. Preocupa que aquesta situació hagi pogut augmentar arran de la COVID19, atès que el contacte amb les persones grans ha estat molt limitat durant totes les restriccions.
- Hi ha molta soledat i aïllament social entre les persones grans que viuen soles, especialment les dones. L'orografia del municipi, així com la manca d'ascensors en molts habitatges, són factors que dificulten la socialització. A més, hi ha moltes dones grans que se senten insegures al vespre.
- Les relacions socials entre les persones grans i la nova immigració procedent d'altres països són respectuoses i cordials, però hi ha una insuficient vinculació comunitària entre els diferents col·lectius. Per exemple, en els centres i casals cívics n'hi ha molt poca relació intercultural, i la que hi és majoritàriament respon a la promoció municipal més que a l'espontaneïtat comunitària. Actualment, n'hi ha molt poc coneixement disponible sobre com envelleixen les comunitats que procedeixen d'altres països.
- En les persones grans, fins als 80 d'edat aproximadament, el suport als fills en la cura dels nets i netes està limitant bastant la seva capacitat per a la participació sociocultural. Després moltes d'aquestes persones, sobretot dones, han de cuidar de la seva parella perquè desenvolupa algun problema de salut i/o discapacitat. S'aprecia clarament la lògica de la generació Sandwich⁴⁰ en aquestes edats.
- Bona part de les persones grans, especialment d'aquelles amb més de 75 anys, tenen una visió molt sacrificada de la vida. Han tingut que lluitar molt per tot, per la família, per la feina, pel barri i això fa que les seves inquietuds per la participació sociocultural siguin molt limitades. Al mateix temps, n'hi ha grups de persones grans al municipi que són molt actives políticament, la majoria de les quals procedeixen dels moviments

⁴⁰ El concepte "generació Sandwich" va ser introduït per Dorothy Miller (1981) per referir-se a les persones que tenien que fer-se càrrec simultàniament de la cura dels seus pares i dels seus fills. En el seu moment, la majoria d'aquestes persones eren dones de 45 a 65 anys. Actualment, a causa dels canvis sociodemogràfics i les conseqüències de les successives crisis econòmiques, aquest fenomen s'està reproduint en persones de més edat, entre 60 i 75 anys, i majoritàriament dones. Referència bibliogràfica: Miller D.A., 1981: The "sandwich" generation: adult children of the aging. *Social Work* 26(5): 419-423.

associatius i veïnals on el municipi ha destacat tradicionalment.

- La bretxa digital és molt important entre les persones grans, especialment les dones. Hi és a totes les edats, encara que a nivells diferents. Hi ha molta gent que no sap utilitzar Internet, però també hi ha moltes altres persones que són usuàries però que desconeixen les oportunitats, però també els riscos dels seu ús. Hi ha moltes associacions, en particular les de gent gran, que no tenen presència a Internet o aquesta és poc curosa.
- Les AMPA han esdevingut un moviment social molt important. Es creu que les escoles poden articular un nou moviment per arribar a les noves generacions de gent gran en el municipi, complementari al que ja existeix, mitjançant projectes intergeneracionals i motivant la participació sociocultural dels avis i les àvies.
- Es manifesta una clara voluntat política d'implementar un pla de promoció sociocultural que arribi a totes les persones grans, però sobretot és vol evitar que aquest sigui elitista i que augmenti les desigualtats que ja existeixen en aquest àmbit.

4.2. Associacions de gent gran

Es va plantejar una reunió presencial de debat a totes les associacions adreçades específicament a la gent gran. Inicialment van confirmar la seva participació vuit entitats, plantejant-se dues sessions de treball independent. Finalment, però, hi van assistir quatre, podent-se realitzar una única sessió. La moderació d'aquesta reunió va ser realitzada per un membre de l'equip de treball, d'acord amb la tècnica de grup focal, seguint la següent estructura. Primer, es va plantejar el context de la reunió, posant èmfasi en la conceptualització de la participació social de les persones grans. A continuació, es van explicar les normes de funcionament de la reunió i el caràcter anònim i confidencial del tractament de la informació per part de l'equip de treball. Les principals idees que van aparèixer en la sessió són les següents:

- La COVID19 ha tingut un gran impacte negatiu en el funcionament habitual, en les juntes directives i en les persones sòcies de les associacions de gent gran, fins al punt que algunes d'elles podrien desaparèixer a curt termini. Al llarg de tota la pandèmia els equipaments on realitzen les activitats han estat tancats, no han estat en contacte amb les persones usuàries i l'activitat de les juntes directives ha estat mínima.
- Abans de la COVID19 la majoria de les associacions de gent gran ja tenien problemes greus per assegurar el manteniment de les juntes directives, amb dificultats per incorporar nous membres i, especialment, promoure el relleu generacional. Entre els factors que s'apunten hi ha:
 - Tenir poques persones sòcies en actiu.
 - Manca d'interès de les persones usuàries en implicar-se en el treball associatiu:
"La gente lo quiere todo hecho. ¡Claro! Yo también, pero las cosas no se hacen solas. Alguien tiene que hacerlo ... Y luego te vienen con exigencias ..."

- Moltes persones grans tenen una visió sobre l'envelliment que defuig de les "obligacions" i de les "complicacions".
- Hi ha consens en considerar que quan entren persones grans joves a la Junta Directiva, acostuma a haver-hi una entrada de persones de la seva generació en l'associació:

"Es que se nota, cuando entró una junta joven, la asociación renació. Se apuntaron muchos nuevos que antes no querían."; "Es que es normal, la gente (mayor) joven entra con otras ideas ..."
- En general, es considera que les associacions de gent gran estan perdent ressò entre les persones grans. Hi ha un cert sentiment de que la seva rellevància es va reduint amb la incorporació de les noves generacions de persones grans:

"Aquello fue una época, que ya se acabó"
- No obstant això, s'està d'acord en que les associacions encara tenen una important capacitat de mobilització de les persones grans i, en particular, tenen un gran paper en la promoció de les seves relacions socials. Aquí tothom destaca la participació de les persones grans en les festes, els berenars, els jocs de taula, les excursions i la petanca. En aquest sentit, la COVID19 ha fet evident la importància de les associacions de gent gran i dels centres i casals cívics en les relacions personals de les persones grans usuàries:

"Yo antes iba al centro todos los días. Quieras o no, te arreglas, sales a la calle, hablas con uno, con el otro. Tienes algo en la vida que te motiva... Ahora con todo cerrado, es que no tengo ganas ni de salir a la calle". "Me he pasado días sin hablar con nadie..."
- Tot i la preocupació per la pèrdua de persones grans sòcies, no hi ha accions de captació de noves persones sòcies. En general, la percepció dominant és que tothom ja coneix les associacions de gent gran i que no cal fer cap difusió:

"Si es que llevamos aquí toda la vida. Yo cuando me jubilé no quise saber nada de la asociación, no me interesaba, pero con el tiempo me apunté". "Todo el mundo nos conoce. Somos del barrio"
- Les juntes directives són molt personalistes, no hi ha dinàmiques obertes amb les persones sòcies:

"... Hacemos la asamblea, pero viene muy poca gente. Estos temas los hablamos entre la junta, pero me encargo yo"
- Es reconeix que hi ha diferents dinàmiques en els equipaments que ocupen les associacions de gent gran. En la majoria de casos les activitats organitzades, com ara els tallers i les conferències, protagonitzen l'ambient social. Però en altres casos, com ara el centre cívic de Singuerlín, són els jocs de taula:

"Allí (Singuerlín) la gente solo va a jugar al dominó".
- S'apunta que, a vegades, hi ha conflictes interns a propòsit dels diferents usos dels espais, especialment els usos compartits dels espais relacionals. Allà on hi ha molta afició als jocs de taula hi ha conflictes. Hi ha persones que, per portar més temps a l'equipament o a l'associació, es creuen amb més drets que la resta. Això es considera

que dona mala imatge a l'associació i a l'equipament:

“Hay mucha gente que luego te dice que no quiere venir porque no quiere discusiones”

“Sí, cuando (aquel) estaba de presidente había bronca cada día...
Ya, es que tenía un genio...”

- Hi ha consens en valorar la gran importància que té Internet a la societat d'avui en dia i en la qualitat de vida de les persones grans. La COVID19 ha reforçat aquesta valoració:

“Durante el confinamiento, si no podías utilizar Internet te sentías muy perdido”

“La gente que ha podido ver a sus familias por videoconferencia no es lo mismo que los que no podían”.

- Malgrat tot això es considera que les persones grans usuàries són molt desconexades dels usos d'Internet. De fet, les associacions no fan cap ús rellevant de les noves tecnologies en la seva pròpia organització i comunicació. Aquesta qüestió, però, no ha motivat una reflexió col·lectiva, ni línies d'acció per part de les associacions.

- Consideren que els recursos informàtics dels equipaments són dolents i insuficients. Valoren molt positivament els acompanyaments personalitzats per sobre dels cursos d'informàtica.

- Creuen que la societat abuseix de les TIC i que això genera exclusió digital a les persones de la seva associació: “ahora los bancos quieren que lo hagas todo por Internet, pero es que no sabemos...”. Apunten que els fills i les filles són el principal recurs per abordar aquesta situació, però “van massa ràpids”.

- Finalment, les persones grans que procedeixen d'altres països no es relacionen amb les seves entitats:

“Tienen otra cultura...”.

“A veces han pedido una sala para hacer alguna celebración entre ellos, pero nada más...”

“Los críos sí que se relacionan, en la escuela, pero los mayores no”.

4.3. Associacions adreçades a tota la població

Es va convocar un grup focal per videoconferència amb la participació de quatre entitats adreçades a tota la població que desenvolupen la seva activitat en àmbits molt diversos (veïnal, esports, dones i cultura). Les persones participants apareixen referenciades a la Taula B1 de l'Annex B. A continuació es resumeixen les principals idees que van sorgir al llarg de la sessió⁴¹:

⁴¹ Una de les persones del grup va tenir problemes de connexió que van impedir la seva aportació. Davant d'aquesta situació, es va mantenir una entrevista telefònica individualitzada per contrastar les opinions del grup. Totes les aportacions s'han integrat en l'apartat, sense cap distinció.

- La presencia de personas grans és molt desigual entre les associacions generalistes. No obstant això, hi ha coincidència en diferenciar les persones grans en funció del moment vital en que s'han incorporat al seu funcionament. D'una banda, hi ha les persones grans que han envellit a l'entitat. És a dir, es tracta de persones que es van incorporar quan eren joves i que s'han mantingut a l'entitat al llarg de tota la seva trajectòria vital. D'altra banda, hi ha les persones grans que s'incorporen a les entitats com a resultat de la seva jubilació (del mercat laboral o de part de les responsabilitats familiars):

“Aquí tenemos gente que empezó de joven y que van a morirse con nosotros”

“Otras personas mayores se han apuntado después de jubilarse. Siempre les había interesado el deporte, pero no habían tenido tiempo por el trabajo y los hijos. Ahora aprovechan”

- Els motius de les persones grans per participar en les entitats adreçades a tota la població front a les associacions són molt diversos, però els més destacats han estat els següents:
 - La trajectòria vital lligada a l'associació i el sentiment de pertinença creat al llarg de la vida: “Es que somos como una familia”.
 - La voluntat de fer aquelles coses que no van poder quan eren més joves.
 - El desig de tenir una motivació quotidiana vinculada a un tema o una activitat que interessa personalment, ja sigui nova o de sempre.
 - L'aspiració de mantenir el contacte amb altres persones, al voltant de temes concrets, en un entorn intergeneracional.
- Constaten notables diferències en les noves generacions de persones grans respecte a les anteriors – que ara tenen 75 i més anys, aproximadament - en relació a les seves preferències sobre l'associacionisme. En particular, constaten que se senten menys atretes per les associacions veïnals i de gent gran.

“Las personas mayores más jóvenes no están entrando en este mundo. Lo vemos en las convocatorias que hacemos. Si es que siempre estamos los mismos... La gente más joven prefiere otras cosas. Dicen que no quieren líos”

- Altres diferències generacionals dins de la gent gran que s'apunten són en relació a l'ús d'Internet i les xarxes socials digitals, perquè les generacions més joves de persones grans tenen un ús equiparable a la població més jove, a diferència de les persones de més de 75 o 80 anys, que no en fan ús. El baix nivell d'estudis i/o de renda s'identifiquen com a barreres addicionals en totes les generacions actuals de persones grans:

“Trabajamos mucho las redes sociales para comunicar nuestras actividades... Yo veo que la gente que tiene 65 y ya no te digo 60 años utiliza mucho las redes... En cambio, los más mayores no la utilizan nada.”

“Nos hemos planteado hacer reuniones online, pero nos damos cuenta de que dejamos fuera a los más mayores”

“Es cierto que los más mayores sólo utilizan el WhatsApp como mucho, pero nosotros tenemos personas de más de 80 años que se conectan a las videoconferencias sin problema. Es cuestión de formación”

“También es cierto de que, entre las personas mayores jóvenes, pero de renta más baja, el uso de las nuevas tecnologías apenas existe. Hay que tenerlo en cuenta”

- En el debat sobre les diferències generacionals de les persones grans s’apunta el comentari de que les persones grans de 60 a 70 anys no són, de fet, persones grans o al menys no ho són com ho havien estat les generacions anteriors. Consideren que la bona salut, les ganes de participar en activitats, les seves preferències en la vida quotidiana no encaixen amb la imatge social de la vellesa, que és estereotipada, fet que produeix rebuig:

“Pero vamos a ver. Una persona de 60 años no es una persona mayor. Si están muy bien, vaya. Tienen buena salud, salen por ahí, se van de vacaciones. No tienen nada que ver con la gente mayor. Cómo van a hacer las mismas actividades”

“A mí me falta poco para cumplir esa edad. Yo no veo que cuando llegue sea una persona mayor...” “Ya, es que nadie quiere reconocer que se hace mayor”

- En aquest sentit, s’apunta el fet que les activitats que s’organitzen per a les persones grans, ja siguin municipals o de les entitats socials, no resulten atractives per a les persones grans més joves.

“Es que cómo van a atraerlas, si son actividades muy básicas. Yo lo veo en nuestra asociación. Al final vienen las personas mayores con el nivel más básico, pero el resto no se interesan”

“Yo creo que los centros cívicos se han centrado en lo más básico y tradicional, pero que no hay nada para los otros intereses”

- S’apunta que molta gent té una visió social molt estereotipada sobre el funcionament i les activitats dels casals de gent gran i els centres i casals cívics de la ciutat:

“Hay mucha gente que piensa que allí sólo se va a jugar la partida o a ver el partido en la televisión con los amigos”

“El casal no es un centro de día, pero es un sitio para cuando se es más mayor y poder estar con otras personas mayores. Allí puedes echar tu partida y están las excursiones ...”

“Hay centros en que los más mayores se han apropiado de lo colectivo y que imponen sus gustos al resto. Por eso cuesta tanto hacer cosas nuevas allí”.

- Respecte a les relacions interculturals, s’apunta que hi ha molt de respecte per part de tothom, però que les diferències culturals existents expliquen que hi hagi molt poques iniciatives conjuntes:

“Si es que lo hemos intentado. Pero al final siempre acaba dominando la desconfianza, porque no llegamos a conocernos de verdad. Es que tenemos culturas muy diferentes. Pero la relación es buena, yo no tengo nada de que quejarme...”

- Tot i que tothom comparteix una certa preocupació per la manca de participació i mobilització entre les noves generacions de persones grans no s’han plantejat estratègies de captació específiques. Una limitació que s’apunta al respecte és que la comunicació ha de fer-se per mitjans tradicionals – “en paper” -, malgrat que anteriorment es coincidia en assenyalar que les noves generacions utilitzen les xarxes socials digitals i Internet. També s’aprecia una certa resignació sobre les capacitats de captació

“Hemos intentado muchas cosas. Pero nada ha funcionado. Es muy difícil llegar a personas nuevas”

“Si te soy sincero, no tengo ni idea de cómo conseguir eso (ampliar la captación”).

- Finalment, la sessió va finalitzar amb una pluja d’idees sobre accions per facilitar el paper de les entitats socials en la promoció de la participació sociocultural de les persones grans, on es va apuntar la importància de la salut, el benestar i les TIC com a temes per captar l’interès de les persones grans; la necessitat de millorar i ampliar la xarxa disponible d’equipaments socioculturals a la ciutat; la conveniència de reforçar la difusió sobre les entitats socials i les seves activitats; i, sobre tot, la necessitat d’obrir canals per escoltar les necessitats i opinions de les persones grans per part de l’Ajuntament i de les entitats socials.

“Nos hace falta un plan de acción a medio y largo plazo del Ayuntamiento, pero que tenga muy en cuenta a las asociaciones, porque podemos llegar donde ellos no pueden” “Es verdad, creo que somos muy complementarios...”

4.4. Entitats amb projectes de voluntariat per a persones grans en situació de soledat i/o dependència

Es va realitzar una sessió de grup focal per videoconferència amb referents de cinc entitats socials que desenvolupen diferents projectes de voluntariat de suport a les persones grans en situació de soledat i/o dependència en el municipi. Les persones que van participar apareixen a la Taula B1 de l’Annex B. A continuació es resumeixen les principals idees que van sorgir en la sessió:

- La majoria de les persones ateses pels projectes d’intervenció són dones vídues, que viuen soles i que tenen una xarxa de relacions personals molt insuficient o que en alguns casos no en tenen. Aquestes persones sovint presenten discapacitats importants que, juntament amb l’orografia accidentada dels barris, dificulten molt o impedeixen els seus desplaçaments de vida quotidiana.

“Moltes d’aquestes persones tenen que decidir en què gasten les seves energies. Hi ha barreres arquitectòniques molt exigents a la ciutat per a les persones grans amb mobilitat reduïda”.

- La soledat de les persones grans és un fenomen freqüentment invisible, especialment a partir dels 70 anys. Aquesta invisibilitat fa referència a una manca de reconeixement de la soledat i dels seus impactes negatius tant entre les pròpies persones grans, com de les persones del seu entorn familiar i del seu entorn comunitari. S’apunta que:

“Sovint ens trobem amb plantejaments que normalitzen la soledat de les persones grans com si fos un procés natural de l’envelliment, quan no ho és”.

- Les persones grans en situació de soledat i/o dependència es mostren més receptives als projectes d’intervenció quan hi ha alguna persona de la seva confiança que intercedeix en el contacte inicial. Aquestes persones poden ser familiars – especialment les filles; persones conegudes i “reconegudes” del barri, com ara el personal de les farmàcies, els forns de pa o altres comerços de proximitat; així com, personal dels Centres d’Atenció Primària de Salut. La seva intermediació inicial facilita, sobre tot, a la superació de la por a les persones desconegudes, però també a l’acceptació del seu suport en les seves vides.

“Es que hay mucho miedo a los desconocidos. Hasta cierto punto es normal, puesto que enviamos mensajes todo el tiempo de que tengan cuidado”

“Hay personas a la que les cuesta verse como beneficiarios de estos proyectos, porque ellas tienen a sus familias. Pero luego resulta que no las quieren molestar o que no les pueden ofrecer el tiempo (y los apoyos) que necesitan”.

- Una part de les persones ateses són reàcties a la proposta d’acompanyament per part dels projectes d’intervenció; perquè ho veuen com un reconeixement explícit d’una mancança personal pròpia o dels seus familiars que, fins ara, han afrontat de forma privada, quan no secreta.

“Atendemos sobre todo a mujeres de más de 80 años. Son de una generación de mujeres que toda su vida han sido grandes cuidadoras familiares. Ahora, pedir ayuda fuera de su familia les hace sentirse culpables de reconocer y mostrar que sus hijos no las cuidan. Así que les resulta más fácil seguir tirando tal como están.”

“Muchas personas están mal, pero no te lo reconocerán nunca”

- Els homes grans, que són minoria entre les persones ateses pels projectes d’intervenció, els hi costa més situar-se en les activitats de participació social que se’ls hi planteja. En general, es mostren més passius i més partidaris de les converses amb les persones voluntàries que de les activitats amb altres persones grans.

“A veces pienso que les da vergüenza participar en las actividades y que por eso te dicen que no tienen tiempo o que no les interesa”

- Moltes persones voluntàries dels projectes d'intervenció són persones grans. S'apunten diferents motivacions per fer-ho, que inclou tant la voluntat de tenir un paper actiu en la societat, ajudant als demés, com l'agraïment pel suport rebut. En aquest sentit, destaca la presència del perfil de persones usuàries-voluntàries:

“Tenemos personas que son voluntarias para evitar su propia soledad. A mi me parece muy bien. De este modo se ayudan y ayudan a los demás”

“Además se empoderan, porque muchas veces los proyectos se explican de un modo que da una mala imagen de las personas solas, cuando lo que está mal es la soledad (no deseada) y no ellas...”

- La bretxa digital és molt extensa entre les persones ateses. Poques d'elles són usuàries de la missatgeria per Internet, com el WhatsApp o aplicacions similars; i cap d'elles, o pràcticament, disposa de correu electrònic. No obstant això, les iniciatives per apropar-ho a través de tauletes digitals ha funcionat molt bé. En general, es considera que la bretxa digital afecta a la majoria de les persones grans del municipi. En aquest sentit resulta revelador que les persones grans voluntàries també presenten un nivell d'utilització de les noves tecnologies molt baix, molt més que en altres municipis on aquestes entitats tenen projectes similars. Com a conseqüència, no s'han utilitzat les noves tecnologies durant la pandèmia perquè les persones usuàries no en tenen. Per últim, es té la percepció que en els pocs casos de persones grans usuàries de les noves tecnologies el suport de les famílies ha estat crucial en forma d'acompanyament i de motivació personal.
- La presència de persones grans d'altres països es reconeix com una tendència en augment en la nostra societat i, en particular, a Santa Coloma de Gramenet. No obstant això, no han tingut contacte amb persones grans d'altres països a través dels seus projectes i no disposen d'informació per explicar-ho.
- Els equipaments públics són visibles, les persones reconeixen la seva existència i acostumen a saber on es troben. No obstant això, en general, tenen poc coneixement sobre el seu funcionament real i les oportunitats de participació social que els hi poden representar. Sovint, aquests equipaments són plantejats com recursos “que estan bé, però que no són per a mi”. S'apunten alguns motius per aquest plantejament:
 - Tenir una visió estigmatitzada dels equipaments.
 - No tenir persones de confiança que siguin usuàries.
 - Conèixer persones que van als equipaments, amb les que no hi ha afinitats.
 - Fer el desplaçament representa un gran esforç.
 - No tenir una trajectòria prèvia de participació en aquests equipaments.
 - No agradar les activitats que es programen.
- En particular, hi ha coincidència en assenyalar que els equipaments no estan pensats per a les persones amb problemes de mobilitat, especialment quan son persones grans. En molts casos hi ha dèficits d'accessibilitat interior, manca d'aparcaments per a persones amb discapacitat o

“Simplemente habría que dar más tiempo para el cambio de

actividades en las salas, porque la gente con problemas de movilidad pasa apuros”.

- Es reflexiona que la programació d'activitats socioculturals hauria de plantejar-se instruments per fomentar la participació de les persones destinatàries en la definició del que es fa o s'ofereix en el municipi.

“És que els gustos de les persones grans canvia al llarg de la seva vellesa. El temps passa i no sempre es continua volen el mateix.”

“Cuando se pregunta directamente a las personas aparecen demandas nuevas a las tradicionales. Yo veo mucho interés por saber cuestiones que les afectan directamente, como el patrimonio, las herencias o los primeros auxilios, pero también otras como el consumo responsable o el reciclaje.”

“A les persones grans més joves se'ls hauria d'oferir els recursos d'altres maneres i l'oferta hauria d'oferir alternatives al que hi ha actualment. N'hi ha molta gent gran jove que no s'identifica amb l'oferta actual, ni amb les persones de més edat”.

- A més, es valora que les polítiques de promoció de la participació sociocultural i, en particular, aquelles que lluiten contra la soledat i l'exclusió social de les persones grans haurien de desenvolupar una estratègia per involucrar més a les famílies.
- Per últim, es troba interessant que les entitats amb projectes d'intervenció social tinguessin un espai comú per trobar-se, compartir experiències i plantejaments dels projectes. Una persona va apuntar la conveniència de compartir una mateixa localització en el municipi per estimular encara més la cooperació.

4.5. Persones grans

S'han realitzat 30 entrevistes a peu de carrer a persones grans en diferents punts de la ciutat. Amb aquesta acció es pretenia aprofundir en el coneixement sobre les opinions i valoracions que les persones grans de Santa Coloma de Gramenet tenen respecte els casals de gent gran, així com els centres i casals cívics del municipi⁴².

Les entrevistes van ser realitzades per una parella d'investigadores amb experiència en treball de camp i recerca qualitativa. Es va seguir un guió d'entrevista semiestructurada de curta durada, atès que l'abordatge de les persones participants es feia al carrer. A més, es van aplicar tècniques de dinamització que estimulaven el diàleg i la reflexió. Les entrevistes es van realitzar en les proximitats d'una selecció dels equipaments que eren objecte de la indagació, el que facilitava la contextualització de les diferents qüestions a canvi de sobredimensionar la probabilitat de conèixer i utilitzar-los. En particular, la majoria de les entrevistes van ser realitzades al Passeig de Llorenç Serra, la Plaça de la Vila i l'Avinguda de Santa Coloma.

⁴² El 19 i 20 d'octubre del 2021 es van portar a terme.

La selecció de participants ha sigut aleatòria dins dels grups poblacionals establerts per a l'estudi, buscant quotes similars per sexe, grups d'edat de grans joves (60-70 anys) i grans d'edat avançada (85 o més). A més, es va assegurar la participació d'un grup de persones grans amb problemes de mobilitat. Així, el 56,6% eren dones front el 43,3% d'homes. A més, el 46,6% tenia 60 i 70 anys front el 36,6% que tenia 85 o més anys. En particular, el 16,6% eren dones de 85 anys o més amb problemes de mobilitat. El 66,6% d'aquestes persones tenien estudis primaris incomplet o menys, el 26,6% tenien estudis primaris complets o estudis secundaris incomplets i tan sols el 6,6% un nivell d'estudis més elevat. Totes les persones havien nascut a Espanya, de les quals el 30% a Catalunya.

La meitat de les persones han anat al casal de gent gran o als centres i casals cívics del municipi. La majoria d'aquestes persones ha anat al casal de gent gran i només algunes han anat simultàniament als dos tipus d'equipaments. Totes les persones que han anat alguna vegada als equipaments coincideixen en apuntar que no es podia anar als equipaments a causa d'estar tancats per la COVID19. En general, totes sabien que havien tornat a obrir, però cap d'elles havia tornat a anar de moment. Es detectava una certa reticència a tornar pel risc de contagi.

“Sí, iba al casal, pero desde que ha pasado esto (la pandemia por COVID19) no he vuelto y eso que ya está abierto ... Es que todavía tengo mucho miedo. Lo hemos pasado muy mal con todo esto” (Dona, 85 o més anys, sense problemes de mobilitat).

“Tengo muy buena opinión. Iba antes del COVID con mi marido y dos vecinas a bailar. No sé cuándo vamos a volver, la verdad...” (Dona, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

Algunes persones han explicat també que, abans de la COVID19, ja havien deixat d'anar per motius de la seva salut o de la seva parella:

“Sí, antes iba al centro cívico, pero era cuando me encontraba mejor. Dejé de ir porque me costaba mucho andar hasta allí... En invierno se hace de noche temprano y me da miedo caerme por la calle ... Lo echo de menos, porque me lo pasaba bien, pero los años no perdonan.” (Dona, 85 o més anys, amb problemes de mobilitat).

“Pero ya no iba ... Mi mujer está enferma (al final va explicar que tenia Alzheimer) y ya no vamos ninguno de los dos” (Home, 85 o més anys, sense problemes de mobilitat).

Les persones que acostumen a anar al casal de gent gran manifesten espontàniament diferents valoracions sobre aquests equipaments, algunes vinculades als motius pels quals es pot anar i altres vinculades a la seva imatge social. En tots els casos destaquen el fet de que sigui un espai d'oportunitats per mantenir relacions personals i evitar la soledat. Però algunes persones plantegen la soledat com a característica de les persones usuàries, malgrat que cap d'elles s'identifica en aquesta situació:

“Me gusta mucho. Hago diferentes actividades y los profesores son un encanto. He conocido a vecinas del barrio... Vamos a desayunar juntas varios días, casi todas las semanas” (Dona, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

“Me gusta, pero voy más por mi mujer. Yo creo que es un sitio que está muy bien para las personas que se pueden sentir solas, que son muy abiertas o que quieren conocer a gente” (Home, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

“Són llocs macos ... per a persones que necessiten companyia” (Dona, 85 o més anys, sense problemes de mobilitat).

Entre les persones entrevistades que acostumen a anar als centres i casals cívics, que han estat poques en la mostra aconseguida, la seva valoració espontània també incideix en les relacions personals que es poden mantenir:

“Me gustaba ir porque me reunía con las amigas. Hablábamos y jugábamos a las cartas” (Dona, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

“Me gusta mucho el fútbol e iba al bar del centro cívico a mirarlo con los amigos. Aparte de esto, no tengo otra opinión” (Home, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

Entre les persones que no acostumen a anar a cap d'aquests equipaments la valoració que expressen majoritàriament també incideix en les oportunitats de les relacions personals. Però, sovint, aquestes opinions estan acompanyades d'una certa valoració negativa. Així afloren idees vinculades a la representació de les persones usuàries, amb les quals no s'identifiquen:

“Están muy bien, pero no son para mí. Me gustan más las actividades caseras y salir con mis amigos de siempre.” (Home, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

“Conozco a gente que va, pero no me interesa... Ya tienen sus grupos montados” (Dona, 60 -70 anys, sense problemes de mobilitat).

“Es que yo no quiero líos. Esta gente está siempre metida en política y yo quiero tranquilidad” (Home, 85 i més anys, sense problemes de mobilitat).

Però moltes persones manifesten que no tenen edat per anar a aquests equipaments o que les responsabilitats familiars no li permeten:

“Qué quieres que te diga... Yo es que no me veo en un sitio así. Aun soy muy joven. A lo mejor cuando sea más mayor, pruebo a ir” (Dona, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

“No tengo tiempo. Tengo dos nietos, bueno, un nieto y una nieta. Los llevo al colegio cada día... Es que sus padres no pueden con el trabajo ... Y tengo que hacerles la comida ... Cuando acabo, no me apetece nada más que descansar en casa” (Dona, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

“Voy a la Iglesia y el resto del tiempo cuido de mi marido que está enfermo. No tengo mucho tiempo libre” (Dona, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

Tanmateix, algunes persones apunten motius vinculats a les seves capacitats personals per justificar la manca d'interès per qualsevol d'aquests equipaments:

“Creo que estos sitios van dirigidos a gente extrovertida o que no tiene ninguna enfermedad. A mí me cuesta ir de casa a la panadería ... Así que ... cómo voy a ir” (Dona, 85 i més anys, amb problemes de mobilitat).

“No me interesan... No sabría qué hacer allí... No conozco a nadie” (Home, 60 -70 anys, sense problemes de mobilitat).

Quan es pregunta per les diferències entre el casal de la gent gran i els centres i casals cívics bona part de les persones entrevistades consideren que no hi ha gaire diferència en el seu funcionament, ni en les persones que hi assisteixen:

“El centro cívico es muy parecido al casal. Yo creo que se hacen más o menos las mismas cosas ...” (Dona, 70-84 anys, amb problemes de mobilitat).

“El casal és de la Generalitat i els centres cívics són de l'Ajuntament, però fan activitats molt semblants” (Home, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

Algunes persones, en canvi, plantegen que els centres i casals cívics tenen activitats més dinàmiques i culturals que el casal de gent gran:

“Els centres cívics són per a gent més jove. Fan activitats més mogudes que el casal de gent gran” (Home, 70-84 anys, sense problemes de mobilitat).

“En el centre cívic crec que es fan activitats més culturals que en el casal” (Dona, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

No obstant, bona part de les persones entrevistades manifesten que no tenen una opinió sobre qualsevol d'aquests equipaments, perquè no han anat mai i no els coneixen prou.

Finalment, l'entrevista demanava a les persones participants per les activitats o aficions que fan o que li agradaria fer en el seu temps lliure. Aquí les respostes es poden agrupar entre aquelles persones que prefereixen romandre a casa o fer-ne activitats familiars:

“Soy muy casera, me gusta hacer crucigramas, tejer y preparar comidas para mi familia” (Dona, 85 i més anys, sense problemes de mobilitat).

“Me gusta estar en casa tranquila. Salgo poco del piso” (Dona, 70-84 anys, amb problemes de mobilitat).

Així com aquelles persones amb interessos sobre les activitats en grup:

“Me gusta hacer taichí, baile en línea, natación, ir de excursión con mis hijos y mis nietos” (Dona, 60-70 anys, sense problemes de mobilitat).

“Suelo hacer senderismo y excursiones con mi mujer; también solemos apuntarnos a

las salidas del Imsero” (Hombre, 60 años, sin problemas de movilidad, español, nivel educativo medio).

5. Diagnosi

La COVID19 ha impactat dramàticament sobre les condicions de vida de les persones grans, més enllà de com ho ha fet sobre el conjunt de la societat. En particular, durant el 2020 i bona part del 2021, va augmentar el risc de mortalitat i l'aparició i agreujament de malalties i discapacitats. Com a conseqüència, les autoritats competents van establir nombroses restriccions socials que, inicialment, van impedir la majoria de les relacions socials i, posteriorment, van permetre progressivament. En aquest context, van augmentar les situacions de soledat i d'aïllament social entre les persones grans, afectant a persones que fins llavors es trobaven socialment integrades; així com les desigualtats en envelliment actiu, incidint més negativament en les persones grans que no tenen accés a Internet.

Aquesta diagnosi estructurada a partir de l'anàlisi FODA consisteix en la formulació de les principals fortaleeses i oportunitats, així com debilitats i amenaces que poden influir en les polítiques i iniciatives de promoció de la participació sociocultural de les persones grans per part de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. En aquest context, les fortaleeses i les debilitats són factors interns a l'Ajuntament, mentre que les amenaces i oportunitats són sempre factors externs. S'inclouen tant factors ja existents com altres encara potencials.

A partir dels capítols anteriors d'aquest document, s'han formulat fins a 40 components de l'anàlisi FODA, entre els quals hi ha 10 fortaleeses, 9 oportunitats, 7 debilitats i 14 amenaces.

Figura 24: Components de l'anàlisi FODA

5.1. Fortaleses

- 1) La clara voluntat política de promoure l'envelliment actiu, entès segons el paradigma de l'OMS, com un dret social de les persones grans i, en general, de les persones de totes les edats al llarg de la seva trajectòria vital. Aquesta visió és compartida àmpliament pels referents polítics i tècnics municipals de les diferents direccions, departaments serveis i programes municipals més vinculats a la participació sociocultural.
- 2) El desenvolupament de dos grans projectes de transformació urbana com són la Pinta Verda, que ha de millorar la connexió a peu dels barris i fer-la més agradable mitjançant una xarxa d'itineraris amb verd urbà; i la Ciutat Educadora i Universitària, que ha de potenciar els processos d'aprenentatge, dins i fora dels centres educatius, per a la població de totes les edats i, en particular, apropar-la a la formació universitària.
- 3) La capil·laritat del transport públic de la ciutat, especialment el bus urbà, que connecta tots els barris de la ciutat i a preu públic reduït per a la gran majoria de persones grans que disposen de la targeta rosa de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- 4) El desplegament del programa de gent gran, dins de la Direcció de Drets Socials, Gent Gran, Salut i Consum, amb la missió de promoure l'envelliment actiu de les persones grans amb la cooperació dels diferents departaments i programes municipals.
- 5) La diversitat d'equipaments municipals disponibles per a la promoció de la participació sociocultural de les persones grans, destacant la xarxa de centres i casals cívics, juntament amb el Pompeu Lab; els centres poliesportius, sobretot els complexos esportius; i els equipaments culturals, especialment la biblioteca de Fondo, el Teatre Segarra i l'Auditori Can Roig i Torres.
- 6) L'enfocament intergeneracional dels centres i casals cívics, així com del Pompeu Lab, que disposen d'una programació d'activitats socioculturals pròpies, amb dinamització professional, juntament amb activitats i altres iniciatives socioculturals coproduïdes per les entitats socials dels diferents barris.
- 7) El reconeixement social del Punt de Voluntariat com espai de suport tècnic, per a les associacions de la ciutat, i de punt de trobada d'oportunitats de voluntariat, per a les persones grans interessades.
- 8) El plantejament de programes de participació sociocultural, des de diferents departaments, adreçats específicament a les persones grans amb problemes de discapacitat, soledat i/o manca d'hàbits d'activitat física, amb el suport d'entitats socials properes als barris.
- 9) La repercussió social en els barris del butlletí informatiu municipal "l'Ajuntament informa", que s'edita en format paper i digital i que distribueix 15.000 exemplars en 250 punts de la ciutat⁴³ i permet la subscripció per correu electrònic.

⁴³ La publicació edita 46 números anuals de 15.000 exemplars cadascun. A més, pot haver edicions especials de 50.000 exemplars cadascuna. Font: Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet.

- 10) L'experiència municipal en la posada en marxa de processos de participació ciutadana en diferents àmbits de les polítiques públiques amb una àmplia representació de diferents perfils de ciutadania.

5.2. Oportunitats

- 1) La sensibilitat social post-COVID19 vers la participació sociocultural de les persones grans, bona part de les quals han descobert fins a quin punt les relacions personals, els equipaments de proximitat i les noves tecnologies de la informació i la comunicació poden resultar fonamentals per a les seves vides.
- 2) El 40% de les persones grans actuals són molt joves, amb una edat entre els 60 i 69 anys, configurant un grup de població amb bona salut i dinàmic sociològicament, amb menys diferències en el seu estil de vida respecte a les persones de 50 a 59 anys que les anteriors generacions i una major valoració de les activitats socioculturals. Però, sobretot, representen definitivament un canvi generacional important respecte a les generacions que les han precedit en termes sociològics.
 - a) En particular, es tracta de persones que van complir la vintena a la dècada de 1970, guanyant la democràcia i recuperant llibertats; i que van complir els quaranta a la dècada de 1990, vivint els Jocs Olímpics de Barcelona i assistint a la primera onada d'Internet a la seva vida quotidiana.
 - b) A més, durant la següent dècada s'incorporarà la generació que va complir la vintena a la dècada de 1980, impulsant la revolució cultural del país, especialment a la moda, la música, la televisió i el consum. A més, sense ser "natis informàtics" han incorporat les noves tecnologies a la seva vida quotidiana i s'adapten als canvis que aquestes impulsen.
- 3) Gairebé totes les persones grans tenen telèfon mòbil i bona part d'elles disposa de WhatsApp, el que pot fer-se servir com un canal d'informació i divulgació massiu i de baix cost. A més, cada cop hi ha més persones grans, sobre tot entre les generacions més recents, que són usuàries d'Internet i de les xarxes socials, malgrat la bretxa digital existent en aquest col·lectiu.
- 4) L'activitat física, així com les iniciatives comunitàries i els projectes de voluntariat resulten interessants i atractius a una bona part de les persones grans, especialment entre les més joves, havent-hi persones que poden assumir diferents nivells de participació en la gestió i organització.
- 5) La ciutat disposa de més de 300 entitats socials en actiu que cobreixen un ampli ventall de temàtiques que podrien facilitar la cobertura de la creixent diversitat d'aspiracions, interessos i preferències de les persones grans.
- 6) Hi ha una presència significativa de persones grans en la gran majoria d'associacions i altres entitats socials del teixit comunitari dels barris de la ciutat, que poden facilitar la

implicació d'aquestes organitzacions en la promoció de la participació sociocultural de les persones grans.

- 7) Els equipaments escolars del municipi, que cobreixen la totalitat dels barris de forma molt pròxima, disposen d'una ampla dotació d'espais per a la participació sociocultural dels barris, com han demostrat les iniciatives municipals de "Patis Oberts" i "Programa d'Esports per a la Gent Gran".
 - a) Aquests equipaments resulten molt familiars per a bona part de les persones grans del municipi, perquè són de proximitat, perquè sovint han estudiat allà o ho han fet els seus fills, i en bastants casos ho estan fent els seus nets.
 - b) Les AMPAS mantenen un nivell d'activitat sociocultural important vinculada a les famílies que tenen els seus fills i filles en els centres educatius, que podria orientar-se cap a la promoció de la participació dels avis i avies a instància del Consell Escolar Municipal.
- 8) El programa de gent gran de la Fundació "la Caixa", que s'ofereix en el casal de gent gran que hi ha al municipi, podria ser desplegat en els centres i casals cívics municipals. Aquí, a més, s'ha de considerar les diferents convocatòries anuals per a projectes d'iniciatives socials que realitza aquesta entitat, especialment la corresponent a la "Promoció de l'autonomia personal i atenció a l'envelliment, a la discapacitat i a la malaltia", les quals podrien ser aprofitades per les entitats socials del municipi amb el suport tècnic de l'Ajuntament.
- 9) Les iniciatives de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona que estan vinculades a la promoció de l'envelliment actiu, com ara:
 - a) Recursos per als governs locals: el Programa de dinamització de persones grans; els projectes estratègics en l'àmbit de l'envelliment actiu; i el programa de suport a ciutat amigues amb les persones grans.
 - b) Recursos per a les entitats: la línia de subvencions a favor d'entitats sense ànim de lucre.
 - c) Recursos per a professionals municipals: la Guia de recomanacions per realitzar activitats a distància de promoció de l'envelliment actiu en els casals municipals de persones grans davant la COVID19⁴⁴, la Comunitat virtual de Dinamització de les Persones Grans⁴⁵, així com les publicacions sobre equipaments socioculturals per a persones grans⁴⁶.

⁴⁴ La guia es pot descarregar a:

https://www.diba.cat/documents/14465/345739745/Recomanacions_casalPG.pdf/cf9e67b8-0c1e-156f-684b-2cf4fd9bc520?t=1608625821217 i la infografia resum està disponible a: <https://www.diba.cat/documents/14465/345739745/Publicaci%C3%B3n1.pdf/9a400d33-6e55-6f8b-1935-f39291035d48?t=1610433584311>

⁴⁵ <https://d-gentgran.diba.cat/>

⁴⁶ Estan disponibles a: <https://www.diba.cat/web/benestar/equipaments-socioculturals>

5.3. Debilitats

- 1) La fragmentació de les accions municipals de promoció de la participació sociocultural de les persones grans que es desenvolupen sectorialment de forma aïllada, dificultant la coordinació interna i la seva visualització externa per part dels agents de la ciutat i les persones grans.
- 2) La insuficiència d'instruments per conèixer els canvis en les necessitats, aspiracions i interessos en els diferents grups de persones grans al llarg del temps, moltes de les quals no tenen cap contacte amb els equipaments i programes municipals, ni tampoc amb el teixit associatiu dels barris, ja sigui específic de gent gran o adreçat a tota la població.
- 3) La manca d'un o dos equipaments que esdevinguin referència social de les polítiques locals de promoció de la participació sociocultural de les persones grans, amb una imatge actualitzada, de qualitat i allunyada dels estereotips sobre la vellesa.
- 4) Les instal·lacions dels centres i casals cívics presenten diferents dèficits que dificulten la captació de l'interès de nous perfils de persones grans. En alguns casos, la localització en els barris resulta poc facilitadora. En altres hi ha problemes d'accessibilitat i les capacitats dels espais són molt reduïdes. Però, sobretot, l'ambientació interior i exterior de les instal·lacions resulten poc atractives i cuidades. A més, la majoria d'aquestes equipaments tenen unes instal·lacions d'aforament reduït, fet que limita la seva capacitat per donar resposta al creixement de les persones usuàries.
- 5) La programació de les activitats socioculturals municipals adreçada a les persones grans s'orienta bàsicament als perfils més bàsics, contribuint involuntàriament a una visió estereotipada de les persones grans i allunyant a les persones grans que no responen a aquesta visió, especialment entre les noves generacions de persones grans. Així, els cursos d'informàtica s'adrecen a l'analfabetisme digital; el programa d'esport per a gent gran a les persones amb problemes de salut o poc entrenades; i els tallers dels centres i casals cívics a les persones amb inquietuds culturals molt bàsiques, o la lectura fàcil en biblioteques. A més, els balls i les celebracions populars s'orienten a les preferències musicals i a les referències culturals de les generacions de més edat de la gent gran, sense atendre prou a la diversitat intergeneracional.
- 6) El limitat desenvolupament de la comunicació i la difusió digital dels recursos i activitats socioculturals municipals. En particular, la imatge que es transmet en la Website municipal sobre el programa d'envelliment actiu, els centres i casals cívics i el Pompeu Lab resulta poc atractiva i dinàmica. L'opció d'agenda de la Website no facilita la planificació individual de la participació. A més, no hi ha un ús municipal significatiu de la missatgeria per WhatsApp, que és l'aplicació utilitzada per la gran majoria de persones grans usuàries d'Internet.
- 7) El pressupost de despesa externa del Programa de Gent Gran és reduït i, a més, està concentrat en el sosteniment de balls i celebracions, el que pot ser convenient per mantenir les dinàmiques socials de les associacions de gent gran, però que limita molt la seva capacitat per arribar a perfils diferents de gent gran i per generar noves iniciatives i activitats socioculturals.

5.4. Amenaces

- 1) L'evolució de la COVID19 i de les mesures de distanciament social que s'apliquen conseqüentment; així com la por de les persones grans a les trobades socials, especialment en espais tancats. A més, la COVID19 ha tingut un impacte especialment dur sobre el funcionament de les associacions de gent gran existents i la vinculació que mantenen sobre les persones grans sòcies.
- 2) L'orografia accidentada del municipi i els dèficits en les condicions estructurals dels barris i els edificis dificulten la mobilitat, especialment de les persones grans amb problemes de discapacitat i/o dependència.
- 3) Les projeccions de població futura (2025-2030) sostenen la hipòtesis de creixement intens de la població de 80 i més anys, augmentant entre un 33%-71% respecte a la situació actual, i acumulant entre 8.630 i 11.064 persones. Aquest creixement, malgrat que s'espera sigui en millors condicions de salut i autonomia que en les generacions precedents, pot derivar en un increment dels problemes de mobilitat personal, la soledat, així com de les necessitats d'atenció sociosanitària.
- 4) La població presenta una elevada rotació migratòria, amb una mitjana anual durant els darrers anys d'unes vuit mil persones que immigren i unes nou mil que emigren. Aquest dinamisme pot afeblir el teixit comunitari dels barris, tant de les persones que arriben com de les persones que hi són de tota la vida.
- 5) Les persones grans més joves no s'identifiquen amb el fet de ser gran, rebutjant les polítiques de promoció de la participació sociocultural que s'adrecen en aquests termes.
- 6) La majoria de les persones grans, sobre tot entre les de 75 i més anys, tenen un accés molt limitat a Internet o no en tenen, el que limita l'aprofitament d'aquestes tecnologies o genera desigualtats d'accés a la participació sociocultural entre les persones grans. Bàsicament aquestes persones utilitzen les aplicacions dels telèfons mòbils per accedir a les xarxes socials digitals i comunicar-se per WhatsApp amb la seva família i amistats.
- 7) Bona part de les persones grans, especialment dones, mantenen responsabilitats de cura familiar, ja sigui amb els nets, els pares o les seves parelles, fet que limita la seva capacitat per aprofitar les oportunitats de participació sociocultural.
- 8) Moltes persones grans, especialment homes, es plantegen la vellesa com una etapa de desvinculació de les obligacions socials, el que inclou també la participació sociocultural en la comunitat.
- 9) L'augment de les persones grans, sobre tot dones, en situació de soledat i/o aïllament social que tenen dificultats de diferent tipus (físiques, emocionals, econòmiques, socials) per aprofitar les oportunitats de participació sociocultural.
- 10) La major part de les persones grans del municipi es troba al marge del teixit associatiu, tant de les associacions de gent gran com de les associacions adreçades a tota la població, detectant-se una creixent desvinculació: en les persones més grans, per limitacions funcionals o per desmotivació amb les dinàmiques existents; en les persones més joves – de generacions més recents –, per responsabilitats familiars o per manca

d'identificació amb els referents socials de gent gran que hi ha al municipi o d'interès per la proposta d'activitats.

- 11) Hi ha indicis de processos d'afebliment i crisi institucional en les associacions de gent gran, així com en les associacions de veïns, les quals troben dificultats per renovar les seves juntes directives i veuen minvades la seva capacitat històrica de mobilització de persones grans, especialment entre les noves generacions de persones grans. Hi ha indicis que apunten aquest fenomen també en altres entitats socials de la ciutat. Així, algunes d'aquestes entitats han vist com la majoria dels seus membres han envellit, sense incorporar noves persones procedents de generacions més joves o de la seva pròpia generació.
 - a) Part de les associacions entrevistades no tenen capacitat per presentar projectes a convocatòries de subvencions, el que limita molt el seu accés a recursos financers que els hi permetin impulsar noves iniciatives socioculturals amb projecció social.
- 12) Hi ha una tendència al consumisme i a l'individualisme en les activitats socioculturals que s'estén a la societat, esperonat per les noves tecnologies i per les lògiques de mercat, que redueix la disponibilitat a la coproducció de les persones grans.
- 13) Les mancances en les noves formes de comunicació online de les associacions de gent gran i de la majoria d'associacions generalistes del territori, el que limita molt l'aprofitament d'aquest recurs, quan no contribueix a la promoció d'una imatge social distorsionada poc atractiva per a les persones grans que no coneixen realment aquest teixit associatiu.
- 14) La imatge social de les associacions i els casals de gent gran i, en general, de la participació sociocultural de les persones grans està bastant condicionada per estereotips socials desfasats. No hi ha referents atractius per a les persones grans en les xarxes socials, que són les noves creadores d'opinió i impulsores d'imatges i moviments socials.
 - a) En particular, hi ha moltes persones grans que s'autolimiten, ja sigui per la por a equivocar-se, a ser rebutjats o a creure que això no és propi de la seva edat. Cal trencar amb els estereotips sobre la vellesa que hi ha a totes les edats, perquè això pot contribuir a millorar tant el present de les persones grans actuals, com el futur de les persones joves quan esdevinguin grans.

6. Línies estratègiques a desenvolupar

6.1. Plantejament de les línies i objectius estratègics

Es proposen 8 línies estratègiques que agrupen 22 objectius estratègics, tal com es resumeix a la figura 25. Els objectius estratègics estableixen tot allò que es voldrà assolir amb el futur pla d'acció dins de cada una de les línies estratègiques. Constitueixen el seu punt de partida i, alhora, la seva meta final.

LÍNIES ESTRATÈGIQUES

LE1: Noves oportunitats i innovació

LE2: Formació i cultura per a una vida més plena i connectada

LE3: Promoció de la salut i el benestar com estratègia relacional

LE4: Associacionisme i voluntariat

LE5: Relacions intergeneracionals i interculturals

LE6: Inclusió front soledat i/o dependència

LE7: Participació comunitària

LE8: Orgull de ser

OBJECTIUS
ESTRATÈGICS

Figura 25. Relació de línies estratègiques i nombre d'objectius estratègics a partir de la diagnosi

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 1:** Noves oportunitats i innovació.

Aquesta línia explora totes les possibilitats per donar resposta a les preferències emergents i/o minoritàries dins de la gent gran, amb especial interès per les expressions de caràcter generacional. Dona suport de tot tipus per a la cocreació i les iniciatives de participació sociocultural de persones, grups o moviments no formals que volen atreure o adreçar-se a les persones grans.

- Objectiu estratègic 1.1: Estimular la coproducció d'activitats socioculturals per part de les persones grans.
- Objectiu estratègic 1.2: Fomentar les iniciatives i projectes d'activitats socioculturals de les entitats socials orientades a les preferències emergents i/o minoritàries dins de la gent gran

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 2:** Formació i cultura per a una vida més plena i connectada.

La majoria de la gent gran compta amb estudis primaris o inferiors. En els propers anys augmentarà la proporció de persones amb major nivell d'estudis. Es tracta d'assegurar una ampla oferta de formació al llarg de tota la vida i d'oportunitats culturals de proximitat que sigui atractiva per diferents perfils de gent gran en el marc de les estratègies de ciutat educadora i ciutat universitària. En particular, la universitat ha de deixar de ser percebuda com inaccessible per la gent gran, especialment aquella amb poc estudis, per esdevenir un referent social que contribueixi al descobriment de noves inquietuds i relacions personals.

L'ús d'Internet ha esdevingut una característica de la nostra societat. Cal abordar la bretxa digital en les persones grans, especialment en les dones molt grans, com una oportunitat d'inclusió social i de creixement personal. Però també és necessari assegurar que les persones grans usuàries tinguin competències adequades per fer-ne un ús segur i reflexiu sobre els continguts que consumeixen i s'adapten al continu desenvolupament tecnològic en aquest àmbit.

- Objectiu estratègic 2.1: Facilitar l'accés de les persones grans a una oferta diversificada d'activitats formatives i culturals en tots els barris.
- Objectiu estratègic 2.2: Apropar la formació i reflexió universitària a les persones grans i fer-les partícips de les recerques i els seus resultats.

- Objectiu estratègic 2.3: Potenciar l'aprofitament social d'Internet per part de les persones grans de forma segura i amb pensament crític.
- Objectiu estratègic 2.4: Difondre les oportunitats de formació i cultura entre les persones grans i sensibilitzar-les sobre la seva importància en el benestar.

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 3:** Promoció de la salut i el benestar com estratègia relacional.

La promoció de la salut i el benestar és un interès transversal a gairebé tots els grups de persones grans, independentment de la seva situació personal i condicions socials. Es pretén aprofitar tot aquest potencial per articular noves xarxes relacionals a la comunitat, amb el suport dels centres d'atenció primària de salut i del teixit associatiu de la ciutat. En particular, es busca impulsar les aules de salut i els grups auto-organitzats per fer activitats físiques a l'aire lliure per a tots els nivells.

- Objectiu estratègic 3.1: Facilitar l'accés de les persones grans a les aules de promoció de la salut i el benestar en tots els barris.
- Objectiu estratègic 3.2: Estimular la creació de grups d'activitat física de tots els nivells entre les persones grans.
- Objectiu estratègic 3.3: Difondre l'oferta esportiva i els grups d'activitat física entre les persones grans i sensibilitzar-les sobre la seva importància en el benestar.

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 4:** Associacionisme i voluntariat.

Els canvis generacionals en les preferències de la gent gran respecte a les associacions reclamen una millora generalitzada de la seva organització interna. A més, les entitats adreçades a tota la població s'han d'adaptar i aprofitar les oportunitats que representa el creixement de les persones grans i el major interès que susciten les iniciatives intergeneracionals i centrades en temes i/o aficions.

Aquesta línia aborda de forma molt específica la lluita contra els estereotips socials, sovint microestereotips, que existeixen actualment en l'associacionisme i que limiten el seu apropament a les persones grans.

- Objectiu estratègic 4.1: Estimular l'interès en les

associacions i altres entitats socials adreçades a tota la població sobre les persones grans i lluitar contra els estereotips socials sobre l'envelliment.

- Objectiu estratègic 4.2: Potenciar les capacitats de les associacions i altres entitats socials en el disseny i implementació de projectes i iniciatives adreçades a les persones grans.
- Objectiu estratègic 4.3: Difondre les associacions i projectes de voluntariat existents en el municipi entre les persones grans.

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 5:** Relacions intergeneracionals i interculturals.

Santa Coloma de Gramenet és un municipi amb unes bases demogràfiques profundament intergeneracionals i interculturals. Aquest fet representa una gran oportunitat social, i alhora un repte, per plantejar iniciatives de participació sociocultural per a les persones grans que aprofitin aquesta diversitat i la relació entre diferents per generar experiències compartides que siguin enriquidores i motivadores per a tothom.

- Objectiu estratègic 5.1: Impulsar projectes intergeneracionals i interculturals en els centres educatius en tots els barris.
- Objectiu estratègic 5.2: Potenciar les relacions intergeneracionals i interculturals en els centres i casals cívics.

- **LÍNIA ESTRATÈGICA 6:** Inclusió front soledat i/o dependència.

La gran majoria de les persones grans ni estan soles ni es troben en situació de dependència. Però totes elles afronten un risc més elevat que la resta de la població de trobar-se en aquesta situació. Aquest risc s'incrementa conforme augmenta l'edat a partir dels 80 anys, especialment entre les dones.

Aquesta línia ha de servir per activar estratègies preventives en les persones grans abans de que es trobin en situacions severes de soledat i/o aïllament social. A més, ha de garantir que les persones amb dependència i llurs cuidadores puguin aprofitar les oportunitats de participació sociocultural existents en el municipi, així com de facilitar oportunitats específiques quan aquesta no sigui possible. Aquí la cooperació amb les entitats socials amb projectes de voluntariat, els serveis d'atenció primària de salut i els serveis socials municipals resulta crucial.

- Objectiu estratègic 6.1: Millorar el coneixement de les persones grans, especialment les persones que viuen soles o que cuiden d'una persona en situació de dependència, sobre els recursos locals per a la participació sociocultural en el territori.
- Objectiu estratègic 6.2: Reduir el risc de la manca de participació sociocultural de les persones grans que viuen soles i/o es troben en situació de dependència i llurs cuidadores.
- Objectiu estratègic 6.3: Impulsar la innovació social orientada a concretar nous projectes de suport per a la participació sociocultural de les persones grans en situació de soledat i/o dependència, i llurs cuidadores.

- LÍNIA ESTRATÈGICA 7: Participació comunitària.

El disseny i implementació d'accions de promoció de la participació sociocultural de les persones grans requereix un profund coneixement de les seves aspiracions, interessos i preferències, així com de les seves necessitats i capacitats a fi d'evitar propostes tècniques sense interès.

Més enllà, la participació ciutadana de les persones grans en la presa de decisions i en l'avaluació de les iniciatives és condició indispensable per assolir els màxims nivells desitjats de participació sociocultural.

- Objectiu estratègic 7.1: Desenvolupar mecanismes de participació ciutadana en l'àmbit de la promoció de la participació sociocultural de les persones grans.
- Objectiu estratègic 7.2: Aprofundir en el coneixement sobre la diversitat de necessitats, aspiracions i interessos de les persones grans, especialment dels grups en risc d'exclusió social, minoritaris i/o emergents.

- LÍNIA ESTRATÈGICA 8: Orgull de ser.

La societat sovint amaga l'envelliment, identifica la vellesa amb els dèficits i triga en reconèixer la diversitat i el dinamisme sociològic de les persones grans. Les properes generacions de gent gran es caracteritzen pel seu esperit revolucionari, la seva voluntat de modernitat i la seva aspiració d'una vida social més activa. És el moment d'aprofitar aquests canvis generacionals per impulsar un canvi social en el que significa i com s'interpreta el

fet de ser gran i d'envellir.

- Objectiu estratègic 8.1: Fomentar el sentit de pertinença i posar en valor la identitat social de la vellesa per adaptar-la a les noves realitats socials de la gent gran.
- Objectiu estratègic 8.2: Divulgar la diversitat de la gent gran, així com les principals experiències i fites de cada generació.
- Objectiu estratègic 8.3: Estimular la divulgació, reflexió i debat al voltant de l'envelliment actiu, especialment sobre les persones grans i el seu paper a la societat.

6.2. Indicadors bàsics dels objectius estratègics

Cada un dels objectius estratègics compten amb un o dos descriptors o indicadors bàsics que hauran de ser mesurats i valorats anualment. En diferents casos es requerirà el llançament d'enquestes o sondejos que poden ser específics o estar inclosos en altres d'àmbit més general. D'aquesta manera es podrà fer el seguiment de l'impacte del desplegament del futur pla d'acció sobre la situació plantejada en la diagnosi. En la mesura que la planificació vagin avançant caldrà plantejar nous indicadors complementaris. A continuació s'aporta la relació completa dels indicadors bàsics dels objectius estratègics:

- Objectiu Estratègic 1.1:
 - Nombre d'activitats socioculturals coproduïdes per persones grans.
- Objectiu Estratègic 1.2:
 - Nombre d'activitats i projectes socioculturals de les entitats socials orientats a les preferències emergents i/o minoritàries dins de la gent gran.
- Objectiu Estratègic 2.1:
 - Proporció de persones grans que disposen d'una oferta diversificada d'activitats formatives i culturals a menys de 10 minuts a peu.
- Objectiu Estratègic 2.2:
 - Nombre de persones grans que participen en activitats organitzades per les universitats.
- Objectiu Estratègic 2.3:
 - Proporció de persones grans que utilitzen Internet al menys un cop per setmana.
- Objectiu Estratègic 2.4:
 - Proporció de persones grans que coneixen l'oferta de formació i cultura del municipi.
 - Proporció de persones grans que consideren important la formació i la cultura pel seu

benestar.

- Objectiu Estratègic 3.1:
 - Proporció de persones grans que disposen d'una aula de promoció de la salut i el benestar a menys de 10 minuts a peu.
- Objectiu Estratègic 3.2:
 - Nombre de grups d'activitats física amb participació de persones grans.
- Objectiu Estratègic 3.3:
 - Proporció de persones grans que coneixen l'oferta esportiva i els grups d'activitat física del municipi.
 - Proporció de persones grans que consideren important l'activitat física pel seu benestar.
- Objectiu Estratègic 4.1:
 - Proporció d'associacions i altres entitats socials adreçades a tota la població amb iniciatives adreçades a les persones grans.
 - Proporció de juntes i direccions d'associacions i altres entitats socials adreçades a tota la població amb indicis d'estereotips sobre la vellesa.
- Objectiu Estratègic 4.2:
 - Nombre d'associacions i altres entitats socials que rebut assessorament i/o formació per adreçar projectes socioculturals a les persones grans.
- Objectiu Estratègic 4.3:
 - Proporció de persones grans que coneixen el punt del voluntariat.
- Objectiu Estratègic 5.1:
 - Proporció de centres educatius amb projectes intergeneracionals i interculturals.
- Objectiu Estratègic 5.2:
 - Proporció de centres i casals cívics amb projectes intergeneracionals i interculturals.
- Objectiu Estratègic 6.1:
 - Proporció de persones grans que coneixen els recursos locals per a la participació sociocultural.
- Objectiu Estratègic 6.2:
 - Proporció de persones grans que viuen soles que participen activitats socioculturals a la comunitat.
 - Proporció de persones grans que es troben en situació de dependència i llurs cuidadors que participen activitats socioculturals a la comunitat.
- Objectiu Estratègic 6.3:
 - Nombre de nous projectes de suport per a la participació sociocultural de les persones grans en situació de soledat
 - Nombre de nous projectes de suport per a la participació sociocultural de les persones grans en situació de dependència i llurs cuidadores.
- Objectiu Estratègic 7.1:
 - Nombre de decisions municipals en l'àmbit de la participació sociocultural de les persones grans que han estat valorades en processos i òrgans de participació ciutadana.

- Objectiu Estratègic 7.2:
 - Nombre de perfils de participació sociocultural elaborats sobre la gent gran.
- Objectiu Estratègic 8.1:
 - Proporció de persones grans que se senten identificades amb la seva edat.
- Objectiu Estratègic 8.2:
 - Nombre d'accions de divulgació sobre la diversitat de la gent gran.
- Objectiu Estratègic 8.3:
 - Nombre d'actes i esdeveniments organitzats al voltant de l'envelliment actiu.

7. Mecanismes d'implementació i seguiment

Actualment, l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet implementa les polítiques locals de promoció de la participació sociocultural de les persones grans a través del Programa de Gent Gran i de diversos departaments i serveis dependents de diferents àrees municipals. Aquest plantejament és coherent amb el fet d'impulsar actuacions des d'equipaments adreçats a tota la població i la majoria d'elles amb un enfocament sectorial amb vocació intergeneracional i intercultural.

Però, la implementació i seguiment de les línies i objectius estratègics que es plantegen en aquesta diagnosi, juntament amb el disseny, desplegament i avaluació del corresponent pla d'acció fan imprescindible un reforçament del treball transversal de caràcter interdepartamental dins de l'Ajuntament. Aquí no es tracta d'aprofundir en la coordinació interdepartamental, encara que també, sinó d'establir procediments de veritable treball conjunt entre els diferents departaments, serveis o programes per generar noves aproximacions tècniques i noves intervencions municipals respecte al que ja s'ha fet fins ara. S'ha d'entendre que aquesta transversalitat sorgeix de la necessitat d'abordar, des d'una organització vertical com són els Ajuntaments, l'aproximació "sense edat", intergeneracional i sectorialment especialitzada que cada nova generació de persones grans demanda amb més intensitat que les precedents.

D'altra banda, la innovació social en les polítiques locals de promoció de la participació sociocultural de les persones grans no podrà avançar gaire sense la participació comunitària, especialment dels diferents grups de persones grans que viuen a Santa Coloma de Gramenet. El coneixement profund de les seves necessitats, aspiracions i interessos, així com les seves capacitats i preferències són fonamentals per dissenyar i implementar accions que aconseguixin els resultats i els impactes esperats. A més, la cooperació del teixit associatiu i la coproducció de les persones grans resulten imprescindibles per superar les limitacions dels recursos municipals, independentment de l'esforç pressupostari. Més enllà, la participació comunitària és una de les expressions de la participació sociocultural de les persones grans, segurament una de les que contribueix més positivament al seu envelliment actiu.

En conseqüència amb aquests plantejaments, a continuació es formulen tres estratègies de suport per a la implementació i seguiment de les línies i objectius estratègics inclosos en aquesta diagnosi. En primer lloc, una estratègia de treball transversal interdepartamental dins de l'Ajuntament, que permeti consolidar els avenços dels darrers anys. En segon lloc, una estratègia de participació comunitària que es diferencia perquè planteja un òrgan de participació formal específic de la gent gran i, al mateix temps, dos òrgans de participació ,sectorial amb major presència de les entitats socials adreçades a tota la població. A més, suggereix tot un ventall d'altres instruments de participació no formal. En tercer, i darrer lloc, una estratègia de seguiment i avaluació continua que inspiri confiança en els altres i oportunitats d'aprenentatge per a tots els agents a partir del coneixement i de la rendició de comptes.

7.1. Estratègia de treball transversal interdepartamental

Es preveu que la formulació del pla d'acció a partir de les línies i objectius estratègics plantejats en aquesta diagnosi incrementarà les necessitats de treball transversal interdepartamental dins de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, atès que moltes de les accions dependran de diferents departaments i serveis. Per fer-ho, es recomana la constitució d'una comissió tècnica interdepartamental on han d'estar presents la Direcció de drets socials, gent gran, salut i consum, juntament amb el responsable tècnic del Programa de gent gran i del Departament d'atenció a la dependència i persones amb discapacitat; així com la Direcció de cultura, esports, solidaritat i cooperació i la Direcció de participació i centres cívics), juntament amb els responsables tècnics dels seus departaments i dispositius.

Les funcions a considerar per aquesta comissió són, principalment, el disseny de programes i iniciatives de caràcter intergeneracional que siguin especialment sensibles a la diversitat de necessitats, aspiracions i interessos de les persones grans; el foment de la comunicació interdepartamental i la estimulació de la innovació social en les polítiques de promoció de la participació sociocultural de les persones grans; així com la detecció de necessitats operatives de les línies i objectius estratègics d'aquesta diagnosi i la mobilització dels recursos adients.

A nivell operatiu, es recomana que el Programa de gent gran assumeixi la coordinació de la comissió tècnica interdepartamental, establint el calendari de treballs conjunts i vetllant pel compliment de compromisos. Complementàriament, es suggereix la configuració de grups reduïts de treball interdepartamental, centrats en objectius estratègics i/o accions concretes, amb programació de jornades de treball conjunt, i presentació periòdica de resultats davant la comissió.

7.2. Estratègia de participació comunitària

La participació comunitària és fonamental per aprofundir en el coneixement dels diferents grups de persones grans, especialment els minoritaris i/o amb dificultats d'inclusió social; així com per estimular la col·laboració pública-privada en el desenvolupament de les activitats i iniciatives socioculturals en el territori.

En aquest sentit es considera crucial la posada en marxa del Consell de la Gent Gran de Santa Coloma de Gramenet, que és un projecte actualment en fase d'elaboració per part del Programa de Gent Gran Municipal. El seu desplegament ha de permetre la creació d'un espai de participació formal de les associacions de gent gran, així com d'altres associacions o moviments socials on la presència de les persones grans sigui molt rellevant, que facilitarà el coneixement de les necessitats, aspiracions i interessos d'aquest important col·lectiu de la població. A més, la seva posada en marxa satisfarà una de les demandes centrals de la ponència "Les persones grans del futur: polítiques d'adaptació de la societat a l'envelliment" del 8è Congrés Nacional de la Gent Gran⁴⁷.

No obstant això, un consell municipal de la gent gran resulta un instrument insuficient per aprofundir en el coneixement de la diversitat sociològica de la gent gran. Aquesta població està sotmesa a

⁴⁷ Disponible a:

https://dixit.gencat.cat/web/.content/home/04recursos/02publicacions/02publicacions_de_bsf/02_gent_gran/8e_congres_nacional_gent_gran_ponencies/8_congres_nacional_gent_gran_ponencia_b.pdf

canvis generacionals profunds al llarg del temps i bona part es troba al marge del teixit associatiu. Per aquest motiu considerem imprescindible considerar altres instruments complementaris com són la realització de tallers de reflexió comunitària oberts a tota la població; d'un panel Delphi de persones grans seleccionades aleatòriament i amb reemplaçament periòdic; d'una enquesta periòdica sobre la participació sociocultural adreçada a persones grans; així com la programació d'espais de participació ciutadana en mitjans de comunicació local i l'organització de grups de treball amb persones grans representatives de perfils minoritaris.

A més, per garantir un adequat funcionament del consell municipal de la gent gran, animem a l'Ajuntament a dotar-se d'un consell municipal de participació sociocultural. Aquest nou consell estaria orientat a la promoció de les oportunitats de participació socioculturals per a totes les edats. D'aquesta manera, es podria facilitar la incorporació de les entitats socials que no són específiques de gent gran en la configuració d'una oferta que doni resposta a la diversitat i pluralitat d'interessos i aspiracions de les persones grans – i la resta de la ciutadania- en aquest àmbit. Tanmateix, recomanem reforçar la complementarietat i la coordinació entre tots els consells municipals existents. En particular, resulta convenient reservar l'abordatge de les persones grans amb problemàtiques socials al consell municipal de serveis socials, prioritzant que el consell municipal de la gent gran tracti altres qüestions, com ara l'amigabilitat de la ciutat amb les persones grans, les quals difícilment seran plantejades en cap altre consell municipal. En cas de tractar-se de qüestions compartides es podrien organitzar grups de treballs entre els diferents consells municipals.

7.3. Estratègia de seguiment i avaluació continua

El seguiment i avaluació continua és una estratègia fonamental per assegurar l'assoliment dels objectius estratègics que han estat plantejats en aquesta diagnosi. Al capítol anterior s'ha definit un sistema d'indicadors bàsics que permetrà l'avaluació continua dels impactes. Bona part d'aquests indicadors requeriran el llançament d'una enquesta sobre la participació sociocultural de les persones grans en el territori per tal d'obtenir les dades necessàries. A més, serà necessari la generació de consensos entre l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, d'una banda, i les entitats socials, d'altra banda, per a la recopilació de dades sobre la participació de les persones grans en activitats i altres iniciatives socioculturals en el territori. En aquest sentit, podria ser de gran ajuda la creació d'un carnet sociocultural que permetés la monitorització de les persones grans que s'inscriuen en l'oferta pública i privada del municipi, alhora que podria estimular el sentiment de pertinença al col·lectiu.

Tota aquesta informació haurà de ser sistematitzada, estructurada i resumida en un informe anual de seguiment i avaluació continua de la participació sociocultural de les persones grans a Santa Coloma de Gramenet.

8. Procés d'elaboració

L'elaboració d'aquesta diagnosi es va iniciar el 25 de febrer amb la reunió de llançament inicial de projecte amb la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Inicialment es va fer una revisió documental de les actuacions municipals i de les dades estadístiques disponibles sobre les persones grans.

A continuació, el treball de camp es va iniciar el 3 de juny amb una reunió amb les referents polítiques de l'Ajuntament, on va participar la Tinenta d'Alcalde de Drets Socials, juntament amb les regidores dels àmbits sectorials més vinculats amb la participació sociocultural de les persones grans. La reunió va estar centrada en la visió política de l'Ajuntament sobre les polítiques de gent gran i les grans línies i accions municipals en curs.

Durant el mes de juny, es van realitzar les entrevistes als referents municipals dels principals departaments i serveis de l'Àrea de Drets Socials, Salut i Gent Gran; així com de l'Àrea de Participació Ciutadana i Cultura, com també de l'Àrea de Ciutat Educadora, Infància, Joventut i Esports. En total, han participat 11 responsables tècnics en 6 sessions de treball.

En els mesos de setembre i octubre es van realitzar els grups focals a persones identificades com referents d'associacions de persones grans, associacions de caràcter general, amb programa d'activitats socioculturals i entitats amb projecte de voluntariat per a persones grans en situació de soledat i/o dependència. En total, van participar 13 persones provinents d'11 entitats.

A més, el 19 i 10 d'octubre es van realitzar 30 entrevistes a peu de carrer a persones grans del municipi, garantint la participació de persones grans de diferents edats, tant homes com dones, i especialment de persones grans amb problemes de mobilitat. L'entrevista, que buscava opinions espontànies de les persones grans, va estar centrada en la percepció social sobre el casal de gent gran de la Generalitat de Catalunya i en els centres i casals cívics de l'Ajuntament, així com en les preferències d'activitats de temps lliure.

La primera versió de la diagnosi es va presentar el 30 de novembre a la comissió de seguiment del projecte amb la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. Aquesta versió va ser revisada atenent a les aportacions de la comissió de seguiment. Finalment, el 16 de desembre es va presentar el document actual.

Annex A

Taula A1: Relació d'equipaments esportius de Santa Coloma de Gramenet

Denominació	Espais esportius	Titularitat	Direcció postal
ÀREA D'ACTIVITAT FÍSICA LA BASTIDA	1 URB	Pública	C. Prat de la Riba, s/n
ÀREA D'ACTIVITAT FÍSICA PARC DEL MOTOCROSS	3 URB	Pública	Parc del Motocross, s/n
ÀREA D'ACTIVITAT FÍSICA PL. PAU CASALS	1 URB	Pública	Pl. Pau Casals, s/n
CAMP D'ATLETISME ANTONI AMORÓS	5 ATL 1 SAL	Pública	Av. Pallaresa, s/n
CAMPS DE FUTBOL MUNICIPALS CAN ZAM	2 CAM	Pública	Av. Pallaresa, s/n
CARRIL BICI AV. PALLARESA	1 BIC	Pública	Av. Pallaresa, s/n
CARRIL BICI C. PRAT DE LA RIBA	1 BIC	Pública	C. Prat de la Riba, s/n
CARRIL BICI C. VICTOR HUGO	1 BIC	Pública	C. Victor Hugo, s/n
CENTRE CÍVIC CAN FRANQUESA	1 POL 1 SAL	Pública	C. Menorca, s/n
CENTRE D'EDUCACIÓ ESPECIAL JOSEP SOL	1 PCO 2 POL 1 SAL	Pública	C. Almogàvers, s/n
CER - CENTRE ESPORTIU RAVAL	2 PCO 4 SAL	Pública	C. Sant Jordi, 14
CLUB DE PETANCA CAN MARINER	4 PET	Pública	Pg. Sant Jordi, s/n
CLUB ESPORTIU SATORI	1 SAL	Privada	Av. Pallaresa, 142
CLUB PETANCA CAN CALVET	1 PET	Pública	C. Almogàvers, s/n
CLUB PETANCA LES OLIVERES	1 PET	Pública	Ctra. Font de l'Alzina, 99
CLUB PETANCA RIERA ALTA	4 PET	Pública	C. Alps, 47
CLUB SPORT GYM	5 SAL	Privada	C. Doctor Pagès, 20
COL·LEGI FUSTER	1 POL 1 SAL	Privada	C. Sant Jeroni, 38-40
COL·LEGI MANENT RAMBLA	1 POL	Privada	Rbla. Sant Sebastià, 59
COL·LEGI SEIMAR	1 POL 1 SAL	Privada	Pg. Lluís Companys, 5-7
COL·LEGI VERGE DE LES NEUS	2 POL 1 SAL	Privada	Rbla. del Fondo, 50
COMPLEX ESPORTIU TORRIBERA	4 PAD 2 PAL 3 POL 4 TEN	Pública	C. Castella, s/n
CROSSFIT SANTA COLOMA	1 SAL	Privada	c. del President Companys 10
DUET SPORTS CAN ZAM	4 PAD 2 PAL 2 PCO 5 SAL	Pública	C. Victor Hugo, s/n

Continua taula anterior

Denominació	Espais esportius	Titularitat	Direcció postal
DUET SPORTS RAMBLA FONDO	3 PCO 4 SAL	Pública	Pl. Mediterrània, s/n
ENTRENA-T24H SANTA COLOMA	1 SAL	Privada	C. Sant Carles 84
ESCOLA ANTONI GAUDÍ	2 POL 1 SAL	Pública	C. Circumval·lació, 27
ESCOLA AUSIÀS MARCH	1 POL	Pública	C. Nàpols, 64
ESCOLA BANÚS	1 POL	Pública	Av. Banus Baixa, 68
ESCOLA BEETHOVEN	1 POL 2 SAL 1 URB	Pública	C. Wagner, 16
ESCOLA FEDAC - SANTA COLOMA	1 POL 1 SAL	Privada	Pl. Segarra,10
ESCOLA FERRAN DE SAGARRA	2 POL 2 SAL	Pública	C. Mossèn Cinto Verdaguer, 16
ESCOLA FRAY LUIS DE LEÓN	2 POL 1 SAL	Pública	C. Sant Joaquim, 91-93
ESCOLA JAUME SALVATELLA	3 POL 1 SAL	Pública	C. Francesc Macià, 124
ESCOLA JOAN SALVAT I PAPASSEIT	1 SAL	Pública	C. Doctor Pagès, 5-7
ESCOLA LES PALMERES	2 POL 1 SAL	Pública	C. Mossèn Camil Rosell, 45
ESCOLA LLUÍS MILLET	1 POL 1 SAL 1 URB	Pública	C. Lluís Millet, 26
ESCOLA MERCÈ RODOREDA	1 POL 1 SAL	Pública	C. Milà i Fontanals, 59
ESCOLA MIGUEL DE UNAMUNO	2 POL 1 SAL	Pública	C. Àngel Guimera,10-12
ESCOLA PALLARESA	4 POL 2 SAL 1 URB	Pública	C. Gaspar, 1
ESCOLA PRIMAVERA	2 POL 1 SAL	Pública	Av. Primavera, 41
ESCOLA RIERA ALTA	1 POL 2 SAL	Pública	C. Alps, 35
ESCOLA ROSSELLÓ PÒRCEL	1 POL 1 SAL	Pública	Rbla. Sant Sebastià, 92
ESCOLA SAGRADA FAMÍLIA	2 POL 1 SAL	Pública	C. Aragó, 4
ESCOLA SANT JUST	1 POL 2 SAL	Pública	C. Sant Carles, 78-82
ESCOLA SANTA COLOMA	1 POL 1 SAL	Pública	Pg. Salzedada, 54
ESCOLA SERRA DE MARINA	1 POL	Pública	C. Mossèn Camí Rossell, 96-102
ESCOLA TANIT	1 POL 1 SAL	Pública	C. Pirineus, 5
ESCOLA TORRE BALLDOVINA	1 POL 2 SAL	Pública	Av. Pallaresa,44-56

Continua taula anterior

Denominació	Espais esportius	Titularitat	Direcció postal
ESCOLA WAGNER	1 POL 1 SAL	Pública	C. Wagner, 45
ESCUELA DE KARATE J. MARTINEZ	3 SAL	Privada	C. Sant Joaquim, 33
ESPORTIU OLIVERAS	1 CAM 1 POL	Pública	Ptge. Tarragona, s/n
FIT-PLUS	1 SAL	Privada	Avda. Santa Coloma, 27
FRONTÓ MUNICIPAL	1 FRO	Pública	Av. Generalitat, 94
GIMNÀS ANAQUES JUAN MARCO	1 SAL	Privada	C. Singuerlín, 59
INSTITUT CAN PEIXAUET	2 POL 1 SAL	Pública	C. Mossèn Jacint Verdaguer, 10-14
INSTITUT LA BASTIDA	2 POL 1 SAL	Pública	C. Santa Eulàlia, s/n
INSTITUT LES VINYES	2 POL 1 SAL	Pública	C. Amèrica, 53
INSTITUT NUMÀNCIA	2 POL 1 SAL 1 URB	Pública	C. Prat de la Riba, 118
INSTITUT PUIG CASTELLAR	4 POL 1 SAL 3 URB	Pública	Av. Anselm de Riu, 10
INSTITUT RAMON BERENGUER IV	1 FRO 2 POL 1 SAL	Pública	C. Ramon Berenguer IV, 175
INSTITUT TERRA ROJA	2 POL 1 SAL	Pública	C. Circumval·lació, 45-47
INSTITUT TORRENT DE LES BRUIXES	2 POL 1 SAL	Pública	C. Sta. Eulàlia, s/n
LA COLMENA ESPAI CULTURAL	2 SAL	Pública	C. Francesc Viñas, 5
NOU CAMP MUNICIPAL	1 CAM 1 SAL	Pública	Av. Generalitat, s/n
PARC FLUVIAL DEL RIU BESÒS	1 BIC 1 ITI	Pública	Parc del Riu Besòs, s/n
PAVEL·LÓ MUNICIPAL JOAN DEL MORAL	1 PAV	Pública	C. Colom, s/n
PAVEL·LÓ MUNICIPAL LA BASTIDA	1 PAV	Pública	C. Prat de la Riba, s/n
PAVEL·LÓ POLIESPORTIU CAN SISTERÉ	1 PAV	Pública	C. Sant Carlos, s/n
PAVEL·LÓ POLIESPORTIU DEL RAVAL	1 PAV	Pública	C. Ginesta, s/n
PAVEL·LÓ POLIESPORTIU NOU	1 PAV 2 SAL	Pública	C. Mossèn Jacint Verdaguer, 22-24
PISTA POLIESPORTIVA PARC DE CAN PEIXAUET	1 POL	Pública	C. Jacint Verdaguer s/n
PISTA POLIESPORTIVA PL. JOSEP TARRADELLAS	1 POL	Pública	C. Milton, s/n
PISTA POLIESPORTIVA PL. MEDITERRÀNIA	1 POL	Pública	Rbla. del Fondo, s/n

Continua taula anterior

Denominació	Espais esportius	Titularitat	Direcció postal
PISTES DE BOTXES MUNICIPALS CAN ZAM	4 PET	Pública	C. Víctor Hugo, s/n
PISTES DE PETANCA RAVAL	7 PET 1 POL	Pública	C. Montoriol, 35
PISTES DE PETANCA PL. JOSEP TARRADELLAS	3 PET	Pública	Pl. Josep Tarradellas, s/n
PISTES POLIESPORTIVES NOU OLIVERES	2 POL	Pública	C. Enric Morera, s/n
PISTES POLIESPORTIVES PRAT DE LA RIBA	2 POL	Pública	C. Prat de la Riba, s/n
SKATEPARK PL. EUROPA	1 SIN	Pública	Pl. Europa, s/n
SNAP FITNESS SANTA COLOMA	2 SAL	Privada	av. Generalitat 16
TENNIS TAULA C.VICTOR HUGO	1 URB	Pública	C. Victor Hugo, s/n
TENNIS TAULA PL. DE LA GUINARDERA	1 URB	Pública	C. Milton, s/n
YOGAONE SANTA COLOMA	1 SAL	Privada	C. Irlanda, 78
ZONA ESPORTIVA PARC DE CAN ZAM	1 CAM 1 POL	Pública	C. Girona, s/n

Taula A2: Relació d'equipaments educatius d'ensenyament reglat a Santa Coloma de Gramenet

Nom	Titularitat	Direcció postal
Campus de l'Alimentació de Torribera UB	Universitat de Barcelona	Carrer Prat de la Riba, 171
Centre Català Comercial	Entitat privada	Carrer Bruc, 16
Centre de Formació d'Adults Fondo	Generalitat de Catalunya	Rambla Sant Sebastià 98
Centre de Formació d'adults Singuerlín	Generalitat de Catalunya	Carrer Almogàvers, s/n
Centre d'Educació Especial Josep Sol	Generalitat de Catalunya	Carrer Almogàvers, s/n
Centre UNED de Santa Coloma de Gramenet	UNED	Carrer Prat de la Riba, 171
Col·legi Fuster	Entitat privada	C. Sant Jeroni, 38-40
Col·legi Manent Rambla	Entitat privada	Rbla. Sant Sebastià, 59
Col·legi Seimar	Entitat privada	Pg. Lluís Companys, 5-7
Col·legi Singuerlín	Entitat privada	Carrer Santiago Rusiñol, 42
Col·legi Verge de Les Neus	Entitat privada	Rbla. del Fondo, 50
Col·legi Virgen del Carmen	Entitat privada	Carrer Sant Ramon, 11
Escola Antoni Gaudí	Generalitat de Catalunya	Carrer Circumval·lació, 27
Escola Ausiàs March	Generalitat de Catalunya	Carrer Nàpols, 64
Escola Banús	Generalitat de Catalunya	Avinguda Banús Baixa, 68
Escola Beethoven	Generalitat de Catalunya	Carrer Wagner, 16
Escola Fedac Santa Coloma	Entitat privada	Plaça Sagarra, 10
Escola Ferran de Sagarra	Generalitat de Catalunya	Carrer Mossèn Cinto Verdaguer, 16
Escola Fray Luis de León	Generalitat de Catalunya	Carrer Sant Joaquim, 91
Escola Jaume Salvatella	Generalitat de Catalunya	Carrer Francesc Macià, 124
Escola Joan Salvat i Papasseit	Generalitat de Catalunya	Carrer Doctor Pagès, 5
Escola Les Palmeres	Generalitat de Catalunya	Carrer Mossèn Camil Rosell, 45
Escola Mercè Rodoreda	Generalitat de Catalunya	Carrer Milà i Fontanals, 59
Escola Miguel de Unamuno	Generalitat de Catalunya	Carrer Àngel Guimera, 10

Continua taula anterior

Nom	Titularitat	Direcció postal
Escola Municipal de Música Can Roig i Torres	Municipal	Carrer de Rafael Casanovas, 5
Escola Oficial d'Idiomes de Santa Coloma	Generalitat de Catalunya	Carrer Victor Hugo, 54
Escola Primavera	Generalitat de Catalunya	Avinguda Primavera, 41
Escola Riera Alta	Generalitat de Catalunya	Carrer Alps, 35
Escola Rosselló Porcel	Generalitat de Catalunya	Rambla Sant Sebastià, 92
Escola Sagrada Família	Generalitat de Catalunya	Carrer Aragó, 4
Escola Sant Just	Generalitat de Catalunya	Carrer Sant Carles, 78
Escola Santa Coloma	Generalitat de Catalunya	Passeig Salzedra, 54
Escola Serra De Marina	Generalitat de Catalunya	Carrer Mossèn Camí Rossell, 96
Escola Tanit	Generalitat de Catalunya	Carrer Pirineus, 5
Escola Torre Balldovina	Generalitat de Catalunya	Avinguda Pallaresa, 44
Escola Wagner	Generalitat de Catalunya	Carrer Wagner, 45
Institut Can Peixauet	Generalitat de Catalunya	Carrer Mossèn Jacint Verdager, 10
Institut Escola Lluís Millet	Generalitat de Catalunya	Carrer Lluís Millet, 26
Institut Escola Pallaresa	Generalitat de Catalunya	Carrer Gaspar, 1
Institut La Bastida	Generalitat de Catalunya	Carrer Santa Eulàlia, s/n
Institut Les Vinyes	Generalitat de Catalunya	Carrer Amèrica, 53
Institut Numància	Generalitat de Catalunya	Carrer Prat de la Riba, 118
Institut Puig Castellar	Generalitat de Catalunya	Avinguda Anselm de Riu, 10
Institut Ramon Berenguer IV	Generalitat de Catalunya	Carrer Ramon Berenguer IV, 175
Institut Santa Coloma	Generalitat de Catalunya	Carrer Mossèn Jacint Verdager, 16
Institut Terra Roja	Generalitat de Catalunya	Carrer Circumval·lació, 45
Institut Torrent de les Bruixes	Generalitat de Catalunya	Carrer Sta. Eulàlia, s/n

Font: Website de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet

Taula A3: Relació d'equipaments educatius d'ensenyaments no reglats a Santa Coloma de Gramenet

Denominació	Titularitat	Direcció postal
Aberdeen Cooperativa	Entitat privada	Avinguda de Santa Coloma, 104
Acadèmia 4U	Entitat privada	Avinguda de la Generalitat, 99
Àgora. Aula d'estudi i desenvolupament personal	Entitat privada	Carrer de Sant Jeroni, 30
Centre de normalització lingüística l'Heura	Generalitat de Catalunya	Rambla Sant Sebastià 98
Escola Bressol Els Pins	Municipal	Carrer Pirineus, 4
Escola Bressol La Cigonya	Municipal	Carrer Bruc, 43
Escola Bressol La Maduixa	Municipal	Carrer Washington, 3
Escola Bressol La Sargantana	Municipal	Carrer Sant Jordi, 1
Escola Bressol L'Ànec	Municipal	Carrer Francesc Moragas, 98
Escola Bressol Les Oliveres	Municipal	Passatge de Tarragona, s/n
Escola Bressol L'Esquirol	Municipal	Passatge Salvatella, 44
Escola Bressol L'Oreneta	Municipal	Carrer Sant Carles, 78
Escola d'Arts La Colmena	Entitat privada	Carrer Francesc Viñas, 5
Escola de Música Músicaula	Entitat privada	Carrer de Mossèn Camil Rosell, 70
Excèntrica Centre d'Arts Escèniques	Entitat privada	Avinguda Pallaresa 103
Llar d'Infants Cucafera	Entitat privada	Carrer Sant Jeroni, 55
Llar d'Infants Petit Argos	Entitat privada	Carrer Prat de la Riba, 25
Llar d'Infants Petit Singuerlín	Entitat privada	Carrer Santiago Rossinyol, 37
Llar d'Infants Pinocho	Entitat privada	Carrer Bruc, 8
Tau Formar	Entitat privada	Carrer de Sant Ramon, 23
The Corner	Entitat privada	Av. Generalitat, 5
Times Square Idiomes	Entitat privada	Carrer de Sant Jeroni, 24

Font: Website de l'Ajuntament i www.google.com

Annex B

Taula B1: Llista de referents que han participat en entrevistes i grups de reflexió

Nom	Cognom	Posició
Bárbara	Ferrer	Tinenta d'alcaldessa de Drets Socials
Soraya	Santalucía	Regidora de Salut, Consum i Gent Gran
Mireia	González	Regidora de Educació, Infància i Joventut
Nico	Villena	Directora de Drets Socials, Gent Gran, Salut i Consum
José	Velasco	Director de Cultura, Esports, Solidaritat i Cooperació
Ana	Bardaji	Directora de Cicle Festiu i Foment de la Lectura
Francisco	Rodríguez	Cap del Departament de Centres Cívics
Gemma	Quero	Tècnica Dinamitzadora Sociocultural de Centres Cívics
Antonio	Santos	Tècnic responsable del Programa d'Esport per a Persones Grans
Javier	Arias	Director tècnic de la entitat que monitoritza el Programa d'Esport per a Persones Grans
Carmen	Uroz	Assessora de moviments socials, Entitats Ciutadanes, Solidaritat i Cooperació
Maribel	Moya	Tècnica del Punt del Voluntariat
Isuka	Palau	Directora del Pompeu Lab
Encarna	Zurita	Cap del Departament d'Atenció a la Dependència i Persones amb Discapacitat
Vicente	Florencio	President de la Coordinadora de Jubilats i Pensionistes de Santa Coloma de Gramenet i de l'Associació de Gent Gran Santa Coloma - Rambla
Sagrario	López	Presidenta de la Asociación de Jubilados y Pensionistas de Oliveras
Alfonso	Llamas	President de la Asociación de Jubilados y Pensionistas del Barrio de Singuerlín
Rafaela	García	Presidenta de l'Associació de Pensionistes i Jubilats del Barri Llatí
Susana	Abelló	Membre de la Fundació Amics de la Gent Gran
Gemma	Ibáñez	Tècnica del Programa Sempre Acompanyats de la Creu Roja i la Fundació "la Caixa"
Laura	Muñoz	Tècnica d'Intervenció Social de la Creu Roja
Laura	Liñares	Tècnica del Projecte A-porta de la CONFAVC
Carmen	Pous	Presidenta de l'Associació Ajudam-Predegent
Tomás	Fernández	President de la FAVGRAM
Alberto	Cruzado	Vice-president 2º de la FAVGRAM
José	Camargo	President del Club Ciclista Colomenc
Ángel	Azpiroz	President de l'Associació Aula d'Extensió Universitària de Santa Coloma de Gramenet

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Igualtat
i Sostenibilitat Social

Gerència de Serveis de Benestar Social

Recinte Mundet. Edifici Serradell Trabal, 4a planta

Passeig de la Vall d'Hebron, 171

08035 Barcelona

www.diba.cat/benestar

gs.benestars@diba.cat